

**ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ & ΔΙΚΑΙΟΥ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΑΛΙΚΗ ΤΖΙΚΑ-ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ**

**ΦΟΙΤΗΤΗΣ
ΦΑΡΔΕΛΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ**

2011-2012

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στην ολοκλήρωση της εργασίας αυτής σημαντική βοήθεια μου προσέφεραν, με τις διάφορες πληροφορίες που μου παρείχαν φορείς και υπηρεσίες της πόλης των Ιωαννίνων και ευχαριστώ ιδιαίτερα:

- Την Πολεοδομία των Ιωαννίνων
- Τις τεχνικές υπηρεσίες του Δήμου Ιωαννιτών
- Τη ΔΕΥΑ Ιωαννίνων
- Τη Στατιστική Υπηρεσία του Δήμου Ιωαννιτών

Τις θερμότερες όμως ευχαριστίες μου θα ήθελα να εκφράσω στην υπεύθυνη καθηγήτρια κ. Αλίκη Χατζοπούλου-Τζίκα, η οποία, με την εργασία αυτή, μου πρόσφερε τη δυνατότητα να γνωρίσω μια όμορφη πόλη όπως αυτή των Ιωαννίνων.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 1^ο	
A)	
ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ	6
1 . Εισαγωγικά	6
2 . Γεωφυσικά χαρακτηριστικά της Ηπείρου	7
3 . Κλίμα	8
B)	
ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	9
1 . Γεωγραφική θέση των Ιωαννίνων	9
2 . Πληθυσμός	10
3 . Κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία	10
4 . Γεωγραφικά στοιχεία και κλίμα	11
5 . Επιφανειακά και υπόγεια νερά	11
6 . Γεωλογική Διερεύνηση-Σεισμογένεια	12
Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 2^ο	
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	15
1 . Η προϊστορία	15
2 . Ιστορική εμφάνιση και διαδρομή	17
2.1 Αλή πασάς	22
3 . Τα Γιάννενα μετά την απελευθέρωση	23
4 . Τα Γιάννενα σήμερα	24
4.1 Αξιοθέατα	25
4.2 Μουσεία	31
5 . Ιωάννινα-πόλη των Ευεργετών	45
Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 3^ο	
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	54
1 . Η πόλη κατά τη Βυζαντινή περίοδο(6 ^{ος} -17 ^{ος} αιωνας)	54
2 . Τα τείχη κατά τον Μεσαίωνα	57
3 . Κοινωνικοοικονομικό σύστημα της περιοχής-Βιλαέτια	58
4 . Τα Ιωάννινα τον 17 ^ο -18 ^ο αιώνα	59
5 . Τα Ιωάννινα τον 20 ^ο αιώνα	60
6 . Χωροταξική θεώρηση του Δήμου των Ιωαννιτών	60
7 . Πολεοδομική οργάνωση	64
7.1 Οικισμοί και λειτουργική δομή	64
7.2 Κεντρικές λειτουργίες της πόλης-Πολεοδομικό Κέντρο	69
7.3 Θεσμικό πλαίσιο:όροι δόμησης	71
8 . Ρύπανση της Παμβώτιδος	73

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 4^ο	
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	76
1 . Ο ρόλος του Κάστρου	76
2 . Εμπορικοί οδοί:Ανεξαρτησίας-Κάννιγγος-Τσιριγώτη	80
3 . Διαμόρφωση πεζοδρόμου Μπότσαρη-Μουλαϊμίδη	83
4 . Πολεοδομικό κέντρο Ιωαννίνων	86
Περίληψη-Συμπεράσματα	92
Βιβλιογραφία	96

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διπλωματική αυτή εργασία έχει ως αντικείμενο την ιστορική και πολεοδομική εξέλιξη της πόλης των Ιωαννίνων, όπως αυτή στοιχειοθετείται από τα Αρχεία του κράτους, την Πολεοδομία και άλλους κρατικούς φορείς, οι οποίοι καταγράφουν την αναπτυξιακή φυσιογνωμία της πόλης.

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, η επισήμανση προβλημάτων που έχουν προκύψει ώστε ο δήμος να μπορέσει να τα αντιμετωπίσει.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε είναι η εξής: Αρχικά παρουσιάζεται η χωροταξική της Ηπείρου και των Ιωαννίνων ξεχωριστά, η φυσιογνωμία της πόλης καθώς και η ιστορική διαδρομή της. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η πολεοδομική οργάνωση της πόλης, μετά οι πολεοδομικές παρεμβάσεις και τέλος γίνεται η επισήμανση των προβλημάτων και παράθεση προτάσεων για την επίλυση αυτών.

Η εργασία δεν ανακαλύπτει νέο πρωτογενές υλικό, αλλά συνθέτει το ήδη δημοσιοποιημένο. Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για τη σύνθεση αυτή είναι από: Ιστορικά Αρχεία της πόλης των Ιωαννίνων, τις τεχνικές υπηρεσίες του Δήμου Ιωαννιτών, την Πολεοδομία, από νεότερη και πρόσφατη βιβλιογραφία και από ηλεκτρονικές σελίδες που αφορούν το δήμο και την ευρύτερη περιοχή.

Το περιεχόμενο της εργασίας αποτελείται από τα εξής κεφάλαια:

Κεφάλαιο 1^ο: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, στο οποίο δίνονται στοιχεία για την ένταξη του Δήμου στο χώρο, η γεωγραφική θέση και έκταση των Ιωαννίνων, οι κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν, ο πληθυσμός, κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία, γεωλογική διερεύνηση, η σεισμογένεια και τα επιφανειακά-υπόγεια νερά.

Κεφάλαιο 2^ο: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, στο οποίο παρουσιάζεται η προϊστορία της περιοχής, η ιστορική εμφάνιση και διαδρομή της πόλης των Ιωαννίνων, με αναφορά στον αλή πασά και την προσφορά της στον απελευθερωτικό αγώνα, και η σημερινή κατάσταση.

Κεφάλαιο 3^ο: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, ξεκινώντας πώς ήταν η πόλη κατά τη Βυζαντινή περίοδο. Περιγράφονται τα τείχη κατά το Μεσαίωνα και το κοινωνικο-οικονομικό σύστημα της περιοχής κατά την ίδια περίοδο. Συνεχίζει περιγράφοντας την πόλη τον 17^ο-18^ο αι. και αντίστοιχα τον 20^ο. Τέλος αναλύει την πολεοδομική οργάνωση κάνοντας ιδιαίτερη αναφορά στους οικισμούς και την λειτουργική δομή τους, και τις κεντρικές λειτουργίες της πόλης.

Κεφάλαιο 4^ο: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ, όπου γίνεται αναφορά στον ρόλο του Κάστρου και την ανάδειξη με διαμορφώσεις οδών και την παρουσίαση του πολεοδομικού χαρακτήρα, του ιστορικού κέντρου της πόλης των Ιωαννίνων. Η εργασία κλείνει με μια σύντομη περίληψη και κάποια συμπεράσματα για την πόλη.

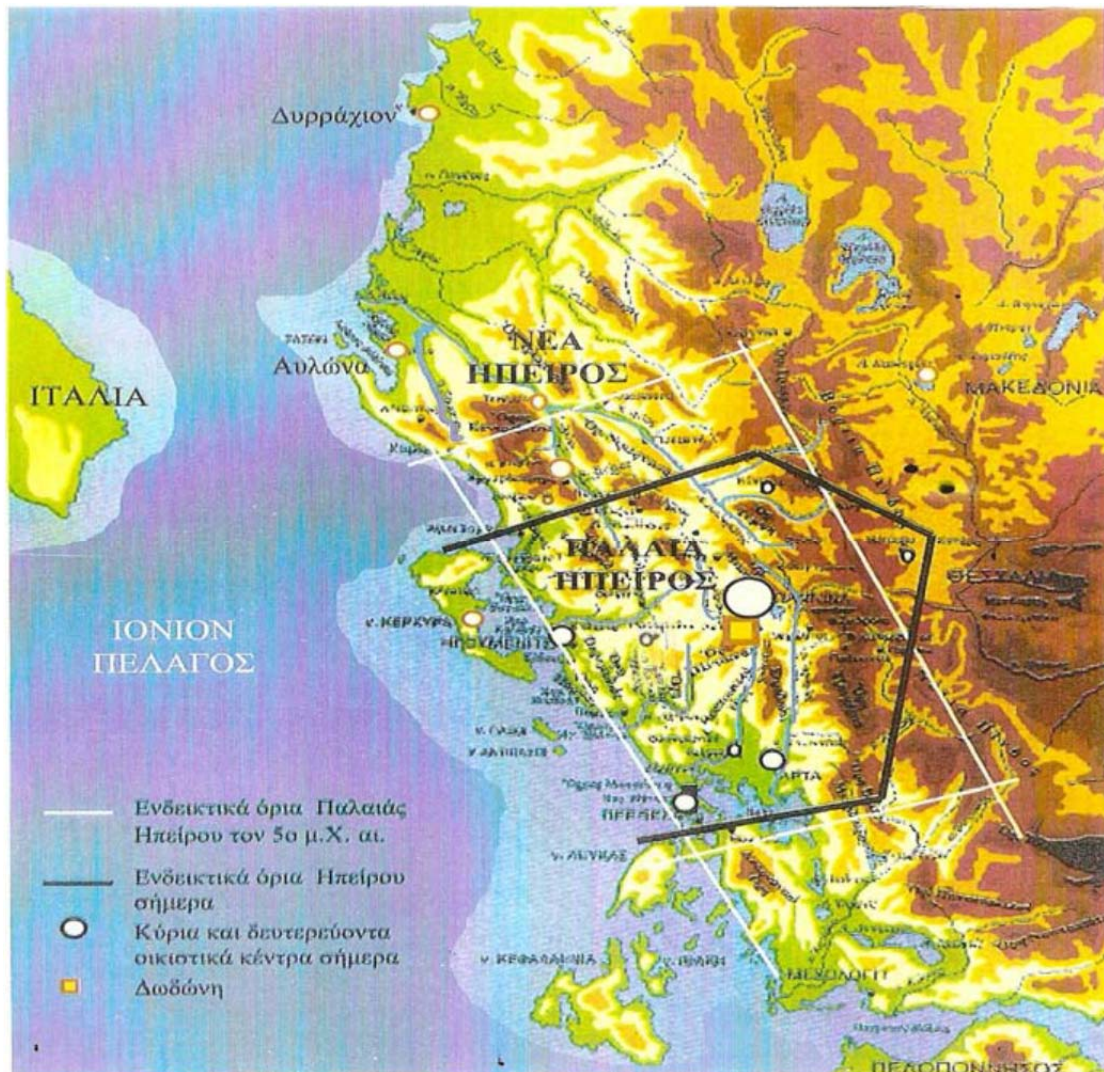
Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 1°

Α)ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

1 . Εισαγωγικά

Ο Ηπειρωτικός χώρος, όπως ιστορικά έχει προσδιοριστεί ως "Παλαιά Ήπειρος" περιλαμβάνει ευρύτερη έκταση, ιδίως προς τα Νότια, από τη σημερινή Ήπειρο. Ειδικότερα: στα ανατολικά, ορίζεται από την Πίνδο, στα δυτικά από το Ιόνιο πέλαγος, στα Νότια από τον Αμβρακικό κόλπο και στα βόρεια από τα ορεινά μέρη της περιοχής του Αργυρόκαστρου. Έτσι, λοιπόν, ο Ηπειρωτικός χώρος, όπως είναι αυστηρά οροθετημένος, αποτελεί μία ορισμένη και διακεκριμένη χωροταξική περιφέρεια. Ο χαρακτήρας των στοιχείων, τα οποία ως "τείχη" απροσπέλαστα τον ορίζουν, δεν επιτρέπουν εύκολη επικοινωνία με τις όμορες περιφέρειες του, δηλαδή, στα νότια την Αιτωλοακαρνανία, στα ανατολικά τη Θεσσαλία, στα ΒΑ τη Μακεδονία και στα βόρεια τη Νέα Ήπειρο.

Η ιδιαιτερότητα της παραπάνω γεωγραφικής συνθήκης, δηλαδή το να απομονώνει αυστηρά τον Ηπειρωτικό χώρο από άλλες περιφέρειες, την υποχρεώνει, ως χωροταξική περιφέρεια, να λειτουργεί, κάτω από όρους αυτοδύναμης ανάπτυξης. Το φαινόμενο αυτό της μόνωσης, όντας οργανική συνθήκη του χώρου, λειτούργησε ιστορικά και λειτουργεί μέχρι σήμερα ως καταλύτης στη μόρφωση του Ηπειρωτικού "γίγνεσθαι".

2 . Γεωφυσικά χαρακτηριστικά της Ηπείρου

Ο χώρος της Ηπείρου, σχεδόν στο σύνολο του, αποτελείται από ψηλά βουνά. Το κυριότερο ορεινό συγκρότημα είναι η οροσειρά της Πίνδου, που αποτελεί τον πιο σημαντικό ορεινό όγκο στα ανατολικά όρια του χώρου της Ηπείρου. Η οροσειρά αυτή έχει κατεύθυνση από βορρά προς νότο, λόγω δε του όγκου της, των μεγάλων υψομέτρων και το "δυσχείμερον" του κλίματος, όπως ήδη έχει σημειωθεί, χωρίζει τον Ηπειρωτικό χώρο από το Θεσσαλικό ως τείχος απροσπέλαστο. Μία άλλη σημαντική, αλλά μικρότερης σημασίας οροσειρά, είναι αυτή που σχηματίζουν η Ολύτσικα -Τόμαρος, τα βουνά του Αμαντάλωτε, της Μουργκάνας, της Νεμέρτσικας, τα Κενταύρια και άλλα. Η οροσειρά αυτή αναπτύσσεται σχεδόν παράλληλα με την οροσειρά της Πίνδου με διεύθυνση από βορρά προς νότο, σε θέση ανάμεσα στο Ιόνιο και την ενδοχώρα της περιφέρειας των Ιωαννίνων. Η ιδιότυπη διάταξη των οροσειρών που αναφέρθηκε παραπάνω, όπως είναι φυσικό, διαμόρφωσε και τον προσανατολισμό της φοράς της κοίτης των κυριότερων ποταμών της περιοχής. Τα κύρια ποτάμια που διασχίζουν την "Παλαιά Ήπειρο" είναι ένας κλάδος του Αώου που κινείται προς τα δυτικά, ο Καλαμάς και ο Αχέρων που κατευθύνονται επίσης στα δυτικά και ο Λούρος με τον Άραχθο που εκβάλουν στα νότια. Πρέπει δε να

σημειωθεί ότι, κατά την αρχαιότητα, ο Καλαμάς, ο Αχέρων, ο Λούρος και ο Άραχθος κατά ένα ικανό τμήμα της κοίτης τους ήταν πλωτοί .

Ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσονται οι κύριοι ορεινοί όγκοι, με κατεύθυνση Β-N και παράλληλα, στο ανατολικό άκρο και στο μέσον του Ηπειρωτικού χώρου, συμβάλλει στο να διαχωρίζεται εμφαντικά η έκταση της Περιφέρειας της Ηπείρου σε δύο τμήματα: Το ένα στα δυτικά, που μπορεί να χαρακτηριστεί ως "παραλιακό", και το άλλο στα ανατολικά, το οποίο αποτελεί την ενδοχώρα και καταλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα της Παλαιάς Ηπείρου. Τα ανοίγματα που αφήνουν οι παραπάνω οροσειρές, διαμορφώνουν τις μικρότερες περιοχές ως φυσικές χωροταξικές υποπεριφέρειες. Οι πιο σημαντικές δε από αυτές είναι: στην ενδοχώρα, η άλλοτε υποπεριφέρεια των Μολοσσών και σήμερα περίπου του νομού Ιωαννίνων, η άλλοτε υποπεριφέρεια της Αμβρακίας και σήμερα του νομού Άρτας, η υποπεριφέρεια της Κασσωπαίας και σήμερα της Πρεβέζης, και τέλος η υποπεριφέρεια της Θεσπρωτίας και σήμερα του ομώνυμου νομού. Ο νομός Ιωαννίνων είναι ένας από τους τέσσερις νομούς της Ηπείρου. Αποτελεί το μεγαλύτερο νομό της Περιφέρειας Ηπείρου. Καταλαμβάνει το βορειοανατολικό τμήμα της Περιφέρειας και, λόγω θέσης, αποτελεί και ακριτικό νομό της χώρας. Ανατολικά ορίζεται από τους νομούς Κοζάνης και Τρικάλων, βόρεια από την Αλβανία, δυτικά από το νομό Θεσπρωτίας και νότια από τους νομούς Άρτας και Πρεβέζης. Η έκτασή του φτάνει τα 4.990 τ.χλμ .

3 . Κλίμα

Τα μεγάλα υψόμετρα των ορεινών όγκων, οι υψηλές χιονοπτώσεις και βροχοπτώσεις, καθώς και η επικράτηση β-δ ανέμων διαμορφώνουν το κλίμα της περιοχής , το οποίο κατατάσσεται στον τύπο του υγρού και ηπειρωτικού κλίματος. Τα Ιωάννινα είναι εξάλλου γνωστά για την υγρασία τους. Ωστόσο στα χαμηλά υψόμετρα των κοιλάδων και στις απάνεμες περιοχές, το κλίμα γίνεται ηπιότερο και ποικίλει σημαντικά κατά τόπους. Το μεγαλύτερο μέρος των Ιωαννίνων περιτριγυρίζεται από ογκώδη βουνά με πανύψηλες κορυφές που τροφοδοτούν ποτάμια μεγάλου μήκους. Ανάμεσά τους κοιλάδες μικρές και μεγάλες που κλείνουν μαζί με τη βλάστηση και την πανίδα ένα σύνολο άγριας ομορφιάς, πραγματικό θησαυρό για την Ήπειρο

Το λεκανοπέδιο Ιωαννίνων είναι η μεγαλύτερη πεδινή έκταση της Ηπείρου και διαιρεί το νομό, σε δυο ενιαία τμήματα βόρεια και νότια του αλλά και ενώνει μεσευρωπαϊκά και μεσογειακά γεωγραφικά, κλιματικά και οικολογικά στοιχεία, ανάμεσα στα οποία πολλές ιδιαιτερότητες παρουσιάζουν το κλίμα, η χλωρίδα και η πανίδα. Αυτή η ζώνη συνδιάζει το ζεστό και ήπιο μεσογειακό με το βροχερό και δριμύ μεσευρωπαϊκό κλίμα. Μεγάλες βροχοπτώσεις το χειμώνα και καταιγίδες το

καλοκαίρι. Οι χιονοπτώσεις παλαιότερα ήταν έντονες και κάλυπταν το έδαφος αρκετές μέρες, τα τελευταία χρόνια όμως έχουμε μεγαλύτερη ηλιοφάνεια και λιγότερο χιόνι.

Β) ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

1 . Γεωγραφική θέση της πόλης των Ιωαννίνων.

Τα Ιωάννινα (Γιάννινα), πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού, ήταν η διοικητική πρωτεύουσα της επαρχίας των Ιωαννίνων, στην ομώνυμη κοιλάδα, που έχει μήκος 37 χιλιόμετρα, μέγιστο πλάτος 13, βρίσκεται σχεδόν στο κέντρο της Ηπείρου, περικλείεται από ψηλά βουνά και έχει υψόμετρο από την επιφάνεια της θάλασσας 484 μέτρα.

Κατά μήκος της κοιλάδας, υπάρχει μια χαμηλή σειρά λόφων από το χωριό Κάτω Λαψίστα ως τη νοτιοδυτική πλευρά της πόλης που χωρίζει την κοιλάδα σε δύο μέρη: στο δυτικό και στο ανατολικό, την κυρίως πεδιάδα των Ιωαννίνων, που περιλαμβάνει την πόλη με τα διάφορα χωριά γύρω, λόφους και βουνά και δύο λίμνες, την Παμβώτιδα (Λίμνη Ιωαννίνων) και τη λίμνη της Λαψίστας. Το μεταξύ των λιμνών τμήμα είναι μια ελώδης πεδιάδα, που αρχίζει από το χωριό Πέραμα και εκτείνεται εκατέρωθεν της πόλης, κυρίως προς τη βορεινή πλευρά της. Βορειοανατολικά, υψώνεται η τριπλή σειρά της Πίνδου, παραφυάδα της οποίας, αποτελεί το βουνό Μιτσικέλι. Προεκτάσεις του Μιτσικελιού διαχωρίζουν την πεδιάδα από την κοιλάδα του Αράχθου ποταμού.

Νοτιοδυτικά, η κοιλάδα των Ιωαννίνων, χωρίζεται από το λεκανοπέδιο της Τσι-αρκοβίστας, με μια βραχώδη συστάδα υψωμάτων, που εκτείνονται ως το βορεινό άκρο του Μιτσικελιού.

Εκτός των χαμηλών λόφων, στην κυρίως πεδιάδα των Ιωαννίνων παρατηρούνται και οι παρακάτω εδαφικές εξάρσεις:

(α) Ένας ακατοίκητος λόφος κοντά στο Πέραμα

(β) Το βουνό της Καστρίτσας,

(γ) Το λεγόμενο Νησί των Ιωαννίνων, ΒΑ της πόλης, απέναντι από το φρούριο και σε 1.850 περίπου μέτρα απόσταση και

(δ) Η περιοχή του σημερινού φρουρίου, που σε μορφή χερσονήσου εισχωρεί ΒΑ μέσα στη λίμνη, καταλήγοντας σε δύο βραχώδη υψώματα, όπου και οι δύο Ακροπόλεις του κάστρου Ιωαννίνων, η βορειοδυτική και η νοτιοανατολική. Το μήκος της χερσονήσου από τη λίμνη μέχρι την πύλη του φρουρίου είναι 450 μέτρα, ενώ το πλάτος της από την ανατολική μέχρι τη βόρεια πλευρά της 540 μέτρα.

Υψομετρικά, το φρούριο των Ιωαννίνων στη θέση του νότιου ακρωτηρίου, όπου και η Ακρόπολη ΙΤΣ-ΚΑΛΕ, βρίσκεται 18 μέτρα περίπου πάνω από την επιφάνεια της λίμνης, ενώ το βορειοδυτικό, όπου σήμερα είναι το Δημοτικό Μουσείο – Τζαμί Ασλάν Πασά, 23 μέτρα.

Η ονομασία Παμβώτις της λίμνης των Ιωαννίνων σημαίνει την τροφοδότρια, αυτήν που τα πάντα τρέφει, τη γη, που με την πλούσια βλάστησή της, αποτελεί τόπο τροφής των βοδιών. Ως πλούσιο λιβαδότοπο περιγράφουν οι αρχαίοι Έλληνες όλο το λεκανοπέδιο, τον σημερινό κάμπο των Ιωαννίνων. Στα ιστορικά και εδαφολογικά στοιχεία της λίμνης πρέπει ακόμη να αναφερθεί ότι το μήκος της λίμνης είναι περίπου 7,5 χιλιόμετρα και το πλάτος κυμαίνεται από 1,5 χιλιόμετρο στο στενότερο σημείο έως 5 χιλιόμετρα το πλατύτερο. Το μέσο βάθος είναι 4-5 μέτρα και το

μέγιστο μεταξύ νησιού και Μιτσικελιού 11 μέτρα. Η έκτασή της φτάνει τα 23 τετραγωνικά χιλιόμετρα και το υψόμετρο της σε σχέση με τη θάλασσα είναι 470 μέτρα.

2 . Πληθυσμός

Ο Νομός Ιωαννίνων είναι ο πρώτος σε πληθυσμό και έκταση Νομός της Περιφέρειας Ηπείρου. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 (στοιχεία Ε.Σ.Υ.Ε.), ο πληθυσμός του Νομού Ιωαννίνων ανέρχεται σε 170.239 κατοίκους, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 47,4% του πληθυσμού της Περιφέρειας Ηπείρου. Ακολουθούν ο Νομός Άρτας που συγκεντρώνει το 23% της Περιφέρειας, ο Νομός Πρεβέζης με 16,6% και ο Νομός Θεσπρωτίας με 13%. Στη σύνθεση του πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία για το 2001 ο Νομός ακολουθεί το πρότυπο της χώρας όπου οι γυναίκες υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών. Ειδικότερα, ο γυναικείος πληθυσμός είναι αυξημένος σε σχέση με τον ανδρικό για τις ηλικίες 15-29 και 45-64, ενώ η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ των δύο φύλων σημειώνεται στην ηλικιακή ομάδα άνω των 65 ετών. Σε όλες όμως τις περιπτώσεις οι διαφορές για τα δύο φύλα είναι μικρές, της τάξης των 1.000 ως 3.000 ατόμων. Ανησυχητικές είναι οι τάσεις γήρανσης του πληθυσμού, κάτι που γίνεται εμφανές κυρίως στις επαρχίες Πωγωνίου και Κονίτσης και που επιβεβαιώνει την εγκατάλειψη των παραμεθόριων και ορεινών περιοχών. Στις επαρχίες αυτές κυριαρχούν οι ηλικιακές ομάδες άνω των 45 ετών, αναδεικνύοντας παράλληλα την μικρή συμμετοχή των παραγωγικών ηλικιών στον συνολικό πληθυσμό. Όσον αφορά στο θέμα της αστικότητας, διαχρονικά σημειώνεται αύξηση του αστικού πληθυσμού και μείωση του αγροτικού, το ποσοστό του οποίου όμως κινείται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα επί του συνολικού πληθυσμού. Την περίοδο 1991-2001 παρατηρείται μικρή αναστροφή στην αστικότητα του Νομού. Ο αστικός πληθυσμός μειώνεται ελάχιστα, ενώ ο αγροτικός αυξάνει κατά 4% σε βάρος του ημιαστικού.

3 . Κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία

Τα κυριότερα προϊόντα που εξάγει ο Νομός Ιωαννίνων σύμφωνα με τη συμμετοχή της αξίας τους στη συνολική αξία των εξαγωγών του νομού είναι: γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα, κρέατα, ψάρια, ποτά, μη μεταλλικά ορυκτά (κυρίως μάρμαρα, κατεργασμένα και ακατέργαστα), ρητίνες, ενδύματα και συμπληρώματα ενδυμάτων, τεχνουργήματα από χυτοσίδηρο, σίδηρο ή χάλυβα. Στα Γιάννενα υπήρχαν αξιολόγοι αργυροχόι, από τους οποίους οι πιο ονομαστοί ήταν οι Σουγδουρήδες, έργα των οποίων βρίσκονται σήμερα στο μοναστήρι της Αγ. Αικατερίνης στο Σινά και στη μονή Βατοπεδίου στο Αγ. Όρος. Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού ασχολείται με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την αλιεία και την πτηνοτροφία. Στον δευτερογενή τομέα η υψηλότερη συγκέντρωση μεγάλων μονάδων μεταποίησης συναντάται στη Βιομηχανική περιοχή (ΒΙ. ΠΕ.) που έχει δημιουργηθεί έξω από τα Ιωάννινα. Άλλες βιομηχανικές χρήσεις συναντώνται διάσπαρτες στο Λεκανοπέδιο, σε γειτνίαση με κύριους οδικούς άξονες. Οι μονάδες επεξεργασίας μαρμάρου συγκεντρώνονται κοντά στις μαρμαροφόρες περιοχές. Ο κλάδος των κατασκευών συγκεντρώνεται επίσης στο Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων. Είναι ένας από τους γρηγορότερα αναπτυσσόμενους κλάδους δεδομένων και των μεγάλων οδικών συνδέσεων που κατασκευάζονται. Βέβαια τα τελευταία δύο χρόνια, με την κατάσταση της κρίσης που επικρατεί στη χώρα μας, αυτός ο κλάδος έχει ζημιωθεί ιδιαίτερα. Οι κλάδοι της Δημόσιας Διοίκησης και των υπηρεσιών Υγείας - Εκπαίδευσης φαίνονται

να αναπτύσσονται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια στο Νομό. Πρέπει όμως να αναφέρουμε ότι αν και οι υπηρεσίες συμμετέχουν αρκετά στον Τριτογενή Τομέα, παρουσίας του Πανεπιστημίου και του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου, πρόκειται για παραδοσιακού κυρίως χαρακτήρα υπηρεσίες με χαμηλή παραγωγικότητα. Στον τουρισμό, σημαντικά τουριστικά κέντρα στο Νομό αποτελούν το Μέτσοβο και η Κόνιτσα. Ισοδύναμο δυναμικό σε υποδομές βρίσκεται διάσπαρτο και στην ευρύτερη περιοχή του Ζαγορίου.

4 . Γεωγραφικά στοιχεία και κλίμα

Τα κυριότερα μορφολογικά χαρακτηριστικά του νομού Ιωαννίνων είναι οι ψηλές επιμήκεις οροσειρές και οι στενές κοιλάδες. Το συγκεκριμένο μορφολογικό ανάγλυφο οφείλεται αφενός στη γεωλογική και τεκτονική δομή της περιοχής και αφετέρου στη λιθολογική αντίθεση που υπάρχει μεταξύ των ασβεστολιθικών και των αργιλοψαμμιτικών πετρωμάτων του φλύσχη. Γεωλογικά, οι οροσειρές είναι κυρίως αντίκλινα, που αποτελούνται από ασβεστόλιθους, ενώ οι κοιλάδες είναι σύγκλινα, που αποτελούνται από φλύσχη. Οι πεδινές περιοχές του νομού είναι ασήμαντες, αφού καταλαμβάνουν μόνο το 3,3% της ολικής επιφάνειας. Ανάμεσα στις οροσειρές όμως δημιουργούνται οροπέδια, στα οποία έχουν αναπτυχθεί οι σπουδαιότεροι οικισμοί. Το σημαντικότερο είναι το οροπέδιο των Ιωαννίνων, στα δυτικά του κεντρικού τμήματος του Μιτσικελίου, με μέσο υψόμετρο 470 μ. Στο κέντρο του κλειστού αυτού οροπεδίου σχηματίζεται η λίμνη των Ιωαννίνων. Το οροπέδιο Πέντε Αλώνια βρίσκεται στο ανατολικό κεντρικό τμήμα του νομού κοντά στο Μέτσοβο.

5 . Επιφανειακά και υπόγεια νερά-Υδάτινοι πόροι

Ο νομός διασχίζεται από ποταμούς πλούσιους σε νερά και ομοιόμορφη σχετικώς παχή, γεγονός που οφείλεται στις πολλές βροχοπτώσεις και στην τροφοδοσία τους από καρστικές πηγές. Το νομό Ιωαννίνων διαρρέουν οι ποταμοί Άραχθος, Αώος, Βοϊδομάτης, Καλαμάς, Λούρος και Αχέροντας που πηγάζουν από τους ορεινούς όγκους, ενώ υπάρχουν επίσης αρκετοί χειμαροπόταμοι .

Ποταμός Βοϊδομάτης

Πέτρινη γέφυρα στο Βοϊδομάτη

Το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων , δηλαδή η αρχαία Ελλοπία, με την ονομαστή λίμνη Παμβώτιδα , καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα του νομού. Η λίμνη έχει μήκος περίπου 7,5 χλμ., πλάτος 5 χλμ. και το βάθος της κυμαίνεται ανάμεσα στα 3-9μ. Παλαιότερα η λίμνη καταλάμβανε και το ΒΔ τμήμα του λεκανοπεδίου (λίμνη – έλος Λαψίστας), που αποξηράνθηκε και δόθηκε για γεωργική εκμετάλλευση.

Λίμνη Παμβώτιδα

Οι κύριες υδρολογικές λεκάνες του υδατικού διαμερίσματος του νομού είναι του Αώου, του Καλαμά, του Άραχθου, του Λούρου, του Αχέροντα, του Δρίνου και η κλειστή λεκάνη των Ιωαννίνων.

6 . Γεωλογική Διερεύνηση-Σεισμογένεια

Ο Ν. Ιωαννίνων σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα ως επί τω πλείστον ανήκει στην κατηγορία II.

Η αναμενόμενη επιτάχυνση για την κατηγορία II σε συνάρτηση με τη μέση περίοδο επανάλιψης, δίνεται από τη σχέση:

$$\text{Log}y_m = 0,277 \log T_m + 1,579 \text{ (Κατηγορία II)}$$

Με βάση τη σχέση αυτή για μέσες περιόδους επανάλιψης α) $T_m = 60$ έτη και β)

$T_m = 1000$ έτη, δίνονται οι τιμές των παραμέτρων της εδαφικής σεισμικής κίνησης (I, γ_m, u_m).

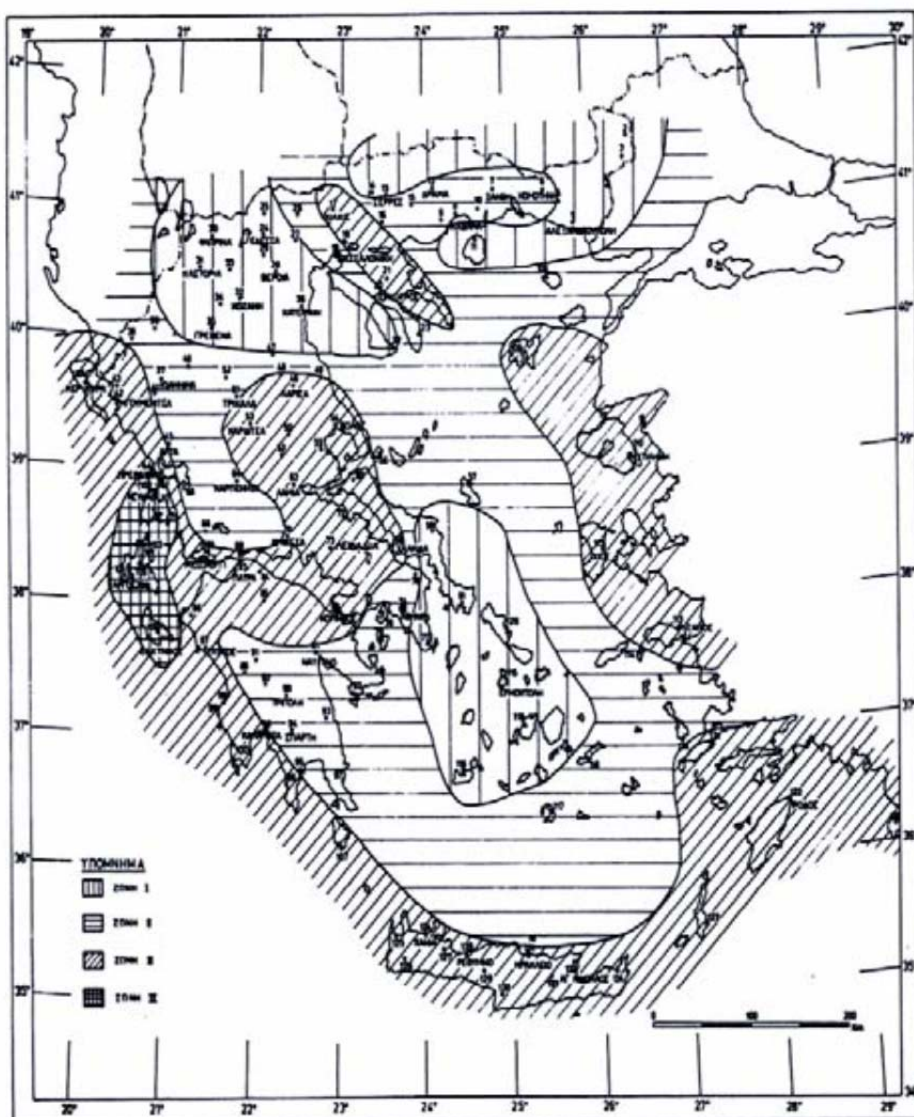
α) για $T_m = 60$ έτη

Ζωνη	I	$\gamma_m(g)$	$u_m(cm/sec)$
II	6,7	0,12	10

β) για $T_m = 1000$ έτη

Ζωνη	I	$\gamma_m(g)$	$u_m(cm/sec)$
II	8	0,26	27

Στα Ιωάννινα υπάρχει σεισμολογικός σταθμός του Αστεροσκοπείου Αθηνών και στην ευρύτερη περιοχή στην Κοζάνη. Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης έχει εγκαταστήσει σταθμούς στην Ηγουμενίτσα και τη Φλώρινα. Οι 4 κατηγορίες (IV, III, II, I) ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας στις οποίες χωρίστηκε ο ελληνικός χώρος φαίνονται στο παρακάτω σχήμα .

ΠΗΓΕΣ

- 1 . google:ioannina
- 2 . Πολεοδομία Ιωαννίνων
- 3 . Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος(ΕΣΥΕ)
- 4 . pr21.ge.γιάννενα

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 2ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

1 . Η προϊστορία

Οι πρώτες ενδείξεις ανθρώπινης κατοίκησης στο νομό των Ιωαννίνων χρονολογούνται τη Μέση Παλαιολιθική περίοδο (περίπου 38.000 χρόνια πριν από το παρόν). Η διαμόρφωση του εδάφους της περιοχής, ευνόησε σε πρώιμες εποχές την ανάπτυξη πλούσιας πανίδας, η οποία διευκόλυνε την εγκατάσταση εδώ της ανθρώπινης παρουσίας. Την παρουσία του παλαιολιθικού ανθρώπου μαρτυρούν τα λίθινα εργαλεία, που βρέθηκαν στις ανασκαφές που έγιναν στο σπήλαιο της Καστρίτσας. Άλλα ευρήματα από την ίδια θέση και τη θέση Κλειδί στην κοιλάδα του Βοϊδομάτη, βεβαιώνουν τη συνέχιση της κατοίκησης και κατά την Ανώτερη Παλαιολιθική περίοδο (33.000-8.000). Οι άνθρωποι και στις δύο αυτές περιόδους ήταν νομάδες και τροφοσυλλέκτες και έπρεπε να μετακινούνται διαρκώς, προκειμένου να εξασφαλίσουν την τροφή τους με κυνήγι, ψάρεμα και τη συλλογή καρπών.

Η Μεσολιθική και Νεολιθική περίοδος (8.000-3.000) είναι λιγότερο γνωστές σε σχέση με την Παλαιολιθική, αλλά εξ ίσου ενδιαφέρουσες. Η συστηματοποίηση των κλιματολογικών συνθηκών, που ακολούθησε το τέλος των μεγάλων παγετώνων, έπαιξε ρόλο στην αλλαγή του τρόπου διαβίωσης του ανθρώπου. Οι άνθρωποι την εποχή αυτή ζουν ημινομαδικό και ποιμενικό βίο και μετακινούνται εποχιακά από τα ορεινά της Πίνδου και των γύρω βουνών, στις παράλιες και πεδινές περιοχές και αντίστροφα. Οι νέες κλιματολογικές συνθήκες επέτρεψαν επίσης τη μονιμότερη εγκατάσταση των ανθρώπων σε μια συγκεκριμένη περιοχή, γεγονός που ακολούθησε η ενασχόλησή τους με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Η αποκάλυψη εργαλείων και κεραμικής, που χρονολογείται την εποχή αυτή, στους Γεωργάνους, την Έλαφο και τους Μελιγγούς μαρτυρούν την παρουσία ανθρώπινων εγκαταστάσεων στην περιοχή των Ιωαννίνων.

Αρκετές ενδείξεις μαρτυρούν ανθρώπινη δραστηριότητα και για την επόμενη περίοδο, την εποχή του Χαλκού, την οποία χαρακτηρίζει η χρησιμοποίηση των μετάλλων στις ανθρώπινες δραστηριότητες. Την μακρινή αυτή εποχή πιστεύεται ότι άρχισε να χρησιμοποιείται ως χώρος λατρείας η Δωδώνη, όπου αρχικά λατρευόταν η Μεγάλη Θεά, θεότητα της γονιμότητας και της ευφορίας, η οποία αργότερα αντικαταστάθηκε από τη λατρεία του Δωδωναίου Δία. Γύρω στα 2.000 π.Χ στην Ήπειρο μετοίκησε ένα από τα πρώτα ελληνικά φύλα οι Θεσπρωτοί, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στο μεγαλύτερο μέρος της. Ένας κλάδος του φύλλου αυτού οι Έλλοπες ή Ελλοί ή Σελλοί παρέμειναν στην πεδιάδα των Ιωαννίνων, που

ονομάστηκε από αυτούς Ελλοπία. Σ' αυτούς οφείλονται και αρκετά τοπωνυμία στην περιοχή, όπως Πασσαρών, Δωδώνη κ.α, αρκετά από τα οποία έχουν επιζήσει έως τις μέρες μας.

Η περιοχή θεωρείται ότι υπήρξε η αρχική κοιτίδα των ελληνόφωνων φύλων και είναι ενδεικτικό ότι ο Αριστοτέλης στο έργο του “Μετεωρολογικά” αναφέρει ότι ο κατακλυσμός του Δευκαλίωνα και της Πύρρας συνέβη “περί την Ελλάδα την αρχαίαν, περί την Δωδώνην και τον Αχελών,” γιατί στην περιοχή αυτή κατοικούσαν, “οι καλούμενοι τότε μὲν Γραικοὶ νῦν Ἕλληνες.”

Η τελευταία περίοδος της εποχής του Χαλκού συμπίπτει με την ανάπτυξη του μυκηναϊκού πολιτισμού και αντιπροσωπεύεται στην περιοχή των Ιωαννίνων κυρίως από τα χάλκινα ευρήματα της Δωδώνης, της Μεσογέφυρας κοντά στην Κόνιτσα και του Καλπακίου. Τα όπλα και τα κοσμήματα, που βρέθηκαν στις παραπάνω θέσεις, φανερώνουν την εμπορική επικοινωνία που υπήρχε την εποχή αυτή μεταξύ των ορεινών περιοχών των Ιωαννίνων και του Μυκηναϊκού Νότου. Τη σχέση της περιοχής με τους Μυκηναίους μαρτυρούν επίσης μύθοι, όπως τα Αργοναυτικά, όπου ο Ιάσων παίρνει από τη Δωδώνη κλαδί βελανιδιάς για την πρόρα του караβιού του. Στην Ιλιάδα επίσης αναφέρονται ο Δωδωναίος Δίας, τον οποίο επικαλείται στην προσευχή του ο Αχιλλέας και οι Σελλοί “οι ανιφτόποδες” ιερείς του.

Στον κατάλογο των πλοίων της Ιλιάδας γίνεται επίσης λόγος για τους Περαιβούς και τους Ενήτες, που κατοικούσαν μεταξύ Θεσσαλίας και Δωδώνης. Γύρω στον 13ο και 12ο αι π.Χ μετακινήσεις νέων ελληνικών φύλων αναστάτωσαν την περιοχή. Ένα νέο φύλο, οι Μολοσσοί, εγκαταστάθηκε στην ανατολική και κεντρική Ήπειρο αναγκάζοντας τους Θεσπρωτούς να περιορισθούν στα δυτικά. Η Δωδώνη παρέμεινε Θεσπρωτικό ιερό, ενώ οι Μολοσσοί είχαν ως θρησκευτικό τους κέντρο την Πασσαρώνα, που τοποθετείται στο σημερινό Ροδοτόπι. Την εποχή αυτή, που σηματοδοτεί η χρησιμοποίηση των σιδερένιων όπλων, δημιουργούνται νέοι οικισμοί.

Στην περιοχή του σημερινού νομού των Ιωαννίνων έχουν εντοπισθεί αρκετοί οικισμοί και εγκαταστάσεις, όπως στην Κρύα και στο Κουτσελιό στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων, στο Ρωμανό Λάκκας Σουλίου, στην Αρίστη Ζαγορίου, στην κουάδα του Γορμού κοντά στην Κάτω Μερόπη Πωγωνίου και σε άλλες θέσεις που έχουν λιγότερο ερευνηθεί.

Ιερά Οικία της Δωδώνης

2 . Ιστορική εμφάνιση και διαδρομή

Η απαρχή των ιστορικών χρόνων στην περιοχή των Ιωαννίνων σηματοδοτείται από τις ανασκαφές που έγιναν κοντά στη Βίτσα και οι οποίες έφεραν στο φως ένα Μολοσσικό οικισμό. Πρόκειται για μία Μολοσσική κώμη, της οποίας το όνομα δεν μας είναι γνωστό και η οποία καταστράφηκε από πυρκαγιά στα μέσα του 4ου αι π.Χ. Οι οικοδομικές φάσεις του οικισμού της Βίτσας καλύπτουν μια περίοδο έξι αιώνων, χωρίς διακοπή από τις αρχές του 9ου αι π.Χ. έως στο τέλος του 4ου αι π.Χ.

Τα σπίτια που είναι κτισμένα με γκρίζα πέτρα της περιοχής και προϋποθέτουν σημαντική κατασκευαστική εμπειρία, ενώ τα ευρήματα που βρέθηκαν στις ανασκαφές φανερώνουν το αξιόλογο βιοτικό επίπεδο των κατοίκων του. Αντίστοιχες θέσεις έχουν επίσης εντοπισθεί στην Δουρούτη στην Πανεπιστημιούπολη Ιωαννίνων και στο Λιατοβούνι κοντά στην Κόνιτσα.

Τον 5ο αι π.Χ. το “ έθνος ” των Μολοσσών χάρη στις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες του βασιλιά Θαρύπα (423-385π.Χ.) βγήκε από την πολιτική αφάνεια και άρχισε να παίζει σημαντικό ρόλο στην Ηπειρωτική πολιτική σκηνή. Ο Θαρύπας έκανε ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις (νομοθετικές, πολιτειακές κ.ά), που απετέλεσαν τη βάση του εκσυγχρονισμού του κράτους των Μολοσσών. Μεταξύ των άλλων την περίοδο αυτή προσκλήθηκε στην Πασσαρώνα, την πρωτεύουσα των Μολοσσών, ο Ευριπίδης, ο οποίος δίδαξε το 433/2 την τραγωδία του “Ανδρομάχη”, που εξυμνούσε την καταγωγή του δυναστικού κλάδου των Μολοσσών. Οι αλλαγές αυτές προέκυψαν μετά τη συμμαχία των Μολοσσών με τους Αθηναίους, λόγω του Πελοποννησιακού πολέμου, με την οποία οι Μολοσσοί γνώρισαν και επηρεάστηκαν από την πιο ανεπτυγμένη Νότιο Ελλάδα.

Τα επόμενα χρόνια οι διάδοχοι του Θαρύπα ακολούθησαν την ίδια πολιτική, ενώ παράλληλα προσπάθησαν να επεκταθούν στη γειτονική Θεσπρωτία. Η επεκτατική πολιτική και η άνοδος των Μολοσσών ενισχύθηκε από τους Μακεδόνες

βασιλείς με τους οποίους απέκτησαν και συγγενικούς δεσμούς με το γάμο της Ολυμπιάδος, αδελφής του βασιλέως των Μολοσσών Αλεξάνδρου με τον Φίλιππο, πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

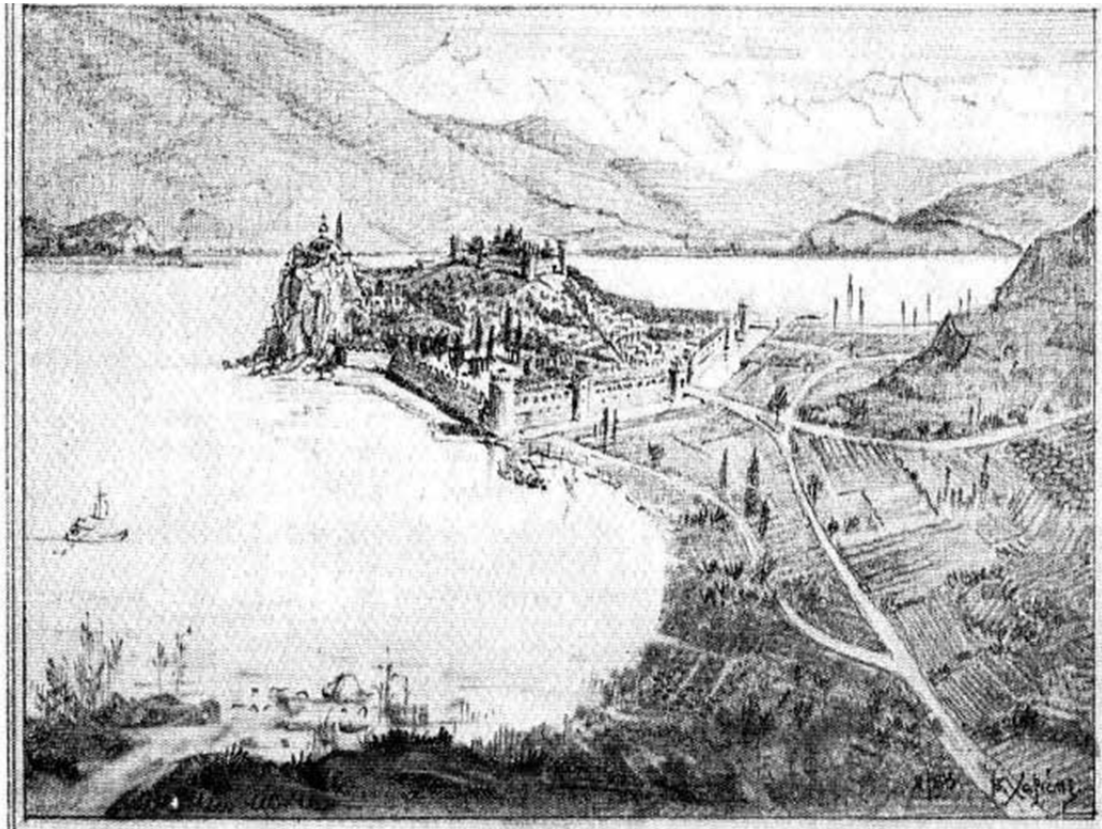
Στα τέλη του 4ου αι π.Χ. η σημερινή περιοχή των Ιωαννίνων, όπως άλλωστε και ολόκληρη η Ήπειρος εξαρτιόταν από τους Μακεδόνες έως το 295 π.Χ., όταν εμφανίστηκε στην πολιτική σκηνή ο Πύρρος (295-272 π.Χ.) που έγινε βασιλιάς των Μολοσσών. Ο Πύρρος σημαντική προσωπικότητα συνένωσε όλα τα Ηπειρωτικά φύλα και κατάφερε να βγάλει την Ήπειρο από τα στενά γεωγραφικά και ιστορικά της πλαίσια.

Με τις εκστρατείες του στην Ιταλία προσπάθησε να επαναλάβει στη δύση την επιτυχία που είχε ο Μέγας Αλέξανδρος στην ανατολή. Το 280 π.Χ. νίκησε τους Ρωμαίους στην Ηράκλεια και λίγο αργότερα υπερίσχυσε των Καρχηδονίων στη Σικελία. Μετά τη μάχη στο Beneventum το 275 π.Χ., όπου νίκησε και πάλι τους Ρωμαίους, λόγω των σοβαρών απωλειών που είχε, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Ιταλική χερσόνησο και να επιστρέψει στην Ελλάδα, όπου όμως στράφηκε κατά των Μακεδόνων, τους οποίους προσπάθησε να εκδιώξει από τη Νότιο Ελλάδα. Το 272 π.Χ. ο Πύρρος σκοτώθηκε στο Άργος και με τον θάνατο του η Ήπειρος έπαψε να διαδραματίζει ενεργό μέρος στα πολιτικά δρώμενα στον ελλαδικό χώρο.

Την κλασική εποχή δύο οργανωμένες πόλεις κυριαρχούν στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων, η Πασσαρώνα (στο λόφο Γαρδίκι Ροδοτοπίου), πρωτεύουσα του κράτους των Μολοσσών και η Τέκμων (στο λόφο της Καστρίτσας). Και οι δύο ήταν οχυρωμένες με πολυγωνικά τείχη, των οποίων λείψανα σώζονται ακόμη και σήμερα.

Στο Ιερό της Δωδώνης –που έως το 410 π.Χ. ανήκε στους Θεσπρωτούς– κτίζεται ο πρώτος ναός αφιερωμένος στο Δία. Αρχικά το Ιερό ήταν υπαίθριο, αφού πίστευαν ότι ο Δίας, που επονομαζόταν Νάϊος, κατοικούσε στις ρίζες της ιερής βαλανιδιάς, η οποία ονομαζόταν φηγός. Γύρω από το ιερό δένδρο υπήρχαν χάλκινοι τρίποδες, που σχημάτιζαν κύκλο και εφάπτονταν μεταξύ τους, έτσι ώστε όταν κάποιος έκρουε έναν από αυτούς, ο ήχος να μεταδίδεται και στους άλλους. Από τους ήχους των τριπόδων οι ιερείς έλεγαν τους χρησμούς, οι οποίοι χαράσσονταν σε μολύβδινα ελάσματα. Στις ανασκαφές του Ιερού βρέθηκαν πολλά κομμάτια από τους τρίποδες, που χρονολογούνται από τον 9ο έως και τον 4ο αι π.Χ. και αρκετά ελάσματα, μερικά από τα οποία εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων. Την εποχή του Πύρρου κτίστηκαν στο Ιερό της Δωδώνης το Θέατρο, το Πρυτανείο, το Βουλευτήριο και ανακαινίσθηκαν οι ναοί του Ιερού.

Το 168 π.Χ. η Ήπειρος καταλήφθηκε από τους Ρωμαίους και πλήρωσε ακριβά την πίστη της στους Μακεδόνες. Οι πηγές αναφέρουν ότι 70 Ηπειρωτικές πόλεις καταστράφηκαν με πρωτοφανή αγριότητα, από τις λεγεώνες του Αιμιλίου Παύλου και 150.000 κάτοικοι πουλήθηκαν ως δούλοι. Το 30 π.Χ., μετά τη ναυμαχία στο Άκτιο, ιδρύθηκε από τον Οκταβιανό Αύγουστο η Νικόπολη στη χερσόνησο της σημερινής Πρέβεζας. Η Νικόπολη συνοικίσθηκε από τους κατοίκους των Ηπειρωτικών και Ακαρνανικών πόλεων και με την ακμή που γνώρισε σύντομα δημιούργησε νέες προϋποθέσεις για την Ήπειρο.

Η χερσόνησος του κάστρου των Ιωαννίνων

Τα πρώτα χριστιανικά χρόνια η περιοχή του σημερινού νομού των Ιωαννίνων ανήκε στη Ρωμαϊκή Επαρχία Παλαιά Ήπειρος (Epirus Vetus) με πρωτεύουσα τη Νικόπολη, από την οποία εξαρτιόταν διοικητικά και θρησκευτικά. Από τις πρώτες εκκλησίες, που κτίστηκαν αφιερωμένες στη νέα θρησκεία, ήταν η βασιλική της Δωδώνης, η οποία κτίστηκε μέσα στο αρχαίο Ιερό και δέχθηκε ριζικές επισκευές, ιδιαίτερα κατά τον 6ο αι μ.Χ.

Τον 11ο αι η περιοχή βρέθηκε στο επίκεντρο σημαντικών γεγονότων, αφού στην πόλη των Ιωαννίνων οχυρώθηκε ο Νορμανδός Βοημούνδος. Περιμένοντας την αναμέτρηση του με τον αυτοκράτορα Αλέξιο Α΄ Κομνηνό, ο Βοημούνδος επισκέυασε τα ήδη υπάρχοντα τείχη της πόλης, ένα τμήμα των οποίων σώζονται ακόμη και σήμερα.

Το 1204 ιδρύθηκε από τον Βυζαντινό Μιχαήλ Άγγελο της οικογενείας των Κομνηνών το Δεσποτάτο της Ηπείρου του οποίου ένα από τα σπουδαιότερα φρούρια αποτελούσαν τα Ιωαννίνα. Μετά το θάνατο του Μιχαήλ το 1271 το Δεσποτάτο διαιρέθηκε και τα επόμενα χρόνια τα Γιάννενα γνωρίζουν για λίγο διάφορους κυρίαρχους.

Το 1349 η Ήπειρος καταλαμβάνεται από το Στέφανο Δουσάν, κράλη της Σερβίας. Διοικητής των Ιωαννίνων διορίστηκε ο Πρελούμπος.

Το 1387 αναφέρεται καινούργια πολιορκία των Ιωαννίνων από τον Μπούα Σπάτα, Αλβανό φύλαρχο.

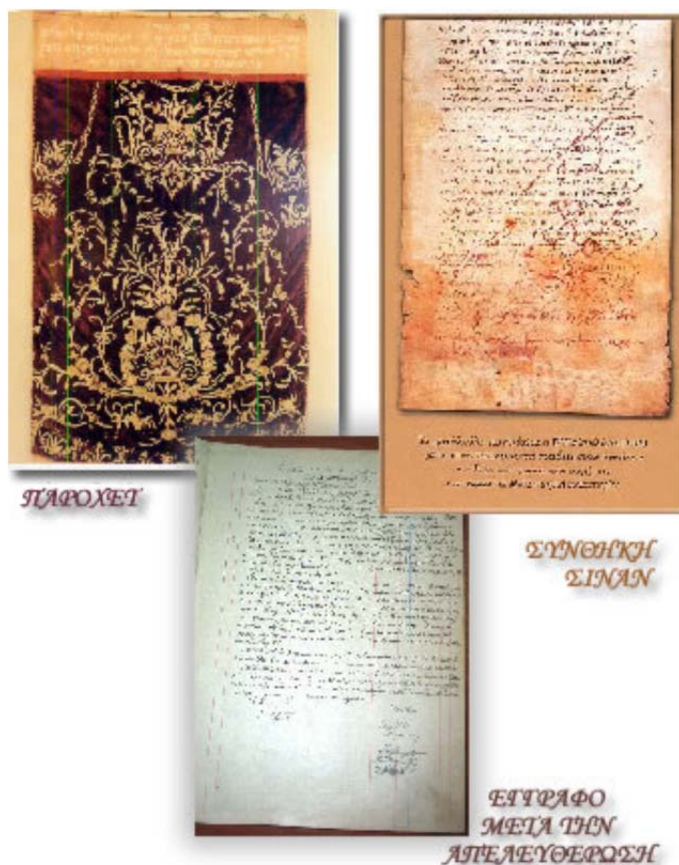
Τέλος η πόλη των Ιωαννίνων, μετά από συνθήκη που υπογράφηκε στο «Κλειδί» της Μακεδονίας, παραδίδεται στους Τούρκους στις 9 Οκτωβρίου του 1430. Ένα από τα προνόμια που κατάφεραν να εξασφαλίσουν οι Γιαννιώτες ήταν η συνέχιση των εμπορικών τους δραστηριοτήτων. Έτσι η περιοχή γνώρισε την κατοπινή εποχή μεγάλη ανάπτυξη, που γίνεται εμφανής ήδη από τον 16ο αι. Την περίοδο αυτή

ιδρύθηκαν, τοιχογραφήθηκαν, ανακαινίστηκαν και επεκτάθηκαν πολλά μοναστήρια και εκκλησίες στην περιοχή του νομού των Ιωαννίνων.

Το 1506/7 κτίστηκε η Μονή του Αγ. Ιωάννη Προδρόμου, από τους ιερομόναχους αδελφούς Νεκτάριο και Θεοφάνη Αψαρά. Την ίδια εποχή κτίστηκε η εκκλησία των Αγίων Αποστόλων στο Μολυβδοσκεπάστο. Αρκετές εκκλησίες κτιστήκαν και αγιογραφήθηκαν και στο χωριό Κληματιά (π. Βελτσίστα), όπως ο ναός του Αγίου Δημητρίου και της Μεταμόρφωσης. Τον 16ο αι ιδρύθηκαν επίσης δύο μεγάλα μοναστηριακά συγκροτήματα. η Μονή Πατέρων στο Λίθινο Ζίτσας και η Μονή Σωσίνου, κοντά στον Παρακάλαμο.

Στις αρχές του 17ου αι (1611) τα Ιωάννινα συνταράχθηκαν από το αποτυχημένο κίνημα (το πρώτο στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα) του Διονυσίου, επισκόπου Τρίκκης και Σταγών, που έμεινε γνωστός στην ιστορία ως Σκυλόσοφος.

Τον 17^ο αιώνα η περιοχή παρουσίασε σημαντική πνευματική δραστηριότητα, που τα σπέρματά της βρίσκονται σε παλαιότερες εποχές. Στα μέσα του 17ου αι. λειτουργούσαν στα Ιωάννινα, με την άδεια του τουρκικού κράτους, οι Σχολές του Επιφάνειου και του Γκούμα. Στην πνευματική ανάπτυξη της περιοχής σημαντικό ρόλο έπαιξαν και τα τυπογραφεία, που ίδρυσαν στη Βενετία Γιαννιώτες, όπως ο Νικ. Γλυκής, ο οποίος εξέδιδε λειτουργικά βιβλία, εγχειρίδια γραμματικής κ.α., μέσω των Ιωαννίνων διακινούντο σ' ολόκληρη την Ελλάδα.

Στα 1788 ο Αλή Πασάς κατόρθωσε με ενέργειες του στην Κωνσταντινούπολη να καταλάβει το πασαλίκι των Ιωαννίνων. Ο αιμοβόρος τύραννος των Ιωαννίνων έχτισε καινούργια κτίρια, επισκεύασε το κάστρο, άνοιξε νέους δρόμους και κατέστησε τα Γιάννενα σημαντικό κέντρο.

Τα Ιωάννινα κατά την εποχή αυτή εξακολουθούν να αποτελούν πνευματικό κέντρο και συνεχίζουν να ακμάζουν και εξελίσσονται σε όλους τους τομείς - το εμπόριο γνωρίζει μεγάλη ακμή, η βιομηχανία αναπτύσσεται η γεωργία αποδίδει πλούσια προϊόντα. Από το

1820 όμως ο Αλής έπεσε στη δυσμένεια της Υψηλής Πύλης. Σουλτανικά στρατεύματα υπό τους Μπαμπά Πασά και Ομέρ Βρυώνη στάλθηκαν με την εντολή να κατατροπώσουν τις δυνάμεις του Αλή Πασά και να συλλάβουν τον ίδιο. Ο Αλή πασάς αντιστέκεται επιτυχώς.

Έπειτα από αυτό η σουλτανική αρχή έδωσε διαταγή στο Χουρσίτ της Πελοποννήσου να σπεύσει να ενισχύσει τις πολιορκητικές δυνάμεις. Με τον ερχομό του Χουρσίτ ο Αλής περισφίγγεται και βρίσκεται σε πολύ δύσκολη θέση. Ο Αλής ζήτησε από το Χουρσίτ να του δοθεί αμνηστία.

Ο Χουρσίτ κατάφερε να πείσει τον Αλή να αποσυρθεί στο νησί των Ιωαννίνων, δίνοντας την υπόσχεση ότι παρακάλεσε το Σουλτάνο για την αμνήστευσή του. Ο Αλής πείσθηκε και αποσύρθηκε στο νησί, στην εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα. Εκεί δολοφονήθηκε - 24 Ιανουαρίου 1822 - και έτσι τελειώσει η αιμοβόρος τυραννία του στα Ιωάννινα και την Ήπειρο.

Οι καταστροφές της πόλης κατά τη δίχρονη αυτή πολιορκία ήταν φοβερές και τα Ιωάννινα παρουσίαζαν την εικόνα μιας ερειπωμένης πόλης. Πόσο φρικτή ήταν η κατάσταση των Ιωαννίνων στα χρόνια της Αληπασάδικης κυριαρχίας μαρτυριέται και από τα κείμενα των περιηγητών και των άλλων Ευρωπαίων, που τότε επισκέφτηκαν την αυλή του φοβερού τυράννου. Μετά το θάνατο του Αλή, τα Ιωάννινα περιέχονται εκ νέου στο Σουλτάνο. Φοβερές καταστροφές ακολούθησαν. Οι Γιαννιώτες προσφέρουν και αυτοί τον οβολό τους στο μεγάλο αγώνα. Χρήμα, δασκάλους, μεγάλους άνδρες και πολεμιστές. Μα όλες αυτές οι προσπάθειες έχουν σαν αποτέλεσμα το χαλασμό και την καταστροφή. Χωριά καίγονται, περιουσίες αρπάζονται, άνδρες βασανίζονται. Μα ο πόθος της λευτεριάς είναι ακοίμητος.

Το κάστρο των Ιωαννίνων το 1815

Κατά την εξέγερση του 1821 τα κατεστραμμένα Γιάννενα προσφέρουν και αυτά ό,τι μπορούν στην Εθνική εποποιία. Ένας από τους πρωτεργάτες της Ελευθερίας, ο Τσακάλωφ, ήταν Γιαννιώτης. Οι ξενιτεμένοι Γιαννιώτες του εξωτερικού ενισχύουν παντοιοτρόπως τον αγώνα. Δε λείπουν και οι άμεσες προσπάθειες για το ξεσκλάβωμα της πόλης.

Το 1912 η ελληνική κυβέρνηση επειγόταν να καταληφθούν τα Γιάννενα πριν από τη έναρξη των διαπραγματεύσεων με την Τουρκία. Στα περισσότερα

μέτωπα ο αγώνας υπήρξε σκληρός, πεισματώδης και πολύνεκρος. Οι ελληνικές δυνάμεις υπέφεραν πολύ, τμήματα τους μάλιστα έφθασαν στα όρια διαλύσεως και πανικού. Η ένταξη των ενισχύσεων στις αρχές του 1913 στις μονάδες της πρώτης γραμμής, έδωσε τη δυνατότητα στο Στρατηγείο Ηπείρου, του οποίου τη διοίκηση είχε αναλάβει πλέον ο διάδοχος Κωνσταντίνος, να οργανώσει μεγάλης εκτάσεως επιχείρηση, με σκοπό την άλωση του Μπιζανίου. Ήδη πριν αρχίσουν οι προπαρασκευές για επίθεση, ο Κωνσταντίνος απηύθυνε στον Εσάτ πασά προσωπική επιστολή, με την οποία τον εξόρκιζε «εν ονόματι της ανθρωπότητας και του πολιτισμού και προς πρόληψιν ματαιίας επί πλέον αιματοχυσίας» να παραδώσει τα Ιωάννινα. Ο Εσάτ απήντησε στις 19 Ιανουαρίου αρνούμενος να παραδώσει την πόλη και έτσι το Γενικό Στρατηγείο συνέχισε με έντονο ρυθμό την προπαρασκευή της μεγάλης επιθέσεως. Ύστερα από αιματηρές συγκρούσεις και εξολόθρευση του τουρκικού στρατού από τους Έλληνες, τα Ιωάννινα ήταν ελεύθερα, όπως ελεύθερη θα ήταν σε λίγο και ολόκληρη η Ήπειρος. Το ημερολόγιο έγραφε 21 Φεβρουαρίου του 1913.

Γυρνούμ' από τη μάχη δοξασμένοι, γυρνούμε νικηταί απ' τη φωτιά
με τη σημαία περήφαν' απλωμένη, γεμάτη όλη φως και λεβεντιά!

Στο Σαραντάπορο άστραψ' η ορμή μας, στα Γενισά βαρύ θανατικό,
στις Σιδερένιες πόρτες το κορμί μας, εδείχθη σαν χυμέν' από χαλκό.

Μας πήγε στ' οργισμένο το Μπιζάνι, η Νίκη στα μεγάλα της φτερά,
εις το Κιλκίς επλέξαμε στεφάνι, στεφάνι από λουλούδια αιματηρά!

Με τη σημαία περήφαν' απλωμένη, γυρνούμε νικηταί απ' τη φωτιά.
Σε σένανε, πατρίδ' αγαπημένη, σε σένα πάντα η δάφνη κ' η μυρτιά!

2.1. Ο Αλή πασάς και η κυρά Φροσύνη

Οι γυναίκες υπήρξαν ξεχωριστό κεφάλαιο στη ζωή του Αλή πασά... Πολλές πέρασαν, ωστόσο δύο άφησαν ανεξίτηλα τα σημάδια τους: η Βασιλική Κονταξή και η Κυρα-Φροσύνη ή Ευφροσύνη Βασιλείου όπως ήταν το κανονικό της όνομα. Η Φροσύνη γεννήθηκε το 1773. «Κόρη θαυμασίου κάλλους και περιφανούς γένους», σύμφωνα με τον γάλλο πρόξενο στα Γιάννινα Πουκεβίλ, υπήρξε σύζυγος του Δημητρίου Βασιλείου, πλούσιου εμπόρου των Ιωαννίνων και ανιψιά του μητροπολίτη Λάρισας και κατόπιν Ιωαννίνων, Γαβριήλ Γκάγκα. Κατά την απουσία του συζύγου της για δουλειές στη Βενετία, η πανέμορφη Φροσύνη και μητέρα δύο παιδιών συνδέθηκε ερωτικά με τον γιο του Αλή Πασά, Μουχτάρ.

Από τα κάλλη της θαμπώθηκε και ο ίδιος ο αυθέντης της Ηπείρου, που το 1801 διήγε το 61ο έτος της ηλικίας του. Επωφελούμενος της απουσίας του Μουχτάρ σε πολεμική εκστρατεία στην Αδριανούπολη, της πρότεινε να παρατήσει τον γιο του και να γίνει ερωμένη του. Η Φροσύνη αρνήθηκε και ο Αλή την απήγαγε και την έφερε στο χαρέμι του στις 10 Ιανουαρίου 1801.

Το νέο «όχι» της Φροσύνης εξόργισε τον δυνάστη, ο οποίος την καταδίκασε σε θάνατο, επειδή συνήψε σχέσεις με τον γιο του Μουχτάρ. Την επομένη, η

μοιχαλίδα πνίγηκε στη λίμνη των Ιωαννίνων μαζί με άλλες δεκάξι Γιαννιώτισσες, που είχαν καταδικασθεί για παρόμοια παραπτώματα. Το πτώμα της εκβράστηκε λίγες μέρες αργότερα και τάφηκε στη μονή των Αγίων Αναργύρων.

Παρά το ηθικό και εθνικό της ολίσθημα (μορφή πρώιμου δοσιλογισμού), η λαϊκή μούσα την τίμησε, επειδή θεώρησε ότι εξαγνίστηκε με τον τραγικό της θάνατο:

«Φυσάει βοριάς, φυσάει θρακιάς
τ' είν' το κακό που εγίνη
Στα Γιάννινα στη λίμνη!
Δείτε κυράδες, θάλασσες,
Τ' είν' το κακό που εγίνη!
Επνίζανε τις δεκαεφτά με την κυρά Φροσύνη
Αχ! , χαλασμός που εγίνη!...»

Εκ των υστέρων ο Αλή παραδέχτηκε το λάθος του, όμως ήταν πια αργά. Χαρακτηριστικό είναι πως για να εξιλεωθεί, ζήτησε να ρίξουν στη λίμνη «χίλια καντάρια ζάχαρη για να γλυκάνει το νερό να πει η Κυρα-Φροσύνη». Τα λόγια του αυτά δείχνουν μια πιο ευαίσθητη πλευρά του Αλή πασά, ενώ εν μέρει, τεκμηριώνουν την παράδοση που θέλει τον Αλή τρελά ερωτευμένο με τη Φροσύνη, να την σκοτώνει, επειδή εκείνη δεν ανταποκρίθηκε στο πάθος του.

3 . Τα Ιωάννινα μετά την απελευθέρωση

Με την απελευθέρωση του 1913 από τον τούρκικο ζυγό, τα Γιάννενα ορίζονται ως πολιτικό και διοικητικό κέντρο όλης της Ηπείρου. Στην πολιτική και εθνική ζωή, τα μεταπελευθερωτικά Γιάννενα ακολουθούν τη γενική ελληνική πορεία και φθάνουμε στον πόλεμο του 1940, στον ελληνοϊταλικό πόλεμο, όπου τα Γιάννενα με τις μάχες στο Καλπάκι, στον Καλαμά και στη Γκραμπάλα, αναβιώνουν την αρχαία ελληνική ιστορία, με το Μαραθώνα και τις Θερμοπύλες. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, αλλά κυρίως η εμφύλια σύρραξη , είχε ως αποτέλεσμα να αντιμετωπίσει η περιοχή μεγάλο οικονομικό πρόβλημα και να ακολουθήσει ένα μεγάλο

μεταναστευτικό ρεύμα κυρίως προς τη Γερμανία και την Αμερική, που έφερε την ερήμωση και τον μαρασμό πολλών χωριών.

Έπειτα ακολουθούν τα χρόνια της κατοχής, τα μεταπολεμικά δεινά, ίδια για όλη τη χώρα και φθάνουμε στην νέα εποχή της τεχνολογικής έξαρσης, με το ραγδαίο, κοινωνικό και οικονομικό μετασχηματισμό - παγκόσμιο φαινόμενο. Τα Γιάννενα ως διοικητικό και οικονομικό κέντρο της Ηπείρου, μεταβάλλονται σε μια μεγάλη σύγχρονη πόλη, που απλώνεται στο Λεκανοπέδιο και ο πληθυσμός της φθάνει τις 100.000 και πλέον. Και όχι μόνο διοικητικό και οικονομικό κέντρο, αλλά και πνευματικό με το Πανεπιστήμιο, που ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 1964.

4 . Τα Ιωάννινα σήμερα

Τα σημερινά Γιάννενα, παρ' όλο τον οικοδομικό επεκτατισμό τους και την κυκλοφοριακή συμφόρηση - εικόνα των σημερινών πόλεων - διατηρούν την παραδοσιακή εικόνα της φυσικής και ιστορικής ομορφιάς, με το κάστρο τους, την πανέμορφη μαγευτική Παμβώτιδα και το Νησί, με το φυσικό του κάλος και τις ιστορικές - θρησκευτικές του μνήμες.

Η πόλη σφίξει από ζωή και νιάτα λόγω των πολλών φοιτητών που αγκαλιάζει κάθε χρόνο.

Επιστημονική υποδομή

Έχει πέντε σχολές Α.Ε.Ι.

1)Φιλοσοφική Σχολή,με τρία τμήματα:

- Α)Φιλολογίας
- Β)Ιστορίας και Αρχαιολογίας
- Γ)Φιλοσοφίας,Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

2)Σχολή Θετικών Επιστημών με τέσσερα τμήματα

- Α)Μαθηματικών
- Β)Φυσικής
- Γ)Χημείας
- Δ)Πληροφορικής

3)Ιατρική Σχολή

4)Σχολή Επιστημών Αγωγής με δύο τμήματα

- Α)Παιδαγωγικό,Δημοτικής Εκπαίδευσης
- Β)Παιδαγωγικό,Νηπιαγωγών

5)Σχολή Επιστημών και Τεχνολογιών με δύο τμήματα

- Α)Τμήμα Μηχανικών Επιστήμης Υλικών
- Β)Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών

Έχει και δύο τμήματα μη υπαγόμενα σε Σχολή

- Α)Οικονομικών
- Β)Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών Τέχνης

Έχει μία σχολή Τ.Ε.Ι.(Ηπείρου)

Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας με τρία τμήματα

- Α)Τμήμα Νοσηλευτικής
- Β)Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας
- Γ)Τμήμα Λογοθεραπείας

Λόγω του μεγάλου ποσοστού των φοιτητών και σπουδαστών που υπάρχουν στα Γιάννενα, η πόλη έχει πολλές καφετέριες, μπαρ, κλαμπ, μεζεδοπωλεία, ουζερί ταβέρνες και γενικά μέρη που γίνονται στέκια των φοιτητών και που συμβάλλουν, εκτός από τη διασκέδαση και αναψυχή, στην διακίνηση και ανταλλαγή ιδεών και απόψεων. Τα Ιωάννινα διαθέτουν:

28 νηπιαγωγεία, 2 ειδικά
 28 (δημόσια) δημοτικά, 6 ειδικά, 3 πειραματικά και 3 ιδιωτικά
 10 γυμνάσια, 3 ιδιωτικά, 1 πειραματικό και 1 μουσικό
 7 λύκεια, 2 ιδιωτικά, 1 εσπερινό και 1 μουσικό
 6 ΤΕΕ και 1 ιδιωτικό
 2 νοσοκομεία. Το Πανεπιστημιακό Περιφερειακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων (ΠΠΝΙ)
 Και το Γενικό Περιφερειακό (Γ. Χατζηκώστα)
 Αεροδρόμιο
 3 στρατόπεδα

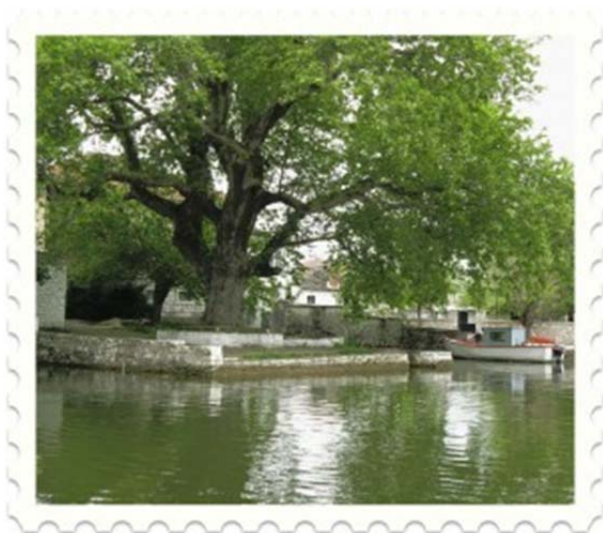
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ο Δήμος Ιωαννιτών έχει σήμερα:

Δημοτικό ωδείο
 Εικαστικό εργαστήρι
 Φιλαρμονική
 Τμήμα παραδοσιακών χορών
 Ερασιτεχνική σχολή κλασικού και σύγχρονου χορού
 Ακόμα η πόλη διαθέτει 5 κινηματογραφικές λέσχες
 5 τηλεοπτικούς σταθμούς-επίσης εκδίδονται 17 τοπικές εφημερίδες
 6 μουσεία: Το Ελληνικής Ιστορίας Π. Βρέλλη, το Δημοτικό, το Αρχαιολογικό,
 Το Βυζαντινό και το Λαογραφικό
 Τη Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη και τη Δημοτική Πινακοθήκη

4.1. Αξιοθέατα στην πόλη των Ιωαννίνων

Το νησί

Το νησι στα Γιάννενα

Εκεί ήταν που διέφυγε ο Αλή πασάς με την κυρα Βασιλική και λίγους στρατιώτες, όταν τον κυνηγούσε ο Χουρσίτ πασά για να τον τελειώσει. Οι στρατιώτες του Χουρσίτ κατέβηκαν με καίκι στο νησί για να διαπραγματευτούν δήθεν με τον Αλή, αλλά τον πυροβόλησαν και τον σκότωσαν. Ο χώρος που σκοτώθηκε ο Αλή πασάς είναι σήμερα μουσείο και μπορείς να δείς τις τρύπες απο τις σφαίρες στο πάτωμα ,προσωπικά αντικείμενα του Αλή, και τοπικες ενδυμασίες.

Το κάστρο

Το κάστρο των Ιωαννίνων αποτελεί το σημείο αναφοράς της πόλης και είναι απο τα πιο παλιά κάστρα που σώζονται σήμερα στην Ελλάδα. Χτίστηκε επι αυτοκρατορίας του Ιουστινιανού το 528μ.χ και τη σημερινή μορφή την έδωσε ο Αλή πασάς,το 1815 όταν και έγινε το διοικητικό κέντρο της τουρκοκρατούμενης Ελλάδας.

Ιτς καλέ

Μέσα στο κάστρο αναπτύχθηκαν τα Ελληνικά γράμματα αλλά και εκπαιδεύτηκαν και οι πρωταγωνιστές του '21 (Οδ. Ανδρούτσος, Καραϊσκάκης, Μ. Μπότσαρης, Αθ. Διάκος} στο στρατόπεδο γνωστό ως Σουφαρί Σαράϊ..

Η περιοχή που κλείνεται το κάστρο είναι 200 στρέμματα και το μήκος του είναι 2χλμ.Απο την κεντρική πύλη του στην οδό Αβέρωφ, όπου και απαγχόνησαν οι Τούρκοι τον νεομάρτυρα και πολυούχο της πόλης Γεώργιο, μπαίνουμε στο κάστρο. Στη δεξιά πλευρά, υψώνεται ένας πύργος που χτίστηκε επί τουρκοκρατίας για το “Βενετσιάνικο” ρολοί, το οποίο αχρήστευσαν οι Ιταλοί το 1917 και αντικαταστάθηκε πρόσφατα. Μέσα στο τείχος διαμορφώνονται η ΒΑ ακρόπολη και η ακρόπολη Ιτς Καλέ. Στη ΒΑ ακρόπολη ήταν χτισμένα τα ανάκτορα των βυζαντινών ηγεμόνων της πόλης.

Το ‘Φετιγιέ Τζαμί’

Στην κορυφή της δεσπόζει το τζαμί του Ασλάν πασά (1618). Η ακρόπολη του Ιτς Καλέ (σημαίνει “εσωτερικό φρούριο”) βρίσκεται στη ΝΑ πλευρά του κάστρου. Στο κέντρο της υπάρχει το Βυζαντινό Μουσείο, χτισμένο στη θέση που βρισκόταν τον 19ο αι. τα σεράγια του Αλή-πασά.

Στα δεξιά συναντάμε τα Τούρκικα χαμάμ και αριστερά το Φετιχιέ τζαμί (1795) και τον τάφο του Αλή-πασά. Είναι θαμμένο μόνο το ακέφαλο κορμί του και η γυναίκα του Εμινέ. Το κεφάλι του έχει ταφεί στην Κωνσταντινούπολη μαζί με τα παιδιά του, Μουχτάρ, Βελή, Σαλίχ και Μεχμέτ, που εκτελέστηκαν κατά διαταγή του σουλτάνου.

Ο περίπατος στα γραφικά δρομάκια του κάστρου ζωντανεύει τους θρύλους του Αλή πασα και της ιστορίας του Ελληνικού έθνους, ενώ απο τις βόρειες ακροπόλεις του η θέα στα Γιάννενα και τη λίμνη είναι χάρμα οφθαλμών. Μαζί με αυτό της Ρόδου είναι τα ωραιότερα κάστρα που περικλείουν καστροπολιτείες.

Στοά Λούλη

Η Στοά Λούλη βρίσκεται σε ένα από τα πιο γνωστά και εμπορικά σημεία των Ιωαννίνων, στην οδό Ανεξαρτησίας που αποτελούσε το εμπορικό κέντρο της πόλης και συνεχίζει μέχρι σήμερα να είναι ένα από τα εμπορικότερα μέρη των Ιωαννίνων, αποτελώντας όμως και το ιστορικό εμπορικό πλέον κέντρο της. Στο εμπορικό αυτό κέντρο με κύριο άξονα την οδό Ανεξαρτησίας για πολλά χρόνια συνυπήρχαν αρμονικά οι τρεις θρησκευτικές εθνότητες της πόλης, (Χριστιανοί, Εβραίοι και Μουσουλμάνοι), δίνοντας έναν ξεχωριστό χαρακτήρα αλλά και μία ζωντάνια σε όλη την περιοχή.

Η Στοά Λούλη σήμερα

Παρά την καταστροφή που υπέστη από την πυρκαγιά του 1869, συνεχίζει να διατηρεί την

παραδοσιακή ομορφιά της μέχρι σήμερα και είναι ένα από τα πιο γραφικά μέρη των Ιωαννίνων.

Στην οδό Ανεξαρτησίας 78 κτίστηκε το 1875 η Στοά Λούλη στολίζοντας την είσοδό της με ανίδες που μεταφέρθηκαν από την Ιταλία.

Η αρχική της λειτουργία ήταν χάνι στο οποίο παρέμεναν κυρίως κάτοικοι των γύρω περιοχών που επισκέπτοντο τα Γιάννενα.

Περνώντας τα χρόνια, το χάνι έγινε κομβικό σημείο με όλο και μεγαλύτερη κίνηση, εξαιτίας της έντονης μετακίνησης των κατοίκων της περιοχής κυρίως προς την Αθήνα, με αποτέλεσμα τη μετατροπή της Στοάς, σε εμπορικό κέντρο.

Εμπορική δραστηριότητα ανέπτυξαν πρώτοι στη Στοά οι Εβραίοι έμποροι των Ιωαννίνων με καταστήματα υφασμάτων και δερμάτων.

Τα κασμίρια Μερκάδη απέκτησαν τέτοια φήμη, ώστε άρχισαν να έρχονται έμποροι από όλη την Ελλάδα, αναπτύσσοντας μαζί με τις υπόλοιπες δραστηριότητες σημαντικά την γύρω περιοχή.

Εδώ στην είσοδο της Στοάς Λούλη λειτούργησε και η πρώτη τράπεζα στην ΒΔ Ελλάδα, με την ονομασία "Bank de Othomanic", την οποία διαχειρίζονταν Τούρκοι. Πάνω από την τράπεζα ξεκίνησε τη λειτουργία του, το πρώτο χοροδιδασκαλείο, στο οποίο πραγματοποίησαν εμφανίσεις στους κατοίκους των Ιωαννίνων, οι πρώτοι καλλιτέχνες από την Αθήνα. Ακόμη στη Στοά πουλήθηκαν οι πρώτες Αθηναϊκές εφημερίδες.

Υπάρχουν αναφορές ότι στην είσοδο της Στοάς, ένας Τούρκος έδινε την ευχή του σε αυτούς που πήγαιναν να πάρουν νερό στο πηγάδι, στο κέντρο της Στοάς, το οποίο είχε τη φήμη ότι ήταν το καλύτερο της πόλης.

Κατά την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και μετά, με την εμπορική ανάπτυξη και άλλων συνοικιών της πόλης αρχίζει και η πτωτική πορεία με την σταδιακή εγκατάλειψή της.

Τα τελευταία σαράντα χρόνια στη Στοά λειτούργησαν κυρίως σιδηρουργεία, ξυλουργεία, οινοποιείο και αποθήκες.

Σήμερα μετά την επέμβαση και αποκατάσταση των ζημιών, από τις αρμόδιες υπηρεσίες, η Στοά λειτουργεί ως πολυχώρος δένοντας αρμονικά με την αίγλη του παρελθόντος και το υπέροχο περιβάλλον της.

Το ρολόι των Ιωαννίνων

Οι δείκτες του κινούνται ασταμάτητα και οι ώρες κυλούν. Αργά για ορισμένους, γρήγορα για κάποιους άλλους. Η βενετσιάνικη καμπάνα και τα οθωμανικά σύμβολα στις τέσσερις εντοιχισμένες πλάκες του μαρτυρούν πως πρόκειται για ιστορικό και πολιτιστικό διατηρητέο μνημείο. Εκεί Έλληνες πατριώτες κρεμάστηκαν στις 15 Φεβρουαρίου του 1913 και εκεί υψώθηκε η γαλανόλευκη από μέλη της ΕΠΟΝ στις 21 Φεβρουαρίου του 1944. Ο λόγος για το περίφημο Ρολόι στην κεντρική πλατεία των Ιωαννίνων, ένα από τα σημαντικότερα αξιοθέατα και σύμβολα της πόλης, άρρηκτα συνδεδεμένο με τη νεότερη ιστορία της.

Το μνημείο της Ζαγορίσιας Γυναίκας της Πίνδου

Στην είσοδο του κάμπου των Ασπραγγέλων βρίσκεται το μνημείο της Ζαγορίσιας Γυναίκας της Πίνδου, αφιερωμένο στη μνήμη των γυναικών της περιοχής που με παρομοιώδη αυταπάρνηση συνέβαλαν τα μέγιστα για να αποκρουστεί η εισβολή των Ιταλικών δυνάμεων το φθινόπωρο του 1940.

Οι γυναίκες του Ζαγορίου στο πόλεμο του '40 συμμετείχαν ενεργά στον αγώνα και σε αυτές οφείλεται ο έγκαιρος ανεφοδιασμός των Ελληνικών δυνάμεων που μάχονταν για να ανακόψουν την φασιστική εισβολή, η οποία μέσω της κοιλάδας του Αώου προσπαθούσε να φθάσει στο Μέτσοβο.

Οι Έλληνες στρατιώτες που τον Νοέμβρη του 1940 είχαν οχυρωθεί και πολεμούσαν στη περιοχή του Βρυσοχωριού, εξαιτίας της απόστασης αντιμετώπιζαν πολλά προβλήματα με την τροφοδοσία τους. Το χωριό απείχε από τα Γιάννινα περίπου 80 χιλιόμετρα και ο οδικός άξονας, την εποχή εκείνη, σταματούσε στη μέση περίπου της διαδρομής. Από εκεί ως το πεδίο των μαχών η μεταφορά των πυρομαχικών και αλλά και των υπολοίπων απαιτούμενων υλικών, γινόταν μέσω του παλιού ημιονικού μονοπατιού. Η ανάγκη για την έγκαιρη τροφοδοσία των στρατιωτών μας ήταν μεγάλη και οι δυσκολίες που παρουσιαζόταν πολλές.

Ο Ελληνικός στρατός είχε επιτάξει τα άλογα της περιοχής και έτσι η μεταφορά γινόταν μόνο με τα γαϊδουράκια και κάποια αρρωστημένα και γερασμένα άλογα που

είχαν παραμείνει στην ιδιοκτησία των κατοίκων της περιοχής. Φυσικά τα λίγα αυτά διαθέσιμα μέσα δεν επαρκούσαν. Τότε ανέλαβαν δράση οι γυναίκες του Ζαγορίου. Φορτώθηκαν οι ίδιες τα υλικά και τα μετέφεραν μέσα από τα δύσβατα μονοπάτια της περιοχής. Τα υλικά έφταναν έγκαιρα στους Έλληνες στρατιώτες και η μάχη της Λάκκας Αώου κερδήθηκε. Η Ιταλική οπισθοχώρηση ήταν πλέον γεγονός.

Το μουσείο του Βρέλλη

Το μουσείο του Βρέλλη

Για το έκπληκτικό αυτό έργο απαιτήθηκαν 3 δεκαετίες μελετών και 13 χρόνια εργασίας του Π.Βρέλη ως γλύπτη, αρχιτέκτονα και απλού εργάτη. Πρόσωπα απο πηλό, σώματα απο γύψο και σιδερόβεργες, ντυμένα με ρούχα που ο καλλιτέχνης έβγαξε και βρήκε σε παλαιοπολεία όλης της Ελλάδος, συνθέτουν ένα σκηνικό που σε ταξιδεύει στο χρόνο και αναπαριστά με τον πιο γλαφυρό τρόπο το ιστορικό παρελθόν της Ελλάδος.

Το σπήλαιο του Περάματος

Ανακαλύφτηκε τυχαία απο κάτοικους της περιοχής το 1940, όταν και προσπαθούσαν να βρούνε καταφύγιο απο τους Γερμανικούς βομβαρδισμούς. Μετά τον πόλεμο ,δημοσιεύτηκαν φωτογραφίες στον τύπο απο τον ερασιτέχνη σπηλαιολόγο Κ.Κασβίκη .Απο κει έμαθαν για την ύπαρξη του σπηλαίου ο Ιωάννης

και η Άννα Πετροχείλου, οι οποίοι επισκέφθηκαν το Πέραμα και άρχισαν συστηματική εξερεύνηση και χαρτογράφηση του σπηλαίου, ώστε να αξιοποιηθεί τουριστικά.

Λιθαρίτσια – Τα παλάτια του Αλή Πασά

Το 1805 χτίστηκε το φρούριο αυτό από τον Αλή πασά ως προμαχώνας του κάστρου και εμπόδιζε την προσπάθεια πολιορκίας του. Εκεί ήταν χτισμένα 3 σεράγια, ένα για τον Αλή και δύο για τους γιους του Βελή και Μουχτάρ. Αυτό του Αλή ξεχώριζε σε κομψότητα από τα άλλα παλάτια. Τα ανάκτορα καταστράφηκαν το 1820 κατά την πολιορκία του Αλή πασά από τον Σουλτάνο. Σήμερα σώζονται τα τείχη και τα υπόγεια όπου ήταν αποθήκες πυρομαχικών και φυλακές, τά γνωστά «μπουντρούμια» τού Αλή, στα όποια κλείνονταν και βασανίζονταν οι Έλληνες αγωνιστές. Ο ιδρυτής της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών Κ. Φρόντζος αναστήλωσε το συγκροτήμα που λειτουργεί σήμερα σαν κέντρο αναψυχής.

Αρχαία Δωδώνη

Στα χρόνια που βασίλευσε Ο Πύρρος (312-272 π.Χ.), η Δωδώνη μετατράπηκε σε “κέντρο της Ηπείρου”. Χτίζει εκεί το θέατρο, χωρητικότητας 18.000 θέσεων όπου τελούνται αθλητικοί αγώνες ανα τετραετία. Αργότερα χτίζει κι άλλα κτίρια όπως το πρυτανείο και το βουλευτήριο. Λίγα χρόνια μετά, το 219π.χ, το ιερό υπέστη καταστροφή από τους Αιτωλούς και ξαναεπισκευάζεται παίρνοντας την τελική του μορφή από τον Φίλιπο Έ, το βασιλιά της Μακεδονίας.

4.2. Μουσεία στα Ιωάννινα

Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων (Α.Μ.Ι. στη συνέχεια) βρίσκεται στο κέντρο της πόλεως των Ιωαννίνων, της σύγχρονης πρωτεύουσας της Ηπείρου σε περίοπτη θέση στον επονομαζόμενο λόφο Λιθαρίτσια. Το Α.Μ.Ι. οικοδομήθηκε τη δεκαετία του 1960 (1963-1966) σύμφωνα με την αρχιτεκτονική μελέτη του επιφανούς Έλληνα αρχιτέκτονα Άρη Κωνσταντινίδη. Ο κύριος σκοπός της ανέγερσης του Α.Μ.Ι. ήταν να στεγάσει τους αρχαιολογικούς θησαυρούς της Ηπείρου από την αρχαιότητα έως και τους μεταβυζαντινούς χρόνους, καθώς και τη συλλογή έργων Ελλήνων ζωγράφων του 19ου και 20ου αι., δωρεάς του Συλλόγου οι «Φίλοι των Ιωαννίνων». Το 1970 άνοιξαν οι πύλες του Α.Μ.Ι. για το κοινό. Από τις πέντε συνολικά αίθουσες του Α.Μ.Ι. μόνον δύο (καθώς και ο ευρύχωρος κεντρικός διάδρομος) φιλοξένησαν έργα της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας από τις σημαντικότερες ως τότε γνωστές αρχαιολογικές θέσεις της Ηπείρου (π.χ. Δωδώνη, Κασσώπη, Νεκρομαντείο, Βίτσα) ή άλλα μεμονωμένα ευρήματα (π.χ. θησαυρός χαλκών αντικειμένων Καταμάχης, σαρκοφάγος από το Λαδοχώρι Θεσπρωτίας). Επίσης, ορισμένα ευρήματα, κυρίως αρχιτεκτονικά μέλη, τοποθετήθηκαν στα εγκαθιστάμενα στον κάναβο του κτιρίου αίθρια. Σήμερα, παραμένει σχεδόν ως είχε η αρχική αυτή έκθεση, το πνεύμα και το στίγμα της οποίας έχει Πανηπειρωτικό χαρακτήρα.

Βυζαντινό μουσείο

Το Βυζαντινό Μουσείο Ιωαννίνων ιδρύθηκε το 1995 με σκοπό την διαφύλαξη, προβολή και μελέτη των αντικειμένων που έχουν βρεθεί σε ανασκαφές στην περιοχή της Ηπείρου και καλύπτουν χρονολογικά την παλαιοχριστιανική, βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο αλλά και να αποτελέσει την καρδιά ενός πολιτιστικού χώρου που θα φιλοξενεί μουσικές και θεατρικές εκδηλώσεις, περιοδικές εκθέσεις κλπ. Το Βυζαντινό Μουσείο είναι χτισμένο στα ερείπια του κεντρικού κτιρίου του σεραγιού του Αλή -Πασά, το οποίο καταστράφηκε ολοκληρωτικά το 1870 από πυρκαγιά. Στη θέση του χτίστηκε το Στρατιωτικό Νοσοκομείο, το οποίο κατεδαφίστηκε για να χτιστεί το 1958 το Βασιλικό Περίπτερο όπου σήμερα στεγάζεται το Βυζαντινό Μουσείο.

Πρόκειται για διόροφο κτίριο, στο ισόγειο του οποίου στεγάζεται η κεντρική συλλογή του Μουσείου και η οποία φιλοξενεί ευρήματα (γλυπτά, νομίσματα, κεραμική, εικόνες, βημόθυρα, ευαγγέλια) από τον 4ο έως τον 19ο αιώνα. Η μόνιμη αυτή έκθεση αναπτύσσεται σε επτά αίθουσες που αντιστοιχούν σε τρεις εκθεσιακές ενότητες (Παλαιοχριστιανική, Βυζαντινή, Μεταβυζαντινή), με ευρήματα τα οποία προέρχονται από όλη την Ήπειρο και είναι ενδεικτικά για την ιστορία και την τέχνη της περιοχής της Ηπείρου κατά τις περιόδους αυτές. Παράρτημα του μουσείου αποτελεί η Έκθεση Αργυροχοίας, τέχνης παραδοσιακής και με ξεχωριστή άνθηση στην Ήπειρο, η οποία φιλοξενείται στο λεγόμενο "θησαυροφυλάκιο".

Δημοτικό μουσείο

Το Δημοτικό Μουσείο Ιωαννίνων στεγάζεται από το 1933 στο Τέμενος που έκτισε το 1618 ο Ασλάν Πασάς στη Β.Δ Ακρόπολη του Κάστρου. Το Τζαμί κτίστηκε στη θέση όπου τοποθετούνται τα ανάκτορα των Δεσποτών της Βυζαντινής περιόδου και αποτελούσε σημαντικό θρησκευτικό κέντρο με το οποίο σχετίζονται τα υπόλοιπα κτίρια της ακρόπολης (Μεντρεσές, Εστία, Βιβλιοθήκη).

Σήμερα στις αίθουσες του Μουσείου εκτίθενται αντικείμενα που σύμφωνα με την προέλευση τους διακρίνονται σε ελληνικά, μουσουλμανικά και εβραϊκά. Αντικατοπτρίζεται, έτσι, η ιστορική συνέχεια της συνύπαρξης των τριών κοινοτήτων στα Ιωάννινα μέσα στο πέρασμα των αιώνων και η αρμονική διαβίωση τριών διαφορετικών εθνοτήτων σ'ένα χώρο όπου η δραστηριότητα τους έφερε μεγάλη ακμή.

Στο μουσειακό χώρο εκτίθενται κηροπήγια, κάδρα, κεραμικά βάζα και πιάτα που κοσμούσαν εσωτερικούς χώρους, κοσμήματα, όπλα, παραδοσιακές φορεσιές, κι υφάσματα καθώς και ξυλόγλυπτα έπιπλα. Μεταξύ των εκθεμάτων διακρίνουμε όπλα του Γεωργίου Καραϊσκάκη, το πηλίκιο και το ξίφος του ποιητή Λορέντζου Μαβίλη, ένα από τα όπλα και την πίπα του Εσάτ Πασά, τελευταίου πασά των Ιωαννίνων. Επίσης, εκτίθεται φωτογραφικό υλικό και πίνακες με θέματα από τις μάχες στο Μπιζάνι και την απελευθέρωση της πόλης των Ιωαννίνων.

Λαογραφικό Μουσείο

Κτίστηκε γύρω στο 1800-1808 και ανήκε στις Αριφέ ή Ραζέ και Σαφιέ, χήρα και κόρη του Αχμέτ Μουσλή. Πριν την απελευθέρωση στέγαζε τούρκικο Δημοτικό Σχολείο. Αργότερα και ως το 1935 στέγαζε το διδασκαλείο Ιωαννίνων. Ως το 1938 στέγαζε τη νεοϊδρυθείσα Παιδαγωγική Ακαδημία καθώς και στη διάρκεια του πολέμου 1940-44. Μεταπολεμικά λειτούργησε σαν Γυμνάσιο Αρρένων και σαν Τεχνική Σχολή Εργοδηγών. Το 1976, το αγόρασε από το δημόσιο η Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών (ΕΗΜ) και το διασκεύασε εσωτερικά για να στεγάσει το Λαογραφικό Μουσείο Ηπειρωτικής Λαϊκής Τέχνης "Κ. Φρόντζος". Η παρουσία των εκθεμάτων του Μουσείου, ποιοτικά και ποσοτικά, είναι μοναδική για τον Ηπειρωτικό χώρο και σημαντικότερη ως ισάξια των ανάλογων εκθέσεων της χώρας.

περιλαμβάνει γυναικείες και ανδρικές παραδοσιακές στολές από την περιοχή της Ηπείρου (Ιωάννινα, Μέτσοβο, Ζαγόρι, Πώγων, Σούλι, Θεσπρωτία κ.λ.π.), καθώς και από την Βόρειο Ήπειρο. περιλαμβάνει επίσης έργα ασημουργίας και χρυσοχοΐας.

Μουσείο κέρινων ομοιομάτων Παύλου Βρέλλη

Το Μουσείο Ελληνικής Ιστορίας Παύλου Βρέλλη επίσης γνωστό και ως Μουσείο Κέρινων Ομοιομάτων βρίσκεται στην περιοχή των Ιωαννίνων στην Ήπειρο. Δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Παύλου Βρέλλη τον Φεβρουάριο του 1983 και είναι το πλέον γνωστό μουσείο αυτού του είδους στην Ελλάδα . Το κύριο κτίριο βρίσκεται 14 χλμ. νότια των Ιωαννίνων, στον Δήμο Μπιζανίου, επί της εθνικής οδού Αθηνών-Ιωαννίνων. Ανήκει στην κυριότητα του ιδρυτή του, γλύπτη Παύλου Βρέλλη. Καλύπτει συνολικά μια έκταση 2.500 τετρ. μ. και είναι κτισμένο με την παραδοσιακή ηπειρώτικη αρχιτεκτονική, σύμφωνα με σχέδια που εκπόνησε ο ίδιος ο Π. Βρέλλης.

Τα 150 κέρνα ομοιώματα του Μουσείου, σε φυσικό μέγεθος ,αναπαριστούν μορφές κυρίως της νεότερης ιστορίας, σε τρεις θεματικές ενότητες.

- Την Προεπαναστατική περίοδο (Κρυφό Σχολειό, Ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας).
- Γεγονότα του 1821 (θάνατος του Αλή πασά).
- Β' Παγκόσμιος Πόλεμος (γυναίκες της Πίνδου κ.α.).

•

•

Το κρυφό σχολειό

Ηπειρώτες Ευεργέτες

Φιλική εταιρία

Σφαγή του αλή-πασά

Ιωάννης Μακρυγιάννης

Πολεμιστές του 1821

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Το στρατηγείο του 1940 στη σπηλιά του Καλπακίου

Γυναίκες της Πίνδου

Μικρά Ασία(1922)

5 . Γιάννενα-η πόλη των Ευεργετών

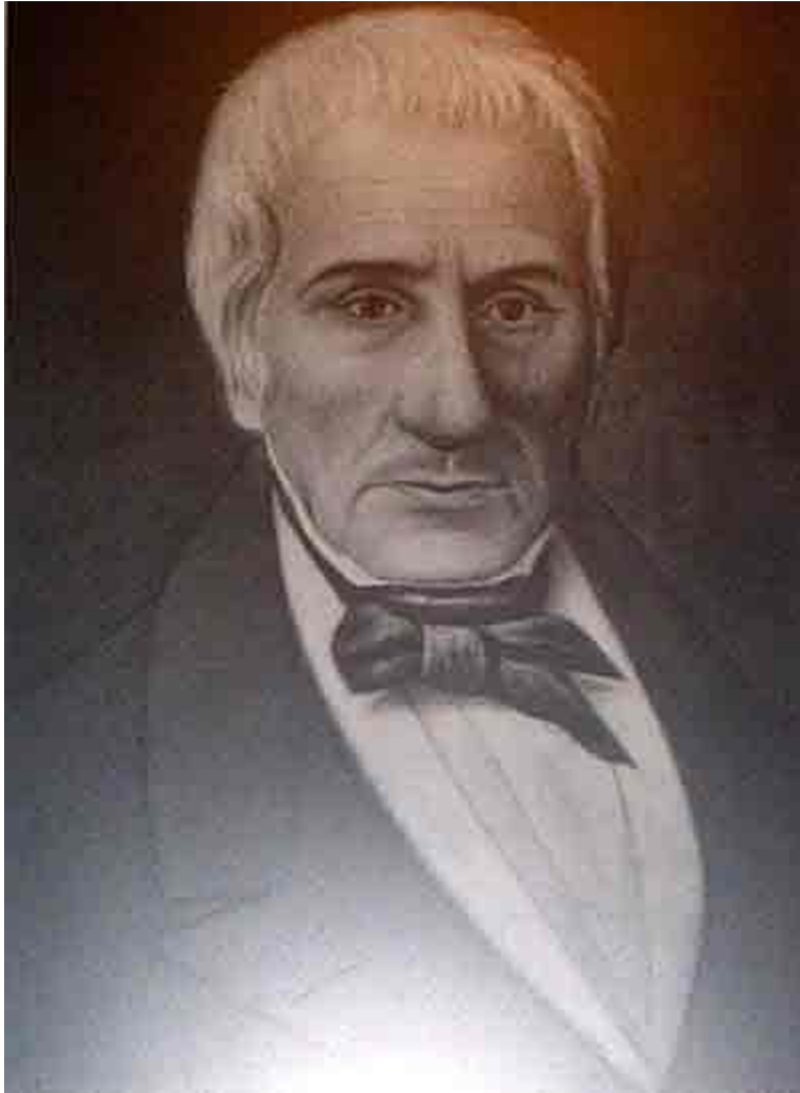
Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο δεν ονομάστηκε τυχαία Μετσόβιο.Την ονομασία αυτή την πήρε από τους ευεργέτες,που καταγόταν από το Μέτσοβο των Ιωαννίνων και που συνέβαλλαν οιονομικά στο χτίσιμο του Πουτεχνείου,όπως ο Μιχαήλ Τοσίτσας και ο Νικόλας Στουρνάρας.Ιδού και από πού πήραν τις ονομασίες τους οι δρόμοι που περικλύουν το Πολυτεχνείο,η οδός Στουρνάρη και ο πεζόδρομος Τοσίτσα.Και άλλους πολλούς Ευεργέτες έβγαλαν τα Γιάννενα.Σας παραθέτω μερικούς από αυτούς.

- Οι αδελφοί Ζωσιμάδες

Νικόλαος Ζωσιμάς(1758-1842)

- Μάνθος Ριζάρης(1764-1824) και Γεώργιος Ριζάρης(1769-1841)

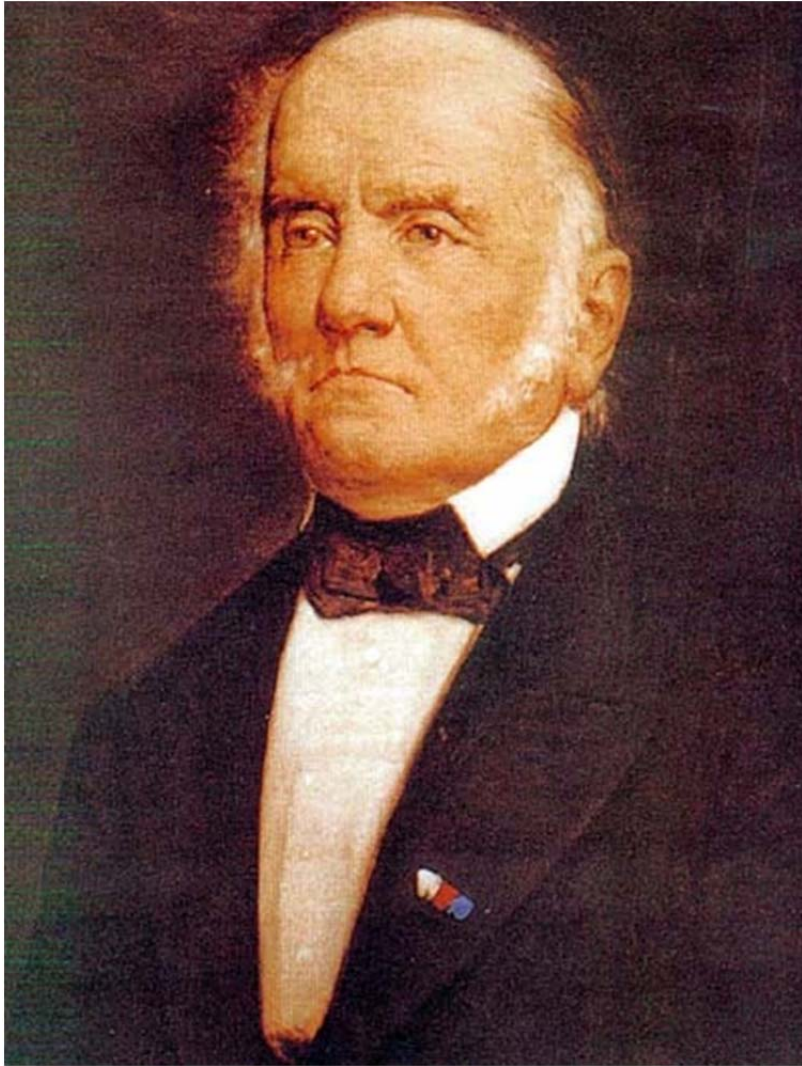

Γεώργιος Ριζάρης

- Γεώργιος Σίνας(1783-1853) και Σίμων Σίνας(1810-1876)

Γεώργιος Σίνας

Απόστολος Αρσάκης(1792-1874)

Γεώργιος Αβέρωφ(1815-1899)

Μιχαήλ Τσιτσας(1787-1856)

Αλεξάνδρεια 1834. Ο εθνικός ευαγέτης Νικόλαος Στουρνάρας και η σύζυγός του.

Ο Νικόλαος Στουρνάρας(1806-1853) με τη σύζυγό του

•

ΠΗΓΕΣ

- 1 . <http://www.discoverEPIRUS.htm>
- 2 . <http://www.ioannina.gr>
- 3 . google:Τα αξιοθέατα στα Ιωάννινα
- 4 . Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3°

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

1 . Η πόλη κατά τη βυζαντινή περίοδο (6ος -17ος αι.)

Με βάση τις υπάρχουσες λιγοστές ιστορικές μαρτυρίες, ο πρώτος οχυρωμένος οικισμός τοποθετείται από ιστορικούς,στη νοτιοανατολική ακρόπολη του Κάστρου,το Ίτς Καλέ(έσω κάστρο).

Για την εποχή που ιδρύθηκε η πόλη,για τον πρώτο πυρήνα της και την ανάπτυξή της δεν υπάρχουν ακριβείς μαρτυρίες.Το πότε οχυρώθηκαν αυτοί οι βράχοι και πότε άρχισε να σχηματίζεται ο πρώτος οικισμός σ'αυτή την ακρόπολη,δεν είναι γνωστό.

Το πιθανότερο είναι,η ΝΑ ακρόπολη,λόγω έκτασης και μορφολογίας εδάφους,να ήταν ο αρχικός πυρήνας του Κάστρου.Στη ΒΔ ακρόπολη ήταν η κατοικία των Δεσποτών επί «Δεσποτάτου της Ηπείρου», ενώ γύρω από την ΝΑ άρχισε τον 10^ο αιώνα να σηματούζεται μια πολιτεία, που στα τέλη του 10^{ου} αιώνα είναι η έδρα της Επισκοπής των Ιωαννινών και ο Ιταλονορμανδός Βοημούνδος,το 1080, την βρίσκει να έχει υπολογίσιμο Κάστρο.

Ο κομνηδούκας Μιχαήλ ο Α' (1205-1215) ανακατασκεύασε το Κάστρο, «το ανείγειρεν εις μὀρφωσιν κάστρου» γι' αυτό και ονομάζεται «πολιστής-πολιούχος».

Το 1367-1384 ο Δεσπότης Κομνηνός Θωμάς ο Πρελούμπος, γιος Σέρβου και κάποιας Κομνηνής, επισκεύασε τείχη, Πύργο κτλ. Το 1384 δολοφονήθηκε και ανέλαβε το θρόνο ο Ιζάου-Ιζάουλος από τους Μπουοντελμόντι της Φλωρεντίας. (1385-1411)

Σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές, πολύ πριν από την κατάκτηση (1430), πρέπει να είχε αναπτυχθεί ο οικισμός κατά μήκος και κοντά στη λίμνη, στο τμήμα της πεδιάδας που εκτείνεται νοτιοδυτικά του φρουρίου και μεταξύ αυτού και των χαμηλών λοφοσειρών της Περιβλέπτου, του Βελισσαρίου, των Ζευγαριών και του Αγ. Γεωργίου. Τα Γιάννενα κατά τη βυζαντινή περίοδο αποτελούσαν στρατιωτικοπολιτικό κέντρο μιας ευρείας περιοχής της δυτικής Βαλκανικής που προστατευόταν με μια σειρά οχυρών θέσεων.

Σε τουρκικό φορολογικό κατάστιχο του έτους 1564, τα Γιάννενα καταγράφονται ως πόλη με 1300 «σπίτια» (=οικογενειακές εστίες), που υπολογίζεται ότι αντιστοιχούν σε πληθυσμό $(1300 * 5) = 6.500$ κατοίκων. Από τα 1300 σπίτια, τα 50

ανήκουν σε μουσουλμάνους(250 άτομα) και τα υπόλοιπα σε χριστιανούς.Το 1564 υπήρχαν στα Γιάννινα 35 μαχαλάδες(=συνοικίες ή ενορίες) χριστιανών και ένας μαχαλάς μουσουλμάνων.

Μετά το 1611 και τη σταδιακή εκδίωξη των χριστιανών από το Κάστρο,μπορούμε να θεωρήσουμε με σιγουριά και την αγορά των Ιωαννίνων αναπτυσσόμενη έξω από το Κάστρο.Από τους διωγμένους Καστρινοίς οι φτωχότεροι εγκαταστάθηκαν στις παραλίμνιες φτωχογειτονιές των βυρσοδεψών Σιαράβα και Λειβαδιώτη,ενώ οι ευπορότεροι προτίμησαν τις βορειοδυτικές περιοχές(όπου οικοδόμησαν σε μεγάλα οικόπεδα-παλιότερα κτήματα-τις κατοικίες τους) και τότε πιθανότατα δημιουργήθηκαν οι συνοικίες Τσιγαρά, Πλάτανος,Σεράγι, Λιάμ μετζήτι, Αρχιμανδρειό.

Το 1670 έχουμε σημαντικές πληροφορίες για το Κάστρο από τον Τούρκο περιηγητή Evliya Celebi.Κατά την επίσκεψή του ο Celebi , βρήκε τα Γιάννενα σε μεγάλη ακμή.Έχουν,γράφει, 4000 σπίτια,δηλαδή 20000 κατοίκους!Στο Κάστρο κατοικούν μόνο μουσουλμάνοι(χωρισμένοι σε 4 συνοικίες) και οι αρχές της πόλης και του Σαντζακίου(=του Νομού).Έχουν σπίτια καλοφτιαγμένα με ανώγεια.Ανάμεσά τους ξεχωρίζει και μνημονεύει ο Εβλιά τρία «σαράγια», μεγάλα αρχοντικά Τούρκων αξιωματούχων.Αξιοθαύμαστα θεωρεί τα δύο τζαμιά, το Φετιχέ στη μία ακρόπολη και του Ασλάν πασά στην άλλη.Το κάστρο, προσθέτει, στον καιρό των «απίστων», δηλαδή πριν την Οθωμανική κατάκτηση, ήταν νησί.

Η πόλη,γράφει, έχει 37 συνοικίες: 18 μουσουλμανικές, 14 χριστιανικές, 4 εβραϊκές και μια συνοικία γύφτων.Από τις τουρκικές αναφέρει ονομαστικά τις συνοικίες Σεράι,Ναμαζγκιάχ,Σιαπσιαδίν και Λιθαρίτσια(ή του Ωρολογίου,γιατί εκεί υπήρχε,καθώς γράφει, ωραίο ωρολόγι). Από τις συνοικίες των χριστιανών αναφέρει: Πλινθοποιείο, Τουρκοπάλουκο, Καλούτσιανη. Τα σπίτια, μικρά και μεγάλα, είναι λιθόκτιστα και σκεπασμένα με κεραμίδια.Υπάρχουν και μεγάλα αρχοντόσπιτα με μεγάλες (εσωτερικές) αυλές με κληματαριές.Γύρω από την αυλή ενός τέτοιου αρχοντόσπιτου υπάρχουν 400 δωμάτια και βοηθητικοί χώροι(αποθήκες, αχούρια, στάβλοι, μαγειρεία, λουτρώνες κλπ, κατοικίες για φρουρούς και επιστάτες κ.α.).Υπάρχουν,γράφει, χάνια και δημόσιοι λουτρώνες(χαμάμια).Τα ιδιωτικά λουτρά των σπιτιών τα υπολογίζει σε 845.

Η αγορά έχει 1900 μαγαζιά,ωραία τα πιο πολλά.Αναφέρει ιδιαίτερα τα ραφεία και τα χρυσοχοεία.Τακτικά,λέει, έρχονται στα Γιάννινα επισκέπτες από τις παράλιες πόλεις του Ιονίου και της Αδριατικής, κυρίως έμποροι μεταξωτών και άλλων εμπορευμάτων. Στο κέντρο της αγοράς υπάρχει πολύ μεγάλο καφενείο με ζωγραφική διακόσμηση που χωράει «χιλιάδες ανθρώπους».

Εντύπωση του έκανε η μεγάλη έκταση της πόλης,που οφείλεται, καθώς λέει, στο ότι κάθε σπίτι καταλάμβανε μεγάλη περιοχή. Υπάρχουν επίσης πολλοί ανοιχτοί χώροι:πλατείες, σταυροδρόμια με δημόσια πηγάδια, τζαμιά με ευρύ περίβολο, εκτεταμένα νεκροταφεία κτλ.Οι δρόμοι δεν έχουν λάσπες και σε πολλούς υπάρχουν κληματαριές και άλλα δέντρα.

Τα Γιάννενα του 1670 του Εβλιά Τσελεμπί δε φαίνεται να υστερούν από τα Γιάννενα που περιέγραψαν, 100 και 150 χρόνια αργότερα, οι Ευρωπαίοι περιηγητές της εποχής του Αλή πασά. Την ίδια εποχή, στο περιηγητικό βιβλίο των Spron και Wheeler(1967), τα Γιάννινα αναφέρονται ως πόλη πολυάνθρωπη και αξιόλογο εμπορικό κέντρο.Γάλλος προξενικός πράκτορας επισκέφτηκε στα 1702 την πόλη και γράφει ότι είναι «τόσο μεγάλη όσο σχεδόν και η Μασσαλία».Οι κάτοικοί της είναι κατά τα $\frac{3}{4}$ Έλληνες και πολύ καλοί έμποροι.

Από το 1670 μέχρι το 1788, που στο Πασαλίκι των Ιωαννίνων ανέβηκε ο Αλή Πασάς, δεν υπάρχουν πληροφορίες για ενέργειες που να δείχνουν ότι το Κάστρο

υπέστη παρεμβάσεις και ο Αλή πασάς άρχισε το 1815 την ριζική επισκευή-αναμόρφωσή του. Οι εργασίες άρχισαν το 1815 και ολόκληρα τα εξωτερικά τείχη του είναι δικά του κατασκευάσματα.

Το Κάστρο παρ'όλο το ότι έχουν περάσει 250 χρόνια από την κατάκτηση, έχει μείνει όπως το άφησαν οι Δεσπότες της Ηπείρου (Βυζαντινοί και Φράγκοι). (Τα τείχη ήταν μαύρα και ραγισμένα).

2 .Τα τείχη της πολης των Ιωαννίνων κατά τον Μεσαίωνα

Η πολιτική αστάθεια στην Ευρώπη κατά τους χρόνους του Μεσαίωνα κατέστησε τα τείχη τελείως απαραίτητα για την ασφαλή ανάπτυξη των πόλεων. Δεν υπήρχε πόλη χωρίς τείχη. Εξαίρεση αποτελούν κάποιες πόλεις της Αγγλίας στις οποίες, λόγω μακροχρόνιων περιόδων ειρήνης, τα τείχη έχασαν τον κυρίαρχο αμυντικό τους ρόλο, απέκτησαν συμβολική σημασία και χρησίμευαν περισσότερο ως όριο για τον τελωνειακό δασμό των προϊόντων.

Εκτός της αμυντικής λειτουργίας, τα τείχη έπαιζαν πολλαπλό ρόλο στη ζωή και την ανάπτυξη της Μεσαιωνικής πόλης:

A)Αποτελούσαν το φυσικό όριο της πόλης. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Mumford, με τη δύση του ηλίου τα τείχη εκλείναν και «σφράγιζαν» την πόλη διαχωρίζοντας τον έξω από τον μέσα κόσμο. Οι πύλες των τειχών ήσαν τα σημεία συνάντησης του μέσα και του έξω κόσμου και αποτελούσαν χώρο κοινωνικών επαφών αλλά και οικονομικών δραστηριοτήτων. Ο Zucker επισημαίνει ότι συχνά αγρότες των γειτονικών χωριών αλλά και έμποροι που έφθαναν στην πόλη, περνούσαν τις πύλες, σταματούσαν τις άμαξες και πουλούσαν εκεί τα προϊόντα τους. Διότι αφενός, οι δρόμοι της Μεσαιωνικής πόλης δεν προσφερόταν για την κίνηση της άμαξας και αφετέρου, οι πύλες ήταν χώρος διέλευσης και συγκέντρωσης πολλών ατόμων.

B)Ο περίπατος πάνω στα τείχη ήταν δημοφιλής ψυχαγωγία. Το σχετικά μεγάλο ύψος των τειχών και η περιμετρική τους διάταξη γύρω από την πόλη δημιουργούσε μια πανοραμική θέα προς την πόλη και την περιβάλλουσα ύπαιθρο.

Γ)Επειδή η ανέγερση τειχών ήταν χρονοβόρα και πολυδάπανη εργασία, τα τείχη αποτελούσαν καθοριστικό όριο για την επέκταση της πόλης. Η οριζόντια επέκταση του ιστού δεν ήταν μια συνεχής διαδικασία αλλά μια διαδικασία κατά φάσεις, ώστε η επέκταση του ιστού να συμβαδίζει με την οικονομική δυνατότητα ανέγερσης νέων τειχών. Η χωροθέτηση των νέων τειχών δεν έπαιρνε υπόψη μόνο τις ανάγκες της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου αλλά προέβλεπε και τις μελλοντικές ανάγκες επέκτασης της πόλης κατά ομόκεντρους κύκλους με δύο Μεσαιωνικά περιτειχίσματα τον 12^ο και 14^ο αιώνα αντίστοιχα.

Στην περίπτωση της πόλης των Ιωαννίνων τα τείχη δημιουργήθηκαν από την ανάγκη προστασίας μιας απομακρυσμένης επαρχίας της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Η φυσική ιδιομορφία του χώρου (βραχώδης χερσόνησος στη λίμνη) προσφέρεται για τέτοιου είδους ανάγκη.

Το κάστρο είναι χτισμένο επάνω σε μια χερσόνησο που εισχωρεί στη λίμνη Παμβώτιδα και έχει έκταση γύρω στα 190.000 μ². Το έδαφός της είναι σχεδόν ομαλό και στο επίπεδο της λίμνης. Η χερσόνησος εξελίσσεται σε δύο βραχώδη υψώματα-τις Β.Δ και Ν.Α ακροπόλεις.

3 . Κοινωνικόοικονομικό σύστημα της ευρύτερης περιοχής-Βιλαέτια

Η ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων αποκαλείται «Βιλαέτι», το οποίο κατά μία γενική εκτίμηση καταλαμβάνει γεωγραφική έκταση που είναι λίγο μεγαλύτερη από τη λεγόμενη «Παλαιά» Ήπειρο, όπως αποκαλούνταν το τμήμα της Χιμάρας (Ακροκεραυνία όρη). Αντίθετα, το τμήμα βόρεια της Χιμάρας ονομαζόταν «Νέα» Ήπειρος.

Η έντονη οικολογική ομοιογένεια της «Νέας» και «Παλαιάς» Ηπείρου συντέλεσε ώστε η διαχωριστική γραμμή της Αλβανίας και της Ηπείρου, κατά το τέλος του 18^{ου} αι., να μην είναι σαφής. Η δυσκολία αυξανόταν μια και ο όρος Αλβανία για τις γεωγραφικές αντιλήψεις του δεύτερου μισού του 18^{ου} αι. ήταν συγκεχυμένος.

Κατά το 18^ο και 19^ο αιώνα, στην περιοχή του Βιλαετίου διακρίνουμε τις επιρροές ενός εσωτερικού και ενός εξωτερικού κοινωνικοοικονομικού συστήματος. Το πρώτο, αποτελεί από τη μια η οθωμανική αυτοκρατορία (δευτερεύον υποσύστημα) και από την άλλη οι κοινωνικές και εθνικές ενότητες που δρουν σ' αυτόν τον γεωγραφικό χώρο της δυτικής Βαλκανικής (κύριο υποσύστημα).

Σ' αυτό το εσωτερικό κοινωνικοοικονομικό σύστημα, που αποτελεί έναν κοινωνικό σχηματισμό, κυριαρχεί η φεουδαρχία οθωμανικού τύπου, ενώ οι βασικές αμφίδρομες σχέσεις που συνδέουν το δευτερεύον με το κύριο σύστημα, είναι η φορολογία και η άσκηση εξουσίας, που και αυτές ποικίλλουν κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αι.

Το δεύτερο ή εξωτερικό κοινωνικοοικονομικό σύστημα το αποτελούν από τη μια οι ξένες ευρωπαϊκές δυνάμεις που δρουν στην περιοχή, κυρίως Γαλλία, Αγγλία, Αυστρία και Ιταλία, με διαφορετική εμβέλεια κατά τη διάρκεια του αιώνα, και από την άλλη το νεοσύστατο μικρό ελληνικό κράτος (1832), που συνεχώς επεκτείνεται σε έκταση και επιρροή στη διάρκεια του 19^{ου} αι.

Εσωτερικό και εξωτερικό σύστημα συνδέονται με πολύπλοκες αμφίδρομες ή όχι, σχέσεις, που και αυτές διαφοροποιούνται όσο εξελίσσεται ο αιώνας. Ως βασικές όμως διακρίνουμε τις εμπορικές εισαγωγές- εξαγωγές προϊόντων και πρώτων υλών, τη διάδοση ιδεολογιών και εκσυγχρονισμού, τη μετανάστευση εργατικού δυναμικού, τη ροή κεφαλαίων, την παροχή προνομίων κτλ..

Το γεωγραφικό πεδίο της γεωπολιτικής και κοινωνικής δράσης στο Βιλαέτι Ιωαννίνων δεν αποτελεί σταθερή έκταση. Στο πλαίσιο των διοικητικών αλλαγών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έχουμε συχνά κατά το 19^ο αιώνα προσαρτήσεις ή αφαιρέσεις μεγάλων γεωγραφικών τμημάτων από τα Βιλαέτια, που ήταν οι μεγαλύτερες οθωμανικές διοικητικές περιφέρειες.

Ιδιαίτερα το Βιλαέτι Ιωαννίνων περιλαμβάνει μεγάλο τμήμα της Αλβανίας και της Ηπείρου, ή ακόμη κατά διαστήματα και άλλες περιοχές (π.χ. Καζά Λάρισας). Σ' αυτό οφείλεται η αναφορά μας στις εσωτερικές συνθήκες (Αλβανία, Ήπειρο) ή στις εξωτερικές συνθήκες (Οθωμ. Αυτοκρατορία, Ελλάδα κτλ.) του Βιλαετίου.

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αι. στο Βιλαέτι Ιωαννίνων επικρατεί η φεουδαρχία οθωμανικού τύπου, ενώ στο γύρισμα του μέσου του αιώνα εμφανίζεται μια έντονη διαφοροποίηση από το πρώτο μισό σχετικά με κοινωνικούς, οικονομικούς, θεσμικούς και άλλους παράγοντες.

Επίσης συμβαίνουν σημαντικά οικονομικά φαινόμενα, με άμεση συνέπεια στην οργάνωση του αστικού χώρου, όπως είναι το φαινόμενο των συντεχνιών. Ενώ στην περίοδο του Αλή-Πασά αυτές φτάνουν στο απόγειο της οικονομικής και κοινωνικής προσφοράς τους, μετά το πρώτο μισό του αι. ακολουθεί η συρρίκνωση τους, ενώ στο δεύτερο μισό του αι. η αποσύνθεσή τους, με άμεσες επιπτώσεις στην κοινωνική και χωρική οργάνωση της πόλης.

Στη διάρκεια του 1^{ου} μισού του 19^{ου} αι. κυριαρχεί στο κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο του Βιλαετίου το δευτερεύον κοινωνικό υποσύστημα και ειδικότερα η οθωμανική κοινωνική υποδομή.

Κατά τη δεύτερη φάση (1858/69-1881/1913) ο κοινωνικός σχηματισμός στρέφεται

πλησιέστερα προς έναν καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Παρόλο που εμφανίζεται προς το τέλος της περιόδου η μισθωτή εργασία και ένα ολιγάριθμο στρώμα εργατών με παράλληλη αποσύνθεση της συντεχνιακής οργάνωσης εργασίας, δεν ακολουθούν γενικότερα κοινωνικοοικονομικά φαινόμενα για την αλλαγή του τρόπου παραγωγής. Αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται ως πλησίασμα για μια μετάβαση από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό.

Στο διάστημα αυτό γίνονται κάποιες προσπάθειες εκσυγχρονισμού του κοινωνικού σχηματισμού που ήδη θεσμικά είχαν καθιερωθεί στο 1ο μισό του αιώνα. Τα σοβαρά όμως εσωτερικά προβλήματα δημιουργούν μια αδράνεια της κοινωνίας στην αποδοχή αυτών των τάσεων εκσυγχρονισμού. Σ' αυτό το διάστημα αποδεικνύεται ότι κυριαρχεί οικονομικά η ελληνική κοινωνική υποδομή στο βασικό πόλο των Ιωαννίνων. Παράλληλα, γίνονται φανερές οι επιρροές από το νεοσύστατο ελληνικό κράτος, αλλά και τη δυτική Ευρώπη γενικότερα, στο πλαίσιο της βιομηχανικής επανάστασης.

4 . Τα Ιωάννινα τον 17^ο-18^ο αιώνα

Η πόλη των Ιωαννίνων αποκτά πολεοδομική συγκρότηση οθωμανικού οικισμού κατά τη διάρκεια του 17ου αιώνα, η οποία εκφράζεται με τις υπαίθριες και σκεπαστές αγορές, οργανώνεται με βάση τις συνοικίες ή τους μαχαλάδες. Ο κύριος άξονας ανάπτυξης όπως τα Μπεζεστένια. Η αστική ανάπτυξη της πόλης έξω από τα όρια της αγοράς του οικισμού συμπίπτει με τη βασική οδική αρτηρία (ΒΔ-ΝΑ κατεύθυνσης), που διέρχεται από το κέντρο του παζαριού. Στις δύο κύριες εισόδους της πόλης (βόρεια, νότια) αρχίζουν ίσως να χωροθετούνται δραστηριότητες που απευθύνονται στους κατοίκους της υπαίθρου (π.χ. Αλογοπάζαρα, πώληση ξύλων κτλ.).

Βασικής σημασίας λειτουργίας της πόλης, είναι τα νεκροταφεία που βρίσκονται διάσπαρτα στον αστικό ιστό, αλλά και τα διάφορα κτίρια όπως στρατώνες, νοσοκομεία, κτίρια κοινωνικών υπηρεσιών κτλ.

Η μετέπειτα εξέλιξη της οθωμανικής πόλης απεικονίζεται στον αριθμό των τζαμιών που φέρει. Ίδρυση ενός τζαμιού σημαίνει εστία ανάπτυξης για την γύρω περιοχή του, γιατί εκεί εκτελείται η θρησκευτικό-πολιτική, αλλά και πολιτιστική δραστηριότητα του μαχαλά. Στα τέλη του 17ου αι., αναφέρονται συνοικίες που έχουν αναπτυχθεί γύρω από έντεκα τζαμιά.

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, στο τέλος του 18ου αι. έχει διαμορφωθεί οριστικά ο χαρακτήρας της οθωμανικής πόλης, που από τη μια έχει έναν επίσημο χαρακτήρα στρατιωτικό-διοικητικού κέντρου με δημόσια και άλλα κτίρια, και από την άλλη την οικονομική διάσταση της πόλης που σχηματίζεται γύρω από την αγορά-παζάρι.

Στις αρχές του 19ου αιώνα στην Ήπειρο, ο αστικός τρόπος ζωής και η αστική αρχιτεκτονική φτάνουν σε πλήρη ωριμότητα. Οι αρχιτεκτονικές μορφές των κελυφών έχουν συγγένεια με πρωταρχικές μορφές που αναπτύχθηκαν στον ελλαδικό χώρο κατά την Αρχαιότητα, το Βυζάντιο και την Οθωμανική περίοδο. Παράλληλα την ίδια εποχή εμφανίζεται η κατοικία, με αυτοτέλεια των επιμέρους στοιχείων της.

Ειδικότερα τα Γιάννενα, που εμφανίζουν τοπική σημασία, κρατήθηκαν μακριά από τα μεγάλα κοινωνικά, ιδεολογικά, και καλλιτεχνικά ρεύματα που αναδιαρθρώνουν τη Δύση στο διάστημα 1500-1900, και χαρακτηρίζονται από παραδοσιακή διάρθρωση και δομή. Τα Γιάννενα υπέστησαν επίσης περιορισμένα τις κρατικές εκσυγχρονιστικές τάσεις της τελευταίας οθωμανικής περιόδου, ιδίως μετά από πυρκαγιές ή διανοίξεις οδών κτλ.

Η αμυντική όμως λειτουργία του αστικού χώρου και η οργάνωση σε κλειστή εσωτερική διάταξη δε χάνεται τελείως. Εφόσον η σύνθεση του πληθυσμού είναι πολυεθνική (Έλληνες, Τούρκοι, Εβραίοι κ.α.), οι εθνοθρησκευτικές ομάδες του αστικού χώρου διατηρούν την αυτόνομη κοινωνική οργάνωση, δηλαδή τις ενότητες – συνοικίες (μαχαλάδες).

Στο κεντρικό τμήμα του οικισμού, οι λειτουργίες οργανώνονται κατά ομοειδείς δραστηριότητες, πράγμα που αντανάκλα τις νησίδες επαγγελματιών (συντεχνίες). Έτσι ο

κατασκευασμένος χώρος αποκτά μια οργανικότητα με ποικιλία στη σχέση: δρόμων, δημόσιων και ιδιωτικών χώρων και κτιρίων. Τελικά, εμφανίζεται ένα ενοποιημένο αστικό τοπίο, όπου τα όπου τα επί μέρους στοιχεία του υποτάσσονται αρμονικά στο γενικό ιστό του οικισμού.

5 . Τα Ιωάννινα στον 20ο αιώνα.

Η πρώτη εικοσαετία του 20ου αιώνα αποτελεί για τις ελληνικές πόλεις μια κρίσιμη περίοδο αλλαγών και ανακατατάξεων. Υπό διαφορετική κυριαρχία σε Νότο και Βορρά, οι πόλεις βιώνουν τις συνέπειες των «εκσυγχρονιστικών» προγραμμάτων που υιοθέτησαν το νεοελληνικό κράτος και η Οθωμανική Αυτοκρατορία, στην προσπάθειά τους ν' ανταποκριθούν στις ευρύτερες, όσο και διαφορετικές για κάθε κρατική οντότητα, απαιτήσεις των καιρών.

Σε διάστημα είκοσι χρόνων επέρχεται αυτό που από ορισμένους μελετητές ονομάστηκε το «ήρεμο τέλος μια παλαιότερης εποχής» για τις πόλεις της Παλαιάς Ελλάδας και ταυτόχρονα το βίαιο τέλος της οθωμανικής κυριαρχίας για τις πόλεις της Βόρειας Ελλάδας. Παράλληλα, και ως απόρροια των πολιτικών ζυμώσεων των χρόνων 1909-1912, ένας έντονος προβληματισμός εκδηλώνεται μεταξύ διανοουμένων, τεχνοκρατών και πολιτικών, που γεννά, από το 1914 και μετά, νέους θεσμούς για την οργάνωση και τη διαχείριση του χώρου.

Τα Γιάννενα απελευθερώνονται το 1913 (Νέες Χώρες), από τον ελληνικό στρατό και σχεδόν ταυτόχρονα εγκαθίστανται προσωρινές γενικές διοικήσεις και ξεκινά, η προσπάθεια για την αναμόρφωση του οικιστικού πλέγματος του Ηπειρωτικού χώρου. Η πόλη των Ιωαννίνων μετά την προσάρτησή της, αποτελεί πόλη μεσαίου μεγέθους (άνω των 20.000 κατοίκων). Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ενώ το 1913 τα Γιάννενα έχουν πληθυσμό 16.804, το 1920 ο πληθυσμός τους ανέρχεται σε 20.765.

Η νέα εικόνα της πόλης που προτείνεται κρατά βέβαια υπάρχοντα χαρακτηριστικά – φυσικά στοιχεία, χαράξεις δρόμων, σχήματα πλατειών. Προς την περιφέρεια και τις επεκτάσεις, το σχέδιο αποκτά την «κανονική» ορθογωνική μορφή, ενώ τα κτίσματα που αναπτύσσονται ελεύθερα στο χώρο εντάσσονται τώρα σε οικοδομικά τετράγωνα. Καθορίζονται ακόμη οι κοινόχρηστοι και κοινωφελείς χώροι. Επίσης στα Γιάννενα διανοίγονται μεγάλες διαμπερείς λεωφόροι, μέσα από τις δαιδαλώδεις γειτονιές.

Στη συνέχεια του 20ου αιώνα, τα Γιάννενα αντιμετωπίζουν, το φαινόμενο της ανταλλαγής πληθυσμών και της εισροής προσφύγων και μετέπειτα, τα αποτελέσματα του Β' παγκοσμίου πολέμου και του Εμφυλίου.

Το 1960, μετά απ' όλες τις περιπέτειες του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και την περιπέτεια του Εμφυλίου, τα Γιάννενα, όπως και όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα δέχονται το μεγάλο κύμα της εσωτερικής μετανάστευσης, με συνέπεια τη μεγάλη συσσώρευση πληθυσμού και την ανάγκη για στέγαση, που επιχειρήθηκε να λυθεί χωρίς ιδιαίτερο πολεοδομικό και νομικό πλαίσιο με πρακτικές όπως αυτή της άναρχης και αυθαίρετης δόμησης και της αντιπαροχής. Συνέπειες των παραπάνω καταγράφονται μέχρι σήμερα στην εικόνα της πόλης και οι παραπάνω πρακτικές συνεχίζουν να διαμορφώνουν τον αστικό ιστό της.

6 . Χωροταξική θεώρηση του δήμου Ιωαννιτών

Ο Δήμος Ιωαννιτών καταλαμβάνει μικρό μέρος στο κεντρικό τμήμα του Νομού Ιωαννίνων. Η συνολική έκταση του Δήμου ανέρχεται σε 49.800 στρέμματα και αντιπροσωπεύει το 1% της συνολικής έκτασης του Νομού Ιωαννίνων. Πρόκειται για μια περιοχή πεδινή κατά το μεγαλύτερο μέρος της. Με βάση την απογραφή του 2001, ο πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται σε 70.203 κατοίκους, που αντιπροσωπεύει το 66% του πληθυσμού του Λεκανοπεδίου, 41,2% του Νομού και 19,8% της Περιφέρειας. Ο Δήμος

κατέχει την πρώτη θέση όσον αφορά στο πληθυσμιακό μέγεθος ανάμεσα στους 28 Δήμους και τις 13 κοινότητες του Νομού. Η μικτή πυκνότητα του Δήμου Ιωαννιτών είναι εντυπωσιακά υψηλότερη της αντίστοιχης της Περιφέρειας Ηπείρου, με ακόμα υψηλότερη τη μικτή πυκνότητα του Δ.Δ. Ιωαννιτών.

Πίνακας 1. Μικτή πυκνότητα του Δήμου Ιωαννιτών, του Νομού Ιωαννίνων και της Περιφέρειας Ηπείρου

Περιοχή	Πληθυσμός 2001	Έκταση(τ.χλμ)1991	Πυκνότητα (BRUTTO) (ατ/τα.χλμ)
Δ.Δ.Ιωαννιτών	61629	17	3625
Λοιπά Δ.Δ.Δήμου Ιωαννιτών	8574	32.8	261
Δ.Ιωαννιτών	70203	49.8	1410
Νομός Ιωαννίνων	170239	4990.4	34
Ήπειρος	353820	9203.2	38

Περίπου το 40% της έκτασης του Δήμου καταλαμβάνουν οι βοσκότοποι, ενώ το 1/4 καλύπτεται από τους οικισμούς. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το Νομό είναι 55,1% και 3,5%. Τα δάση καλύπτουν 7,6% της έκτασης του Δήμου, ποσοστό που ανέρχεται στο 29,5% για το σύνολο του Νομού. Το ποσοστό που καταλαμβάνουν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις είναι 16,4% μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό του νομού, δεδομένου ότι ο Δήμος εντάσσεται στην πεδινή περιοχή του. Ωστόσο, σε μεγάλο βαθμό στις εκτάσεις αυτές παρατηρείται αστική ανάπτυξη με τη μορφή της εκτός σχεδίου δόμησης.

Η ανάπτυξη της πόλης των Ιωαννίνων επηρέασε και επηρεάζει μια ευρύτερη περιοχή και ουσιαστικά το σύνολο του Λεκανοπεδίου Ιωαννίνων. Από διοικητική άποψη στο Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων, στο οποίο διαχέεται η αστική ανάπτυξη της πόλης των Ιωαννίνων, εντάσσονται διοικητικά -εκτός του Δήμου Ιωαννιτών και της μικρής Κοινότητας της Νήσου- άλλοι 5 Δήμοι οι οποίοι έχουν μέγεθος που κυμαίνεται από 4.200 έως 9.700 κατοίκους.

Πίνακας 2. Πληθυσμός και εξέλιξη του πληθυσμού των Δήμων του Λεκανοπεδίου

Δήμος	Πληθυσμός		Μεταβολή1991-01	%στον πληθ.του Λεκανοπεδίου	
	1991	2001	(%)	1991	2001
Δ.Ιωαννιτών	63.725	70.203	10,17	67,6	66,16
Δ.Παμβώτιδας	9.762	9.925	1,67	10,36	9,35
Δ.Πασσαρώνος	7.197	8.452	17,44	7,63	7,97
Δ.Ανατολής	5.578	7.198	29,04	5,92	6,78
Δ.Περάματος	4.605	5.743	24,71	4,89	5,41
Δ.Μπιζανίου	3.052	4.241	38,96	3,24	4
Κ.Νήσου Ιωαννίνων	348	347	-0,29	0,37	0,33
Σύνολο λοιπών Δήμων πλην Δ.Ιωαννιτών	30.542	35.906	17,56	32,4	33,84
Σύνολο Δήμων Λεκανοπεδίου	94.267	106.109	12,56	100	100

Σε σύγκριση με το 1991 παρατηρείται μια μικρή μείωση της συμμετοχής του Δήμου Ιωαννιτών στον συνολικό πληθυσμό των Δήμων του Λεκανοπεδίου. Τη δεκαετία 1991-2001, οι λοιποί Δήμοι παρουσίασαν αύξηση της τάξης του 18%, ποσοστό υψηλότερο από αυτό του Δήμου Ιωαννιτών. Η μικρή αύξηση της συμμετοχής των περιφερειακών Δήμων μοιράζεται ανάμεσα στους Δήμους Πασσαρώνος, Ανατολής Περάματος και Μπιζανίου, ενώ ο Δήμος Παμβώτιδας, που είναι και ο μεγαλύτερος από τους λοιπούς Δήμους του Λεκανοπεδίου, μείωσε τη συμμετοχή του στο συνολικό πληθυσμό, καθώς τη δεκαετία 1991-01 παρουσίασε ουσιαστικά στασιμότητα. Αυτή η μικρή αύξηση του πληθυσμού των λοιπών Δήμων σχετίζεται με τις τάσεις προαστικοποίησης. Ωστόσο, από στοιχεία που παραθέτει το Γ.Π.Σ. Ιωαννίνων, η αύξηση των εκτός πόλης περιοχών του Δήμου Ιωαννιτών είναι πολύ μεγαλύτερη, γεγονός που καταδεικνύει ότι το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης για προαστιακή κατοικία απορροφάται από αυτές τις περιοχές.

Μια σύγκριση των Ιωαννίνων με τις λοιπές πόλεις της Περιφέρειας σε σχέση με τη συγκέντρωση απασχολουμένων ανά κλάδο δείχνει τη μεγάλη υπεροχή των Ιωαννίνων σε ό,τι αφορά τη συγκέντρωση απασχολουμένων στον τριτογενή τομέα, καθώς στα Ιωάννινα απασχολείται περίπου το 79% των απασχολουμένων (το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο Χώρας είναι 61%). Στον δευτερογενή τομέα το αστικό κέντρο των Ιωαννίνων παρουσιάζει, βεβαίως μια μικρή υπεροχή όχι όμως με ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό, ενώ στον πρωτογενή τομέα απασχολείται μόλις το 2% του πληθυσμού. Αυτή η διάρθρωση υποδεικνύει τα αμιγώς αστικά χαρακτηριστικά της οικονομίας της πόλης των Ιωαννίνων, χαρακτήρας που προσδιορίζεται και από το γεγονός ότι τα Ιωάννινα αποτελούν το διοικητικό και εμπορικό κέντρο για το σύνολο της Περιφέρειας Ηπείρου. Ενδεικτικά παρατίθεται ο παρακάτω πίνακας με στοιχεία και από τις τέσσερις πρωτεύουσες των Νομών της Περιφέρειας Ηπείρου.

Πίνακας 3. Κατανομή της απασχόλησης των κατοίκων ανά τομέα και ανά αστικό κέντρο της Περιφέρειας Ηπείρου, 2001

Αστικό Κέντρο	Σύνολο απασχολουμένων	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής
Ιωάννινα	26.420	2,01	19,25	78,74
Άρτα	23.062	33,86	19,24	46,9
Πρέβεζα	19.532	32,11	17,78	50,11
Ηγουμενίτσα	5.442	8,67	19,6	71,7

Σύμφωνα με σχετική έρευνα⁸, ο δυναμισμός που διατηρούν τα αστικά κέντρα του επιπέδου των Ιωαννίνων (πολεοδομικά ή αστικά συγκροτήματα άνω των 15-20.000 κατ.), προέρχεται από μια κρίσιμη μάζα οικονομικών δραστηριοτήτων και μια σημαντική σε μέγεθος ενδοχώρα.

Σύμφωνα με άλλη έρευνα για το οικιστικό δίκτυο στην Ελλάδα⁹, εξειδίκευση του μελλοντικού αναπτυξιακού ρόλου των Περιφερειακών/Νομαρχιακών Κέντρων ή «μεσαίων πόλεων» πρέπει να ενταχθεί στην κατεύθυνση δημιουργίας σχημάτων ανταγωνιστικών σε διεθνές επίπεδο, όπως είναι οι δικτυώσεις των θεσμοθετημένων Περιφερειακών Κέντρων με άλλα κέντρα μεγάλου ή μεσαίου μεγέθους. Η βασική δικτύωση στην Περιφέρεια Ηπείρου περιλαμβάνει τη διασύνδεση του Περιφερειακού Κέντρου των Ιωαννίνων με τα Νομαρχιακά κέντρα της Ηγουμενίτσας, της Πρέβεζας και της Άρτας. Σύμφωνα με την εν λόγω έρευνα, τα Ιωάννινα εντάσσονται στην κατηγορία των «συνεκτικών Δήμων/αστικά κέντρα», τα οποία εμφανίζουν ευνοϊκές προοπτικές ανάπτυξης.

Τα Ιωάννινα χαρακτηρίζονται από το Περιφερειακό Πλαίσιο ως κέντρο 1^{ου} επιπέδου, καθώς αποτελούν το κυρίαρχο κέντρο της Περιφέρειας Ηπείρου με εμβέλεια διαπεριφερειακή και διακρατική (Αλβανία). Διαθέτουν υπηρεσίες περιφερειακού επιπέδου και διαπεριφερειακού επιπέδου όσον αφορά στην παροχή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων). Αποτελούν τον κύριο πόλο έλξης της εσωτερικής μετανάστευσης της περιφέρειας παρουσιάζοντας σημαντική πληθυσμιακή αύξηση και με κυρίαρχο τομέα απασχόλησης τον τριτογενή και κατά δεύτερο λόγο τον δευτερογενή τομέα. Ο Δήμος αναμένεται να αναβαθμίσει τον ήδη δυναμικό ρόλο του ως κέντρου μεταφορών, τουρισμού, υπηρεσιών εκπαίδευσης και μεταφοράς νέων τεχνολογιών σε διαπεριφερειακό και διακρατικό επίπεδο.

Η μελέτη του Χωροταξικού Σχεδίου Περιφέρειας Ηπείρου θεωρεί ότι τα Ιωάννινα μαζί με τη Θεσσαλονίκη, την Αθήνα και την Πάτρα, θα ορίζουν το τετράπλευρο των βασικών οδικών συγκοινωνιακών αξόνων της χώρας (ΠΑΘΕ, ΕΓΝΑΤΙΑ, ΙΟΝΙΑ ΟΔΟΣ), ενώ ο ρόλος της πόλης θα ενισχυθεί περαιτέρω με την προτεινόμενη κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Καλαμπάκας-Ηγουμενίτσας και τη βελτίωση του αεροδρομίου της.

Σημειωτέον ότι, σύμφωνα με την Έκθεση του Παρατηρητηρίου της Εγνατίας οδού, ο πληθυσμός στον οποίο έχουν πρόσβαση τα Ιωάννινα (150 χλμ. επί του οδικού δικτύου), είναι διπλάσιος από τον πληθυσμό της περιφέρειας Ηπείρου. Με δεδομένη την κατασκευή της Εγνατίας οδού και την αναμενόμενη δραστική μείωση των χρονοαποστάσεων η απόσταση των 150 χλμ. εκφράζει μια ευρύτερη περιοχή δυνητικά συχνών μετακινήσεων και επομένως με αυξημένες πιθανότητες ύπαρξης λειτουργικών διασυνδέσεων.

Εκτός από τον αναπτυξιακό ρόλο της πόλης των Ιωαννίνων το Περιφερειακό Πλαίσιο αναφέρει ως βασικά προβλήματα της πόλης τον κορεσμό κεντρικών περιοχών, την έλλειψη κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων και την κυκλοφοριακή συμφόρηση στο κέντρο της πόλης, ενώ γενικότερα για το Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων επισημαίνονται τα προβλήματα των συγκρούσεων στις χρήσεις γης, ιδιαίτερα μεταξύ γεωργίας/πτηνοτροφίας και οικιστικής ανάπτυξης.

Για το Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων από το Περιφερειακό Πλαίσιο προτείνονται “η δημιουργία Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Ιωαννίνων με αρμοδιότητες και στα ζητήματα προστασίας και διαχείρισης της Λίμνης Παμβώτιδας και δημιουργία ενιαίου μητροπολιτικού δήμου ή οργανισμού διαδημοτικής συνεργασίας των ΟΤΑ του λεκανοπεδίου”.

Προτείνεται ακόμη η άμεση προώθηση του Ρυθμιστικού Σχεδίου Ιωαννίνων σε εφαρμογή των προβλέψεων του άρθρου 2 του Ν. 2508/97. Το σχέδιο προτείνεται να συμπεριλαμβάνει προς Β-ΒΔ το λεκανοπέδιο Ιωαννίνων και προς Ν-ΝΑ τη ζώνη άμεσης επιρροής της Εγνατίας οδού με τους ακόλουθους στόχους:

- Αποθάρρυνση της περαιτέρω συγκέντρωσης πληθυσμού στο λεκανοπέδιο Ιωαννίνων (με παράλληλη αποκέντρωση δραστηριοτήτων σε οικιστικά κέντρα 3ου και 4^{ου} επιπέδου).

- Ανάδειξη των Ιωαννίνων σε Περιφερειακό - Διακρατικό πόλο ανάπτυξης ιδιαίτερα σε σχέση με τη Δυτική περιοχή των Βαλκανίων, Ειδικότερα επιδιώκεται η ανάδειξη τους σε κέντρο παροχής υψηλού επιπέδου υπηρεσιών επιστημονικής έρευνας και επιχειρηματικής στήριξης (δίπολο με Κόνιτσα) και σε κέντρο επιτελικών λειτουργιών διοίκησης.

- Ανάδειξη της πόλης των Ιωαννίνων σε διεθνές πολιτιστικό κέντρο (σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΣΠΑ 2000-2006) και ενίσχυση του πολιτιστικού τουρισμού με κατάλληλες υποδομές και αναστηλώσεις μνημείων και παραδοσιακών κτισμάτων για πολιτιστική και τουριστική χρήση.

- Οικολογική ανασυγκρότηση, ανάδειξη και προστασία του τοπίου, των περιστατικών δασών, του υδάτινου δυναμικού και της γεωργικής γης του λεκανοπεδίου με δημιουργία «πράσινης ζώνης» με κύρια χρήση την γεωργική, γύρω από το ευρύτερο αστικό σύμπλεγμα των Ιωαννίνων.

- Ανασυγκρότηση του αστικού ιστού με την ανάσχεση της εξάπλωσης της πόλης, την αναβάθμιση της κεντρικής περιοχής και τη δημιουργία πολυκεντρικής δομής, τον έλεγχο των χρήσεων γης καθώς και των πυκνοτήτων, την ανασυγκρότηση της γειτονιάς, την ενίσχυση των δημοσίων συγκοινωνιών, την αύξηση των χώρων πρασίνου, των χώρων των προοριζόμενων για πεζούς και τη χάραξη ποδηλατικών διαδρομών.

- Περιορισμός της ρύπανσης από κάθε πηγή.

- Διοχέτευση της μεταποιητικής δραστηριότητας μέσω αυστηρού ελέγχου χρήσεων γης στην υφιστάμενη ΒΙΠΕ και τόνωση του Τεχνολογικού Πάρκου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Ανάδειξη του Πάρκου ως διεθνούς κέντρου προηγμένης τεχνολογίας στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής.

Τέλος, με γνωμοδότηση του (Α.Π. 460/7-4-2003) το Περιφερειακό Συμβούλιο Περιφέρειας Ηπείρου εισηγήθηκε το όριο του Ρυθμιστικού Σχεδίου στο οποίο περιλαμβάνονται οι Ο.Τ.Α.: Δήμος Αγ. Δημητρίου, Δήμος Ανατολής, Δήμος Εκάλης, Δήμος Ιωαννιτών, Δήμος Μπιζανίου, Δήμος Παμβώτιδας, Δήμος Πασσαρώνος, Δήμος Περάματος και Κοινότητα Νήσου Ιωαννίνων. Στην ίδια γνωμοδότηση επισημαίνεται η ανάγκη να προωθηθεί άμεσα η συγκρότηση του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 2508/97.

7 . Πολεοδομική οργάνωση

7.1 Οικισμοί και λειτουργική δομή

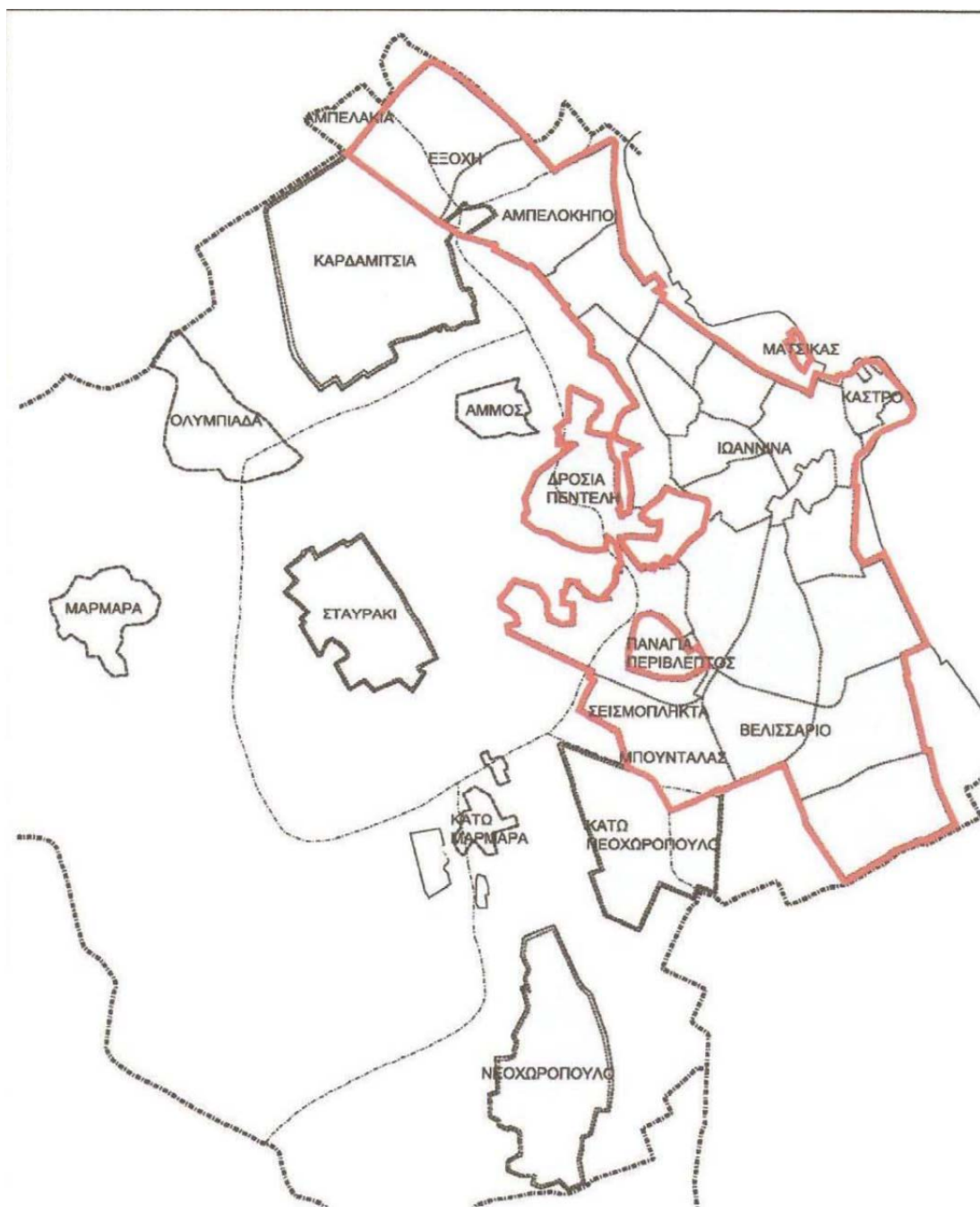
Όπως έχει ήδη αναφερθεί, βάσει της διοικητικής αναδιάρθρωσης του Σχεδίου "Ι. Καποδίστριας" (Ν. 2539/97), ο Δήμος Ιωαννιτών αποτελείται από 5 Δημοτικά Διαμερίσματα (Δ.Δ.) σε ορισμένα εκ των οποίων καταγράφονται στατιστικό περισσότεροι του ενός οικισμοί.

Πίνακας 4. Διοικητικές ενότητες και αριθμός οικισμών Δήμου Ιωαννιτών

α/α	Δημοτικά Διαμερίσματα	Αρ.Οικισμών
1	Δ.Δ.Ιωαννιτών	1
2	Δ.Δ.Εξοχής	1
3	Δ.Δ.Μαρμάρων	5
4	Δ.Δ.Νεοχωρόπουλου	2
5	Δ.Δ.Σταυρακίου	4

Έδρα του Δήμου αποτελεί η πόλη των Ιωαννίνων που συνιστά το Δ.Δ. Ιωαννιτών. Από πολεοδομική άποψη, η πόλη των Ιωαννίνων περιλαμβάνει ακόμη 6 από τους 12 λοιπούς οικισμούς που καταγράφονται στατιστικά στον Δήμο. Για το λόγο αυτό, στην παρακάτω ανάλυση στον όρο «πόλη Ιωαννίνων» συμπεριλαμβάνονται και αυτοί οι 6 οικισμοί. Οι υπόλοιποι 6 οικισμοί, έχουν μεγάλη εγγύτητα με την πόλη από την οποία εξαρτώνται σε όλους τους τομείς εξυπηρέτησης, ενώ όλοι λειτουργούν πλέον ως τόποι προαστιακής κατοικίας.

Σύμφωνα με το εγκεκριμένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, τα Ιωάννινα ως πρωτεύουσα Περιφέρειας χαρακτηρίζονται Οικισμός Ιου επιπέδου. Με δεδομένη τη γεωγραφία και τη χωροταξία της Ηπείρου και του Ν, Ιωαννίνων, τα Ιωάννινα παίζουν ρόλο κέντρου τόσο περιφερειακού όσο και τοπικού επιπέδου καλύπτοντας εξυπηρετήσεις και των δύο επιπέδων. Όλοι οι υπόλοιποι οικισμοί κατατάσσονται ως κέντρα 50^υ επιπέδου και είναι εξαρτημένοι από τα Ιωάννινα στο μεγαλύτερο μέρος ακόμα και των καθημερινών εξυπηρετήσεων. Βέβαια, η κατάταξη αυτή δεν είναι απολύτως σωστή για την περίπτωση των οικισμών αυτών αφού όλοι τους αποτελούν μέρος του πολεοδομικού συγκροτήματος των Ιωαννίνων.

Η σημερινή πολεοδομημένη περιοχή του Δήμου και η περιοχή ισχύος του θεσμοθετημένου ΓΠΣ.

Τα Ιωάννινα είναι έδρα Περιφέρειας, Νομού, Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος, τμημάτων Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος, Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου, Γενικού Νομαρχιακού Νοσοκομείου και βεβαίως όλων των υπηρεσιών που λειτουργούν σε επίπεδο έδρας Περιφέρειας και Νομού. Σε κανέναν από τους λοιπούς οικισμούς δεν είναι χωροθετημένη κάποια υπηρεσία υπερτοπικής εμβέλειας (σημειωτέον ότι μόνον στο Σταυράκι είναι χωροθετημένο ένα ΙΕΚ).

Ακόμα και από την άποψη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μόνον το Σταυράκι διαθέτει Γυμνάσιο-Λύκειο, το οποίο εξυπηρετεί τον ίδιο τον οικισμό και τα Μάρμαρα.

Υφιστάμενες χρήσεις γης

Οι χρήσεις γης στην πόλη των Ιωαννίνων και στους υπόλοιπους οικισμούς φαίνονται στον Χάρτη. Η πυκνότητα και ο μέσος συντελεστής δόμησης ανά πολεοδομική ενότητα στην πόλη των Ιωαννίνων και ανά οικισμό φαίνονται.

Οι πολεοδομικές Ενότητες και οι επιμέρους περιοχές του Δήμου Ιωαννιτών.

Υπενθυμίζεται ότι η πόλη των Ιωαννίνων περιλαμβάνει τα Ιωάννινα, την Εξοχή, το Κάτω Νεοχωρόπουλο, τον Βελισσάριο, την Πεντέλη, τα Καρδαμίτσια και το Τσιφλικόπουλο.

7.2 Κεντρικές Λειτουργίες Πόλης - Πολεοδομικό Κέντρο

Το πολεοδομικό κέντρο αναπτύσσεται κοντά στο ιστορικό κέντρο της πόλης και κατά πρώτο λόγο εκατέρωθεν της Λεωφόρου Δωδώνης-Αβέρωφ από το Πειραματικό Σχολείο μέχρι το Κάστρο και εκατέρωθεν της 28ης Οκτωβρίου μέχρι τη διασταύρωση με την οδό Κοραή και σε πλάτος μέχρι την πλατεία Πάργης και την οδό Ανεξαρτησίας. Ωστόσο, αρκετές μεμονωμένες κεντρικές λειτουργίες διοίκησης είναι χωροθετημένες εκτός αυτού του πολεοδομικού κέντρου. Το πολεοδομικό κέντρο αποτελεί ταυτόχρονα το κέντρο της οικονομικής δραστηριότητας της πόλης των Ιωαννίνων. Σε αυτό λειτουργούν εμπορικά καταστήματα, κοινωφελείς υπηρεσίες, καταστήματα τραπεζών, γραφεία, ξενοδοχεία και άλλα καταστήματα αναψυχής, ενώ βεβαίως η κατοικία εξακολουθεί να αποτελεί βασική χρήση. Η περιοχή του πολεοδομικού κέντρου είναι αρκετά διευρυμένη σε σχέση με τις προτάσεις του θεσμοθετημένου Γ.Π.Σ., με βάση τις οποίες το κέντρο πόλης επεκτεινόταν μόνο πάνω στις Λεωφόρου Δωδώνης, Αβέρωφ και 28ης Οκτωβρίου.

Τοπικά Κέντρα

Το θεσμοθετημένο Γ.Π.Σ. προέβλεπε χρήσεις τοπικού κέντρου σε πολλές περιοχές, κυρίως γύρω από πλατείες, επιδιώκοντας προφανώς την ορθολογικότερη οργάνωση με διάχυση των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων σε άλλες γειτονίες πλην του κέντρου πόλης. Ωστόσο, ο καταλυτικός ρόλος του πολεοδομικού κέντρου είχε ως αποτέλεσμα τη μη ευόδωση του παραπάνω σχεδιασμού. Στην καλύτερη των περιπτώσεων οι χρήσεις που υπάρχουν στα θεσμοθετημένα τοπικά κέντρα πλησιάζουν τη γενική κατοικία. Ως τοπικό κέντρο που συμβαδίζει με το θεσμοθετημένο Γ.Π.Σ. είναι η περιοχή γύρω από την πλατεία Τζαβέλα. Παράλληλα, εντοπίζεται η ανάπτυξη ορισμένων μικρών σε έκταση τοπικών κέντρων, που δεν προβλέπονταν από τον σχεδιασμό. Ακόμη το τοπικό κέντρο που προέβλεπε το Γ.Π.Σ. στην πλατεία Πάργης ουσιαστικά λειτουργεί ως κέντρο πόλης καθώς είναι πολύ κοντά σε αυτό.

Γενική Κατοικία- Αμιγής Κατοικία

Η γενική κατοικία αναπτύσσεται στους κύριους οδικούς άξονες και στις παρυφές του πολεοδομικού κέντρου. Οι οδοί Ν. Ζέρβα, Ανεξαρτησίας και Γ. Παπανδρέου, Αρχ. Μακαρίου, Γράμμου, Μπιζανίου - ΚΑ' Φεβρουαρίου και η περιοχή γύρω από την Πλατεία Δ. Χατζή είναι οι σημαντικότερες περιοχές γενικής κατοικίας. Το υφιστάμενο Γ.Π.Σ. ορίζει πολύ μεγαλύτερες περιοχές ως περιοχές γενικής κατοικίας.

Η αμιγής κατοικία αποτελεί την κυρίαρχη χρήση του συνόλου της οικιστικής περιοχής. Αναπτύσσεται στο εσωτερικό των κεντρικών περιοχών, στις παρυφές του κέντρου και στις εξωτερικές περιοχές.

Πράσινο - Ελεύθεροι Χώροι

Η πόλη των Ιωαννίνων αναπτύσσεται στη δυτική όχθη της λίμνης Παμβώτιδας και διακόπτεται από τους δασοσκέπαστους λόφους Βωβού και Παναγιάς Περιβλέπτου. Οι λόφοι αυτοί αποτελούν τοπία φυσικού κάλλους για την πόλη. Μέσα στον πολεοδομικό ιστό, σημαντικοί ελεύθεροι χώροι και χώροι πρασίνου, οι οποίοι επηρεάζουν καθοριστικά την αστική οργάνωση του κέντρου, είναι το σύμπλεγμα πλατείας Πυρρού και Λιθαρίτσια. Στους χώρους αυτούς λειτουργούν αναψυκτήριο, μουσείο και πνευματικό κέντρο καθώς επίσης και χώροι στάθμευσης.

Ένας μεγάλος δημόσιος ανοικτός χώρος είναι το οικοδομικό τετράγωνο στο οποίο ήταν εγκατεστημένο το ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ. Άλλοι σημαντικοί χώροι πρασίνου είναι το γραμμικό πάρκο στην όχθη της λίμνης από την πλατεία Μαβίλης μέχρι την οδό Βογιάνου που συνδέεται και με το πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής και το οποίο διατρέχει ένας ποδηλατοδρόμος, και ο χώρος του ανοικτού θεάτρου, οποίος είναι σχετικά απομακρυσμένος και αναξιοποίητος. Μικρότεροι σε μέγεθος χώροι είναι οι πλατείες Ζαλόγγου και Αγ. Κωνσταντίνου.

Υπάρχουν ακόμα πολλοί διάσπαρτοι μικροί ελεύθεροι χώροι και χώροι πρασίνου, κυρίως στον παλιότερο ιστό, ενώ στις εξωτερικές περιοχές είναι πολύ λιγότεροι. Γενικά όλες οι νέες επεκτάσεις στερούνται σχεδιασμένων μεγάλων ελεύθερων χώρων και χώρων πρασίνου.

Βιομηχανία - Βιοτεχνία - Χονδρεμπόριο – Αποθήκες

Οι βιομηχανικές και βιοτεχνικές εγκαταστάσεις μέσα στην πόλη των Ιωαννίνων είναι λίγες και μεμονωμένες. Εξάιρεση αποτελεί το Κέντρο Παραδοσιακής Βιοτεχνίας (ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ.) που στεγάζει κυρίως εργαστήρια αργυροχρυσοχοΐας, η οποία αποτελεί το σημαντικότερο παραδοσιακό οικονομικό κλάδο των Ιωαννίνων. Το ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ. είναι χωροθετημένο πάνω στην Αρχιεπισκόπου Μακαρίου με εγκεκριμένο τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο.

Ελάχιστες είναι και οι εγκαταστάσεις του χονδρεμπορίου. Οι τελευταίες χωροθετούνται σε κεντρικούς οδικούς άξονες της πόλης, όπως η Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και η Γ. Παπανδρέου, αλλά και πάνω στην Εθνική οδό Ιωαννίνων - Ηγουμενίτσας. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εγκαταστάσεις που βρίσκονται πάνω στη Γ. Παπανδρέου δεν είναι εντός του ορίου του εγκεκριμένου σχεδίου πόλης.

Τέλος, στο κέντρο της πόλης μέσα στο ενδιαφέρον σύμπλεγμα Πλατείας Πυρρού και Λιθαρίτσια υπάρχει ο χώρος στον οποίο πραγματοποιείται η κεντρική λαϊκή αγορά της πόλης. Στον χώρο αυτόν προτείνεται από το Δημοτικό Συμβούλιο Ιωαννίνων να χωροθετηθεί το νέο Δημαρχιακό Μέγαρο Ιωαννίνων.

Χώροι αποθηκών υπάρχουν διάσπαρτοι αρκετοί σε όλα τα Ιωάννινα. Μια μικρή συγκέντρωση παρατηρείται στην περιοχή του παραδοσιακού οικισμού σε κτίρια αρκετά παλιά και αναξιοποίητα.

Τουριστικές εγκαταστάσεις – Αναψυχή

Τουριστικές εγκαταστάσεις και ειδικότερα ξενοδοχεία εντοπίζονται σε διάφορα σημεία στην κεντρική περιοχή. Συγκέντρωση ξενοδοχειακών μονάδων παρατηρείται στην παλιά αγορά γύρω από τον χώρο του ΚΤΕΛ. Αρκετά ξενοδοχεία υπάρχουν σε όλη την κεντρική περιοχή, ενώ εντοπίστηκαν και δύο μονάδες μέσα στο Κάστρο.

Η μεγαλύτερη σήμερα ξενοδοχειακή μονάδα είναι χωροθετημένη στην παραλίμνια ζώνη δίπλα στο ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ. Άλλες τουριστικές εγκαταστάσεις είναι το κάμπινγκ, το οποίο βρίσκεται στην περιοχή του Λασπότοπου δίπλα στην λίμνη και στον αθλητικό πυρήνα της περιοχής.

Χωρική συγκέντρωση παρουσιάζει και η αναψυχή. Καταστήματα αναψυχής αναπτύσσονται στην παλιά πόλη, μέσα στο όριο του παραδοσιακού οικισμού. Η αναψυχή αναπτύσσεται σε ανακαινισμένα παλιά κτίρια και παλιές αποθήκες. Συγκέντρωση παρατηρείται και στην περιοχή του Μάτσικα, εντός και εκτός της μικρής ζώνης εγκεκριμένου σχεδίου που υπάρχει κατά μήκος της λίμνης, με μεγαλύτερους σε μέγεθος χώρους, οι οποίοι λειτουργούν κυρίως κατά την θερινή περίοδο. Τέλος, σε μεγάλη έκταση εκτός σχεδίου δίπλα στην περιοχή Βοτανικού κατασκευάστηκε από ιδιώτες επενδυτές ένα μεγάλο παραλίμνιο ψυχαγωγικό πάρκο που λειτουργεί ως πολυχώρος διασκέδασης.

Εγκαταστάσεις Μαζικών Μεταφορών

Στο κέντρο της πόλης των Ιωαννίνων σε δύο χώρους, ένας επί των οδών Μπιζανίου-Αγ. Μαρίνας και ένας επί των οδών Ζωσιμάδων - Σινά, στεγάζονται δύο σταθμοί ΚΤΕΛ.

Ιδιαίτερες χρήσεις

Οι ιδιαίτερες χρήσεις αφορούν στρατιωτικές εγκαταστάσεις, βενζινάδικα, συνεργεία αυτοκινήτων, μάντρες, αρχαιολογικούς χώρους, κοιμητήρια και χώρους στάθμευσης που εντοπίζονται είτε εντός της πόλης, είτε κυρίως στην περιφέρεια της. Εντός της πόλης των Ιωαννίνων, είναι χωροθετημένη μια μεγάλη έκταση στρατοπέδου (στρατόπεδο Βελισσαρίου) για το οποίο εκπονείται μελέτη αξιοποίησης. Με τον χαρακτηρισμό ιδιαίτερες χρήσεις σημειώθηκαν τα μνημεία της πόλης τα οποία δεν έχουν κάποια άλλη χρήση.

Επίσης υπάρχουν τρία κοιμητήρια εκ των οποίων το ένα εβραϊκό. Το κοιμητήριο που βρίσκεται στην Παναγιά Περιβλεπτο είναι εκτός του εγκεκριμένου ορίου σχεδίου πόλης, αλλά πολύ κοντά σε αυτό, ενώ το κοιμητήριο στην περιοχή Αμπελοκήπων, το οποίο έχει χαρακτηρισμό μνημειακού πρασίνου, εξακολουθεί να λειτουργεί.

Οι υπόλοιπες ιδιαίτερες χρήσεις είναι διάσπαρτες σε όλη την πόλη με κάποια συγκέντρωση των χώρων στάθμευσης στο κέντρο και των υπολοίπων (βενζινάδικα και συνεργεία αυτοκινήτων) στις εισόδους και εξόδους της πόλης.

Αδόμητες περιοχές

Αδόμητες εκτάσεις εντοπίζονται στις εξωτερικές περιοχές της πόλης και ειδικότερα στις επεκτάσεις της ΕΠΑ (Δροσιά-Πεντέλη), στα Καρδαμίτσια και στο Κάτω Νεοχωρόπουλο. Σε όλες αυτές τις περιοχές παρατηρείται έντονη και συνεχής ανοικοδόμηση και αναμένεται ότι σύντομα θα καλυφθούν από δομημένες χρήσεις κυρίως αμιγής κατοικίας.

7.3 Θεσμικό πλαίσιο: όροι δόμησης και άλλες ρυθμίσεις

Το θεσμοθετημένο Γ.Π.Σ. της πόλης των Ιωαννίνων εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 71887/3769 Απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ 58/Δ/87). Μεταγενέστερα έγινε μία τροποποίηση με την υπ' αριθμ. 61599/3522 Απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ658/Δ/88), η οποία αναδημοσιεύτηκε με την υπ' αριθμ. 55389/1902 Απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ 378/Δ/95). Η τροποποίηση αυτή αφορά σε αλλαγές στον αριθμό και τα όρια των πολεοδομικών ενοτήτων και κυκλοφοριακές ρυθμίσεις.

Εκτός από το Δ.Δ. Ιωαννιτών, στο εγκεκριμένο Γ.Π.Σ. περιλαμβανόταν τμήμα της πρώην κοινότητας Περάματος που ανήκει πλέον στο Δήμο Ιωαννιτών (Εξοχή) και οι πρώην κοινότητες Ανατολής και Κατσικά που δεν ανήκουν στο Δήμο Ιωαννιτών. Για το σύνολο αυτών των περιοχών ως προγραμματικό πληθυσμιακό μέγεθος ορίστηκαν οι 67.000 κάτοικοι, ενώ για τον υπολογισμό των αναγκών σε κοινωνική υποδομή χρησιμοποιήθηκε ο πληθυσμός χωρητικότητας ίσος με 95.000 κατοίκους. Δημιουργήθηκαν 25 Πολεοδομικές Ενότητες εκ των οποίων οι 20 οργανωμένες σε έξι συνοικίες.

Σε ό,τι αφορά τις χρήσεις γης το εγκεκριμένο Γ.Π.Σ. προέβλεπε τα ακόλουθα:

- Χωροθέτηση διοικητικών λειτουργιών επιπέδου πόλης και ευρύτερης
- Γενική εκτίμηση των αναγκών για κοινωνική υποδομή και χωροθέτηση εγκαταστάσεων πρόνοιας, υγείας και αθλητισμού.
- Κατανομή της κοινωνικής υποδομής καθημερινής εξυπηρέτησης ανά Π.Ε.
- Χωροθέτηση χονδρικού εμπορίου και σταθμών μεταφορών (λεωφορεία-

φορτηγά) στην περιοχή Σταυρακίου

- Μεταφορά των νεκροταφείων εκτός της πόλης, σε περιοχές της επέκτασης χωροθέτηση παραλίμιου καλλιτεχνικού και βιοτεχνικού πάρκου, στις στρατιωτικές φυλακές

- Πρόταση κατασκευής εργατικών κατοικιών

- Χωροθέτηση ΒΙ.ΠΑ. στην περιοχή Κατσικά και μεταφορά των συνεργείων αυτοκινήτων στην υφιστάμενη ΒΙ.ΠΕ. Ροδοτοπίου, στην προτεινόμενη ΒΙ.ΠΑ Κατσικά και στην περιοχή Σταυρακίου.

Επιπλέον, το Γ.Π.Σ. προσδιόριζε τις παρακάτω ζώνες θεσμικών κινήτρων και πολεοδομικών μηχανισμών:

- Πρόγραμμα Έτοιμης Κατοικίας

- Ζώνη Ειδικής Ενίσχυσης στους προ του 23 οικισμούς και στις περιοχές Εξοχή, Καλλιθέα, Αγία Τριάδα και Μπουνταλά

- Ζώνες ειδικών κινήτρων στα κέντρα των γειτονιών

- Ζώνη Εξυγίανσης στις περιοχές του παραδοσιακού κέντρου μαζί με το κάστρο και στο Νησί

- Ζώνη Ενεργού Πολεοδομίας για έτοιμη κατοικία, τουριστική χρήση και νέο διοικητικό κέντρο

- Ζώνη Κανονιστικών Όρων Δόμησης

- Ζώνη Αγοράς Συντελεστή

Έμφαση δόθηκε στην λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος με ιδιαίτερη σημασία στην αναβάθμιση του. Η προστασία της λίμνης οριοθετήθηκε με ζώνη 300 μ. από την ακτή και 100 μ. εντός των οικισμών. Προβλεπόταν επίσης η απομάκρυνση ρυπογόνων χρήσεων ή ο έλεγχος των απορριμμάτων τους. Η μελέτη τέλος όρισε ζώνες προστασίας περιβαλλοντικής σημασίας:

- Ζώνη προστασίας δασών

- Ζώνες προστασίας φυσικού περιβάλλοντος

- Ζώνες περιβαλλοντικής εξυγίανσης και αναβάθμισης

- Ζώνη προστασίας χώρου ιστορικού ενδιαφέροντος στο λόφο Καστρί και

Καστρίτσα

- Ζώνη προστασίας αρχιτεκτονικών συνόλων ιστορικής και παραδοσιακής κληρονομιάς: το παραδοσιακό κέντρο της πόλης, το Κάστρο και ο οικισμός του Νησιού

- Ζώνες για ειδική μελέτη: ο υγρός στίβος κωπηλασίας, η περιοχή του νέου διοικητηρίου και οι περιοχές τουρισμού και αναψυχής.

Με βάση την οργάνωση λειτουργίας της πόλης στο μέλλον, την υπάρχουσα διαμόρφωση του αστικού ιστού και ιδιαίτερα της ασφάλειας, στη μελέτη του Γ.Π.Σ. προτάθηκαν επεκτάσεις και ρυθμίσεις στα δίκτυα μεταφορικής υποδομής, ύδρευσης, αποχέτευσης, μεταφοράς ενέργειας και τηλεπικοινωνιών.

Η εφαρμογή των προτάσεων του Γ.Π.Σ, έγινε με τις Πολεοδομικές Μελέτες που ακολούθησαν και αφορούν κυρίως τις περιοχές επέκτασης σχεδίου. Σημειωτέον ότι για το σύνολο του παλαιού σχεδίου δεν έγινε αναθεώρηση ώστε να υλοποιηθούν οι προτάσεις.

Αναλυτικά τα διατάγματα επεκτάσεων είναι τα ακόλουθα:

- ΠΔ 28-5-87 (ΦΕΚ 635/Δ/87): ΠΕ Κιάφα - Ν. Σύρρακο, Λασπότοπος,

Βελισσάριος και τμήματα των ΠΕ Βοτανικός - τμήμα Στρατοπέδου

Βελισσαρίου και Βρυσούλα.

- Π.Δ. 2-7-2001 (ΦΕΚ 606/Δ/01): τμήμα του Βελισσαρίου.

- ΠΔ 24-4-1985 (ΦΕΚ 203/Δ/85) και ΠΔ 4-10-1989 (ΦΕΚ 618/Δ/89): Αγίας Τριάδα και Καλλιθέα, συμπεριλαμβάνεται και τροποποίηση του Ρυμοτομικού Σχεδίου.

- ΠΔ 67524/23-11-1990 (ΦΕΚ 714/Δ/90): περιοχή των Σεισμοπλήκτων.

- Απόφαση Γ.Γ. Περιφέρειας Ηπείρου 574/11-2-2004 (ΦΕΚ 158/Δ/04): Δροσιά, Πεντέλη, Ζευγάρια και Τσιφλικόπουλο, η διόρθωση αυτής που δημοσιεύεται στο (ΦΕΚ 424/Δ/04) η Πολεοδομική Μελέτη τμημάτων των περιοχών στην Περιβλεπτο που εγκρίθηκε με το ΠΔ 10-10-1992 (ΦΕΚ 1288/Δ/92),

- ΠΔ 13-4-89 (ΦΕΚ 245/Δ/89): περιοχή Νέας Ζωής.
- Απόφαση Νομάρχη Ιωαννίνων 9401/12-12-1997 (ΦΕΚ 1156/Δ/97): Κάτω Νεοχωρόπουλο και στεγασμένων που προτείνει η Κυκλοφοριακή Μελέτη, οι οποίοι θα προσφέρουν συνολικά περίπου 3.700 θέσεις στάθμευσης σε δημόσιους χώρους εκτός οδού. Η θέσπιση μέτρων αποθάρρυνσης της χρήσης Ι.Χ. για μετακινήσεις προς την κεντρική περιοχή θα μειώνει και τη ζήτηση στάθμευσης.

Προβλεπόμενα και προταθέντα μεταφορικά έργα

Τα υπό κατασκευή έργα περιλαμβάνουν:

- την Παράκαμψη, δυτικά της πόλης, που έχει σχεδόν ολοκληρωθεί
- την Εγνατία Οδό, νότια του Δήμου, τμήματα της οποίας έχουν ολοκληρωθεί και

άλλα είναι υπό κατασκευή.

Τα σημαντικότερα προγραμματιζόμενα και υπό συζήτηση έργα αφορούν:

- Την κατασκευή της Ιόνιας Οδού, δυτικά της πόλης, παράλληλα με τη Βλαχόστρατα, μεταξύ του οικισμού του Σταυρακίου και του οικισμού των Μαρμάρων.

- Την πεζοδρόμηση κεντρικών οδών στην πόλη των Ιωαννίνων, συμπεριλαμβανομένων τμημάτων της Μιχ. Αγγέλου, της Βενιζέλου και της Ανεξαρτησίας.

- Την διαμόρφωση του εσωτερικού δικτύου του Στρατοπέδου Βελισαρίου.

- Την διάνοιξη σημαντικών αξόνων όπως, της Κενάν Μεσαρέ, της Γεροντικού, της

Γεννηματά / Κυβέλης, κλπ.

Τέλος υπάρχουν προτάσεις των Κυκλοφοριακών Μελετών για κατασκευή σηράγγων, όπως μεταξύ Μακαρίου και Παπανδρέου (πρόταση της Κυκλοφοριακής Μελέτης του 1996) και κάτω από τους λόφους της Ψηλογορίτσας και του Προφ. Ηλία (πρόταση της Κυκλοφοριακής Μελέτης του 1999).

8 . ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΗΣ ΠΑΜΒΩΤΙΔΟΣ

Η λίμνη Παμβώτιδα είναι ηλικίας 5 εκατ. ετών και μετά την Οχρίδα είναι η δεύτερη παλαιότερη λίμνη της Ευρώπης. Σήμερα είναι μια κλειστή δεξαμενή και ο αποδέκτης του ρυπαντικού φορτίου του λεκανοπεδίου των Ιωαννίνων. Πριν κατασκευαστούν τα αναχώματα, τα νερά της λίμνης ταξίδευαν μέσα από τις μεγάλες σπηλιές που σχηματίζουν τα καρστικά πετρώματα του όρους Μιτσικέλι και αυτός ήταν και ο φυσικός μηχανισμός καθαρισμού της υδρολογικής λεκάνης της.

Παράνομες απορρίψεις αποβλήτων από βυτιοφόρα, κτηνοτροφικές και βιομηχανικές μονάδες υποβαθμίζουν το οικοσύστημα, το οποίο επιβαρύνεται και από τα υπολείμματα φυτοφαρμάκων, αλλά και από το γεγονός ότι τμήματα της πόλης δεν έχουν συνδεθεί με το αποχετευτικό δίκτυο. Το αποτέλεσμα είναι ότι, εξαιτίας της ρύπανσης και της περίφραξής της, για να μην υπάρχουν απώλειες υδάτων, η λίμνη πάσχει από ευτροφισμό (υπερανάπτυξη της χλωρίδας ενός υδάτινου οικοσυστήματος εξαιτίας της απόρριψης σ' αυτό απορριμμάτων σε μεγάλες ποσότητες, με συνέπεια τη μεγαλύτερη κατανάλωση οξυγόνου που καθιστά αδύνατη την ανάπτυξη υδρόβιων ζώων), φαινόμενο που οξύνεται από τα λύματα. Ο ευτροφισμός θα αντιμετωπιζόταν εάν δεν είχαν γίνει τόσες καταστροφικές παρεμβάσεις και ήταν δυνατή η εκτόνωση της λίμνης, οπότε οι μικροοργανισμοί που «τρώνε» το οξυγόνο θα εκτονώνονταν στα τριγύρω υγρολίβαδα. Αλλά ο όγκος νερού που διοχετευόταν στα υγρολίβαδα έχει περιοριστεί δραστικά, λόγω της άρδευσης των καλλιεργειών.

Η περίφραξή της και οι παράνομες απορρίψεις αποβλήτων την έχουν μεταβάλει σε κλειστή δεξαμενή, με αποτέλεσμα να έχει νεκρωθεί ο φυσικός μηχανισμός καθαρισμού της.

ΠΗΓΕΣ

1. www.ioannina.gr
2. Δημητριάδης Ε., 1993: Το Βιλαέτι των Ιωαννίνων
Εκδ. Οίκος Αδερφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη
3. Κανετάκης Γιάννης «Το Κάστρο: Συμβολή στην Πολεοδομική Ιστορία των Ιωαννίνων»
4. Τσιούρης Κ. «Η Βυζαντινή οχύρωση των Ιωαννίνων»
5. Χαρίσης Β «Γιάννενα, ιχνογραφία του πρώτου βυζαντινού σχεδίου πόλης»

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο 4ο

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Η προηγούμενη ιστορική περιγραφή, κρίθηκε αναγκαία για την αξιολόγηση του σημερινού πολεοδομικού γίνεσθαι της πόλης των Ιωαννίνων. Η παράθεση στοιχείων από τα αρχαία χρόνια (Παλαιά Ήπειρος κ.ο.κ.), στόχο είχε να αναδείξει στους αιώνες, τον κυρίαρχο ρόλο (θρησκευτικό-πολιτικό-οικονομικό κλπ), της περιοχής όπου σήμερα βρίσκονται τα Γιάννενα. Η ιστορική προσέγγιση, δύναται να διευκολύνει τη σύγκριση ανάμεσα σ' αυτό που προϋπήρχε, με αυτό που υπάρχει ήδη διαμορφωμένο και με αυτό που πρόκειται να συμβεί.

Το πρώτο “Σχέδιο” των Ιωαννίνων, με τη σημερινή έννοια του όρου – δηλαδή σε εφαρμογή του Ν.Δ. 17.07.1923 – υιοθετείται το 1934. Μέσα σε αυτά τα θεσμοθετημένα όρια αναπτύχθηκε η πόλη από τα μέσα της δεκαετίας του '60, αντικαθιστώντας σταδιακά τον παλιό ιστό. Παράμετροι που επηρέασαν την ανάπτυξη της πόλης των Ιωαννίνων, εκτός από την κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη ήταν σε μεγάλο βαθμό και το πολιτικό γίνεσθαι και τα ιστορικά γεγονότα της εποχής.

Μέχρι το 1960, γεγονότα όπως, ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, ο Εμφύλιος, το μεγάλο κύμα της εσωτερικής μετανάστευσης, είχαν ως αποτέλεσμα την απότομη και μεγάλη συσσώρευση πληθυσμού. Το παραπάνω γεγονός από τη μεριά του δημιούργησε την ανάγκη άμεσης στέγασης, που τις περισσότερες φορές συνέβη απουσία νομικού πλαισίου και πολεοδομικού σχεδιασμού.

Εξάιρεση αποτελούν ορισμένα σημεία της πόλης που διατήρησαν εν μέρη τον αρχικό τους χαρακτήρα. Ιδιαίτερα το τμήμα του ιστορικού πυρήνα της πόλης με το φρουρίο και τη γύρω περιοχή, έχει διατηρήσει σε γενικές γραμμές τον παλιό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα στο εσωτερικό του φρουρίου συναντάμε τον μεσαιωνικό οικισμό με πολλά από τα αρχικά του στοιχεία, μορφολογικά, λειτουργικά, αισθητικά, μερικά σημαντικά οθωμανικά μνημεία και αρκετά νεώτερα κτίσματα. Στον εκτός του φρουρίου τομέα έχουμε κυρίως νεοκλασικών τάσεων κατασκευές και ένα εμπορικό κέντρο με τελείως ιδιαίτερο χαρακτήρα, στοές κ.τ.λ.

Σημαντικό επίσης είναι ότι όλο αυτό το τμήμα της πόλης διαμορφώνεται σε ένα αποτελεί κομμάτι γης με ιδιαίτερες γεωλογικές εξάρσεις και έντονη παρουσία πρασίνου, δηλαδή και ένα περιβάλλον ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και το βασικό σημείο σύνδεσης με τη λίμνη.

1 . Ο ρόλος του Κάστρου

Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα RAPHAEL - LIVING CASTLES

Στα πλαίσια της ανάδειξης του ρόλου του Κάστρου των Ιωαννίνων η Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων – Τμήμα Μουσείων, η 8η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και το PRISMA, το Κέντρο Αναπτυξιακών Μελετών ενέταξαν το Κάστρο σε

ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα με το όνομα RAPHAEL – LIVING CASTLES. Το πρόγραμμα έχει ως θέμα την ανάδειξη του ρόλου των Κάστρων στη ζωή των ευρωπαϊκών πόλεων και την επίδραση στη μορφή τους.

Οι βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι οι εξής:

1. Ερμηνεία και ανάδειξη κάστρων με τη χρήση νέας τεχνολογίας: παρουσίαση κινητών ευρημάτων, μουσειακών συλλογών, αρχαιακού υλικού σε ηλεκτρονική μορφή.
2. Ανάπτυξη μεθόδων για τη σύνδεση κάστρων με την καθημερινή ζωή των πόλεων και την τοπική ιστορία.
3. Προώθηση σύμβασης του κοινού στα κάστρα ως πολιτιστική κληρονομιά με τη συνδρομή νέας τεχνολογίας και αύξηση επισκεψιμότητας.
4. Δημιουργία ευρωπαϊκού δικτύου για τα κάστρα με τη συμμετοχή και άλλων χωρών.
5. Το πρόγραμμα "Ζωντανά Κάστρα" παρουσιάζει παραστατικά τους τρόπους με τους οποίους τα Κάστρα άλλαξαν τη λειτουργία και το ρόλο τους από τον 11ο αι. μέχρι σήμερα, καθώς και πως προσαρμόστηκαν, εξελίχθηκαν και αναπτύχθηκαν μαζί με τις τοπικές τους κοινωνίες. Στο παραπάνω πρόγραμμα συμμετέχουν 3 περιοχές με μεγάλη ποικιλία και ενδιαφέρον στη μορφή των κάστρων τους:

- Ήπειρος, στην Ελλάδα και συγκεκριμένα το Κάστρο Ιωαννίνων.
- Απουλία στην Ιταλία και συγκεκριμένα το κάστρο του Τράνι.
- Α. Αραγονία στην Ισπανία και συγκεκριμένα τα κάστρα του Αλκαλά ντε λα Σύλβα και του Μόρα ντε Ρουμπιέλος.

Το πρόγραμμα επιδιώκει να αποκαλύψει πως τα κάστρα έζησαν στη διάρκεια της ιστορικής τους διαδρομής, εξυπηρετώντας αμυντικές-θρησκευτικές, πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές ανάγκες της τοπικής τους κοινότητας. Επίσης καταγράφει τα αρχιτεκτονικά – δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά τους, τα συγκρίνει και αποτολμά να εντοπίσει τις κοινές πολιτιστικές τους ρίζες και διαδρομές στην ευρωπαϊκή ιστορία.

Ανάδειξη των Τειχών

Η σημερινή εικόνα του Κάστρου, που περιβάλλει τον οικισμό του, αλλά ταυτόχρονα περισφίγγεται ασφυκτικά από τη νέα πόλη, είναι ασφαλώς πολύ διαφορετική από εκείνη που θα παρουσίαζε κάποτε η περιοχή.

Η 8η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων που εδρεύει μέσα στο Ιτς Καλέ έχει αναλάβει τις εργασίες που αφορούν στην αποκατάσταση και την ανάδειξη των τειχών του Κάστρου. Οι εργασίες στερέωσης, αποκατάστασης, καθαρισμού και αποκάλυψης τμημάτων του τείχους βρίσκονται σε εξέλιξη. Η ζώνη των τειχών, αντιμετωπίζεται σήμερα ως ενιαίο και συνεκτικό σχεδιαστικό πρόβλημα.

Στόχος του έργου είναι η αναβάθμιση του τοπίου των τειχών ως μνημείου εξαιρετικής σπουδαιότητας. Ανάμεσα στους στόχους του έργου είναι η διαμόρφωση ενός περιπάτου επάνω στα τείχη που θα έχει ως αποτέλεσμα την άμεση προσπέλαση και λειτουργική σύνδεση των τειχών με τον ευρύτερο χώρο του Κάστρου.

Επίσης ένας από τους στόχους του έργου είναι ο καθαρισμός του εσωτερικού των τειχών με απώτερο στόχο την χρησιμοποίηση του εσωτερικού ως τόπο πολιτιστικών εκδηλώσεων και αναψυχής (π.χ. εκθέσεις ζωγραφικής και γλυπτικής).

Το εσωτερικό των τειχών διαθέτει πολεοδομικές και αρχιτεκτονικές ποιότητες τέτοιες ώστε να μπορούν να υποδεχτούν πολιτιστικές δραστηριότητες άμεσα συνδεδεμένες με την καθημερινή ζωή τόσο των κατοίκων της συνοικίας του Κάστρου όσο και ολόκληρης της πόλης των Ιωαννίνων.

Παράλληλα με τις παραπάνω δραστηριότητες γίνεται προσπάθεια για την ανάδειξη ιδιαίτερων σημείων και στοιχείων της μικροκλίμακας που πρέπει να διαφυλαχτούν, όπως τα δωμάτια που χρησιμοποιήθηκαν και κατοικήθηκαν από αξιωματούχους και τα οποία στεγάζονται στο εσωτερικό των τειχών. Τα παρακάτω οικήματα μπορούν να φιλοξενήσουν καλλιτέχνες, ή και επιστήμονες, οι οποίοι ενδιαφέρονται να μελετήσουν το Κάστρο και να συμμετέχουν στις εργασίες ανάδειξής του.

Το Κάστρο αντιπροσωπεύει συνάμα ένα μέρος του μεσαιωνικού πολιτισμού στα Ιωάννινα και ειδικότερα της βυζαντινής οχυρωματικής αρχιτεκτονικής, και ένα μέρος του νεοελληνικού πολιτισμού. Τα τείχη περιέσφιγγαν έναν οικισμό που έσφυζε από ζωή. Επίσης τα τείχη οριοθετούσαν τον οικισμό, επέβαλλαν όρους στη δομή και την ανάπτυξη του. Εκεί συναντιόντουσαν διάφορες εθνότητες και πολιτισμοί. Έτσι λοιπόν, αυτή η ιστορική και πολεοδομική διάσταση αποτελεί το πολιτιστικό πλαίσιο με το οποίο το Κάστρο συμμετέχει στη συλλογική μνήμη της πόλης. Συγχρόνως, η γεωγραφική θέση του Κάστρου στο αστικό έδαφος τόσο της ιστορικής όσο και της σύγχρονης πόλης είναι κυρίαρχη, καθώς ο όγκος, η εσωτερική δομή και η ιδιαίτερη αισθητική του το καθιστούν ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία στη διαμόρφωση της ιστορικής εικόνας της πόλης, αλλά και ένα από τα απαραίτητα σημεία αναφοράς για την αντιληπτική οργάνωση του συνόλου της πόλης.

Τα χαρακτηριστικά που σύντομα περιγράψαμε παραπάνω καθιστούν το Κάστρο (τείχη), σύμφωνα με την ορολογία του A. Rossi, ένα τυπικό αστικό συντελεστή, που συμβάλλει στον πολιτισμό και στη συλλογική συνείδηση της πόλης. Επιπρόσθετα θα πρέπει να πούμε ότι τα τείχη του Κάστρου αποτέλεσαν όρια τόσο από τη μεριά της λίμνης όσο και από αυτή της πόλης, ο ρόλος τους δε και η αξία τους ως αστικό περίγραμμα είναι ιδιαίτερα σημαντική στην περιγραφή της συνολικής και συλλογικής εικόνας της πόλης.

Επίσης τα τείχη αποτέλεσαν και το σύνορο του μέσα από τον έξω κόσμο, του έξω από τον μέσα κόσμο. Ένα σύνορο με αρκετό πλάτος που φιλοξενούσε άλλοτε ποικίλες

δραστηριότητες της καθημερινής ζωής, ενώ σήμερα παραμένει κλειστό, αδυνατώντας να μας αποκαλύψει τον τεράστιο εσωτερικό πραγματικό χώρο και την περιπλοκότητά του.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση θεωρούμε ότι το συγκρότημα του Κάστρου (μαζί με τα κτίρια και τα τείχη του), θα πρέπει όχι μόνο να διατηρηθεί ως ιδιαίτερη και μοναδική ενότητα αστικού συντελεστή, αλλά και να ενισχυθεί η διατήρηση αυτής της μνήμης χωρίς ωραιοποιήσεις, αλλά με θεσμούς, με μόνιμες εκθέσεις, με ιστορικά τεκμήρια, συμβάλλοντας έτσι θετικά στη συλλογική μνήμη.

Το Κάστρο και τα τείχη του ως ενότητα αστικού συντελεστή μιας ειδικής πτυχής του πολιτισμού είναι δυνατόν να διεκδικήσει μια άλλου τύπου συνέχεια στον πολιτισμό της πόλης των Ιωαννίνων, μια συνέχεια που αποσκοπεί στην άρση της σιωπής των τειχών, στην αξιοποίηση του μεγάλου αυτού αστικού κενού που δημιουργούν τα τείχη του Κάστρου και τη δημιουργία μιας νέας σχέσης και συνέχειας της πόλης με το μεσαιωνικό φρούριο.

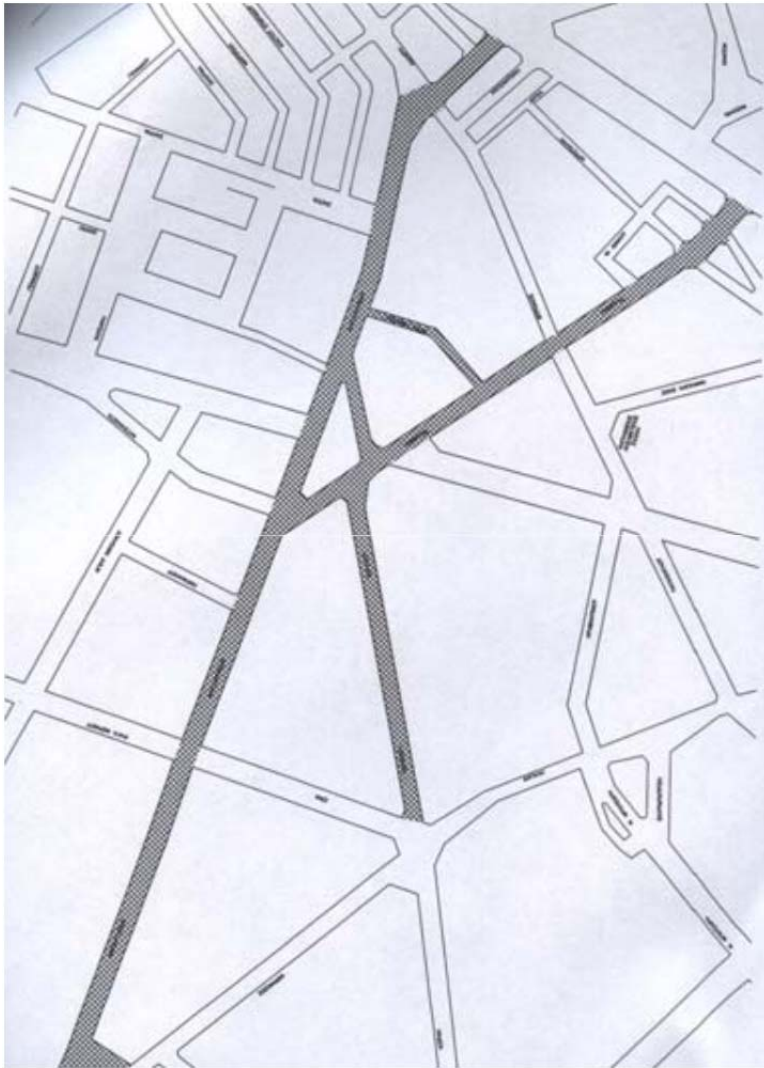

Πανοραμική φωτογραφία Περιοχής του Κάστρου

2 . Εμπορικοί Οδοί:Ανεξαρτησίας-Κάννιγγος-Τσιριγώτη

Η περιοχή μελέτης είναι πραγματικά ένα ζωτικό τμήμα της πόλης τόσο σε σχέση με την εμπορικότητα, όσο και σε σχέση με την ιστορικότητα του αστικού περιβάλλοντος.

Η κεντρική αγορά στα Γιάννενα ήταν απέναντι από την κεντρική πύλη του Κάστρου με κεντρικό άξονα την οδό Αβέρωφ, τμήμα της αγοράς διασχίζεται από την βασική εμπορική αρτηρία Άρτας – Ιωαννίνων, η οποία και συνεχίζεται βορειοδυτικά ως οδός Ανεξαρτησίας. Στον δρόμο αυτόν, και στα γύρω πολυάριθμα σκοτεινά στενά, απλωνόταν η εμπορική και συντεχνιακή δραστηριότητα της πόλης. Η σκοτεινότητα των δρόμων γινόταν πιο έντονη λόγω των υπόστεγων που προεξείχαν, για να προφυλάσσουν τα προς πώληση εμπορεύματα.

Περιοχή Επέμβασης: Οδοί: Ανεξαρτησίας- Τσιριγώτη-Κάνιγγος

Δυστυχώς σήμερα η περιοχή έχει υποβαθμιστεί σε μεγάλο βαθμό εξαιτίας ενός συνόλου παραγόντων που συνθέτουν την σύγχρονη εικόνα της: το μικρό πλάτος των πεζοδρομίων, ο υψηλός κυκλοφοριακός φόρτος, τα συνεχή εμπόδια αστικών αντικειμένων (στύλοι, πινακίδες, κάδοι κ.α.), τα φθαρμένα υλικά κατασκευής, το πυκνό σύμπλεγμα στηλών, εορταστικού φωτισμού και εναέριου δικτύου καλωδίων, που εμποδίζουν και συγχέουν την ελεύθερη θέα του ουρανού, τα εκτεθειμένα εμπορεύματα στο ήδη στενό και επιβαρημένο πεζοδρόμιο και τέλος η έλλειψη επαρκούς φωτισμού κατά τις νυχτερινές ώρες.

Σε όλα αυτά έρχονται να προστεθούν: η σχεδόν παντελής έλλειψη αντικειμένων αστικού εξοπλισμού και η ανύπαρκτη αισθητική και λειτουργικότητα των ήδη υπάρχοντων, η αδιαφορία για την ανάδειξη σημείων ενδιαφέροντος των οδών, η έλλειψη σύγχρονης χάραξης στους κυκλοφοριακούς κόμβους – διασταυρώσεις, η δυσχερής πρόσβαση από άτομα ειδικών αναγκών, η οπτική ρύπανση από το συνδυασμό σταθμευμένων και διερχόμενων οχημάτων.

Ο άξονας της οδού Ανεξαρτησίας αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά αστικά στοιχεία του ιστορικού κέντρου της πόλης των Ιωαννίνων. Ο μνημειακός αυτός άξονας εφάπτεται με το μεσαιωνικό Κάστρο. Η διατήρηση του ιστορικού τοπίου της Αγοράς, που αποτελεί το μεγαλύτερο διασωζόμενο πολεοδομικό σύνολο του ιστορικού εμπορικού κέντρου της πόλης, εντάσσεται στη στρατηγική προστασίας και ανάδειξης στοιχείων της νεότερης αρχιτεκτονικής και πολεοδομικής ιστορίας των Ιωαννίνων. Η πρόταση που υλοποιήθηκε περιορίστηκε σε επεμβάσεις που αφορούν στο σχεδιασμό των πλακοστρώσεων

και του αστικού εξοπλισμού όπως: η πλακόστρωση, η δημιουργία παρκίδων, ο ηλεκτροφωτισμός κ.α., ενώ αντίθετα δεν υπήρξε καμία οργάνωση πρασίνου.

Διαμόρφωση οδού Ανεξαρτησίας

Διαμόρφωση οδού Ανεξαρτησίας

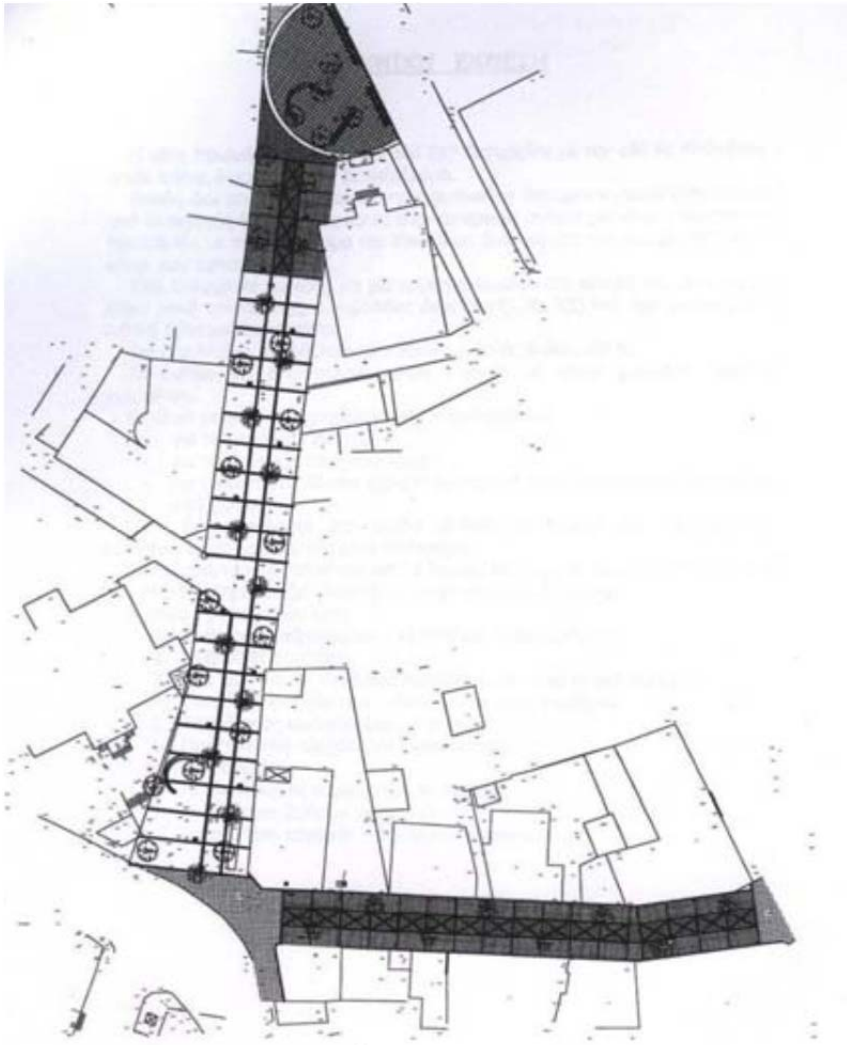

Οδός Ανεξαρτησίας.

3 . Διαμόρφωση πεζοδρόμου:Μπότσαρη-Μουλαϊμίδη

Η οδός Μπότσαρη που ήδη έχει διαμορφωθεί σε πεζόδρομο συνδέει την οδό 28^{ης} Οκτωβρίου με την Μουλαϊμίδη. Στην αρχή της βρίσκεται το διατηρητέο κτίριο του Ταχυδρομείου και στο τέλος το επίσης διατηρητέο της Βιβλιοθήκης. Στον συγκεκριμένο δρόμο υπήρχαν ήδη δένδρα δεξιά και αριστερά της οδού και στην αυλή της βιβλιοθήκης υπάρχουν αγριοκαστανιές που μαζί με τα ιστορικά κτίρια σηματοδοτούν τον δρόμο.

Η αρχή του σχεδιασμού στηρίχθηκε στην εξής άποψη: η αρχή της οδού Μπότσαρη (από την οδό 28ης Οκτωβρίου) με τον υπόλοιπο υπάρχοντα χώρο να λειτουργήσει ως ενιαία πλατεία. Στον παραπάνω αμιγή πεζόδρομο επιτρέπεται η έκτακτη διάβαση οχημάτων.

Διαμόρφωση Πεζοδρόμων στις οδούς: Μπότσαρη, Μουλαϊμίδου

Με τον παραπάνω τρόπο ενοποιείται ο χώρος οπτικά, τονίζεται η λειτουργία του χώρου, χρησιμοποιείται καλύτερα από τους πεζούς και κυρίως βοηθά στην ανάδειξη του κτιρίου του Ταχυδρομείου και της βιβλιοθήκης

Υλικά επίστρωσης και φύτευση

Επειδή δεν υπάρχουν ιδιαιτερότητες φυσικού ή δομημένου περιβάλλοντος πέρα από το γεγονός ότι ο δρόμος αυτός είναι εμπορικός, στόχος του σχεδιασμού είναι η σύνδεση της Μουλαϊμίδη με τον πεζόδρομο της Μπότσαρη όσον αφορά την διαμόρφωση και τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν. Έτσι προτάθηκε το ημικυκλικό σχήμα πλακοστρωμένο με μάρμαρο Δεματίου «καμμένο», περιμετρικά δημιουργείται ζώνη με φυσική κόκκινη πλάκα, ενώ από την πλευρά της 28ης Οκτωβρίου δημιουργείται λουρίδα χαμηλού πρασίνου για απομόνωση της «πλατείας» από την κίνηση του δρόμου. Αφήνεται ελεύθερη λουρίδα διέλευσης οχημάτων όταν επιβάλλεται, ακόμη τοποθετούνται καθιστικά σε σχηματισμούς. Για την οδό Μπότσαρη έχουν προταθεί τα ίδια υλικά και σχέδιο επιστρώσεων με την οδό Μουλαϊμίδη ώστε οι δύο δρόμοι να αποτελούν ενιαίο σύνολο. Τέλος έχουν τοποθετηθεί νέα δένδρα,

καθιστικά (στην ημικυκλική «πλατεία» μπροστά από την βιβλιοθήκη) και φωτιστικά σώματα.

Συμπεράσματα

Οι ανοικτοί δημόσιοι χώροι είναι ό,τι αποτυπώνεται περισσότερο στη μνήμη κατά την επίσκεψή μας σε μια πόλη- υποστηρίζουν πολλοί- χώροι ιστορικοί, πλατείες ως επί το πλείστον (Piazza del Campo στη Σιένα, Piazza San Marco στη Βενετία, Plaza Real στη Μαδρίτη, Place des Vosges στο Παρίσι), αλλά και σύγχρονοι, όπως το Kulturforum στο Βερολίνο, οι πλατείες στην Gibellina, το πάρκο La Villette στο Παρίσι, η περιοχή της Vall d' Hedron στη Βαρκελώνη κτλ. Διασχίζοντας μια σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη, αυτό που παραμένει στη μνήμη –περισσότερο από τα κτίρια– είναι ο χαρακτήρας, η ατμόσφαιρα των ανοικτών δημόσιων χώρων. Αυτούς ακριβώς τους χώρους εγκαταλείψαμε στην τύχη τους τις δεκαετίες της συνεχούς επέκτασης, για να ξαναεπιστρέψουμε σ' αυτούς ανατρέχοντας στην πανάκεια του αναπόφευκτου καλλωπισμού(πράσινο, πεζοδρομήσεις)

Το οικοδομικό τετράγωνο της Βιβλιοθήκης περιλαμβάνει το διατηρητέο της Βιβλιοθήκης, το διατηρητέο κτίριο του Ταχυδρομείου ενώ σε μικρή απόσταση βρίσκεται το Δημαρχείο και κτίριο που ανήκει στην 8η Μεραρχία. Τα έργα που υλοποιήθηκαν αποσκοπούσαν:

- στην ανάδειξη της ιδιαίτερης ιστορικής, πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής σημασίας του κάθε κτιρίου χωριστά αλλά και του συνόλου του οικοδομικού τετραγώνου και
- στη διαμόρφωση των υπαίθριων χώρων, την αισθητική και λειτουργική σύνδεση μεταξύ τους και την ανεμπόδιστη πρόσβαση των πολιτών στους χώρους του οικοδομικού τετραγώνου.

Ο άξονας της οδού Ανεξαρτησίας που ήδη λειτουργεί, θα πρέπει να διαφυλαχθεί από τις υπερβολικές χρήσεις αναψυχής, θα πρέπει να διατηρηθεί ο εμπορικός του χαρακτήρας και να ενισχυθεί με αποκατάσταση των όψεων των μικρών ιδιόκτητων εμπορικών καταστημάτων. Το ίδιο ισχύει και το πλέγμα των πεζοδρόμων της οδού Μ. Μπότσαρη και Μουλαϊμίδου.

Τέλος θα πρέπει να επισημανθεί ότι, ο δημόσιος χώρος πρέπει να διαφυλαχθεί από τη δημοτική αρχή και να παραμείνει ελεύθερος για τη χρήση των δημοτών και ιδίως των πεζών. Επίσης πρέπει να τονιστεί ότι η διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος και του κοινωνικού οφέλους –με τη σωστή διαχείριση του δημόσιου χώρου– δεν αντιστρατεύεται αναγκαστικά το ιδιωτικό συμφέρον.

4 . Πολεοδομικό κέντρο Ιωαννίνων

Όσον αφορά την περιοχή του Κέντρου της πόλης των Ιωαννίνων, σε επίπεδο Γ.Π.Σ. δεν μπορούσαν να προβλεφθούν ρυθμίσεις, γιατί η θεώρηση αυτή αφορούσε στη Μελέτη Επέκτασης/Αναθεώρησης του Γ.Π.Σ., η οποία δεν ολοκληρώθηκε λόγω έλλειψης υποβάθρων.

Στο Γ.Π.Σ. προτεινόταν “εκτός από τις ζώνες προστασίας παραδοσιακών συνόλων” και ζώνες για ειδική μελέτη, όπως “οι περιοχές τουρισμού και αναψυχής”.

Η μόνη περιοχή που προτεινόταν για επέμβαση ήταν ο χώρος όπου βρισκόταν το ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ.

Συνοψίζοντας: Το Γ.Π.Σ., ξεκινώντας από τη γενική διατύπωση πως μέσα σε μια εικοσιπενταετία (αρχές του '60 μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80) το κυρίως τμήμα της πόλης είχε ήδη κορεσθεί, έθετε ζήτημα πολεοδομικής διαχείρισης της μέχρι τότε κατάστασης χωρίς περαιτέρω επιβαρύνσεις.

Σε μια τέτοια κατάσταση κορεσμού, όπως αυτή της κεντρικής περιοχής των Ιωαννίνων, μια τέτοια διαχείριση θα αποσκοπούσε στον επανέλεγχο των χρήσεων γης .

Ουσιαστικά το νομικό πλαίσιο που έπρεπε να διέπει τη διατήρηση των πολεοδομικών συνόλων ήταν ένα πολύ γενικό σύνολο. Συνεπακόλουθα, οι διάφορες

δημοτικές αρχές (και κυρίως η υπάρχουσα), ακολούθησε το δρόμο των αποσπασματικών παρεμβάσεων, με καταστροφικές συνέπειες στη διαμόρφωση του σημερινού πολεοδομικού ιστού του Κέντρου των Ιωαννίνων.

Τα βασικότερα “έργα” που υλοποιήθηκαν ήταν η δημιουργία υπόγειου χώρου στάθμευσης στη θέση της Κεντρικής πλατείας της πόλης και η κατεδάφιση του ξενοδοχείου Ξενία στην περιοχή Κουραμπάς. Τέλος ένα άλλο έργο που πρόκειται να υλοποιηθεί είναι η κατασκευή του νέου Δημορχιακού Μεγάρου, στη θέση της παλιάς κλειστής Λαϊκής αγοράς κάτω από την κεντρική πλατεία.

Ο υπόγειος χώρος στάθμευσης

Ο υπόγειος χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων, χωροθετείται κάτω από την κεντρική πλατεία της πόλης. Ουσιαστικά η κεντρική πλατεία και κατ'επέκταση και το parking, βρίσκεται στο διοικητικό κέντρο της πόλης (Δημαρχείο, Νομαρχία). Το διοικητικό κέντρο βρίσκεται στο άκρο του ευρύτερου κέντρου της πόλης, το οποίο συμπληρώνεται από το ιστορικό (Κάστρο, Ανεξαρτησίας) και το οικονομικό κέντρο (Αβέρωφ, 28ης Οκτωβρίου, Χαρ. Τρικούπη).

Διαμόρφωση της Πλατείας Πύρρου

Η κεντρική πλατεία των Ιωαννίνων περιβάλλεται από κτίρια όπως αυτό της Νομαρχίας και του Δικαστικού Μεγάρου, και όπως προβλέπεται και από το νέο Δημαρχιακό Μέγαρο της πόλης. Η οδός που την “ορίζει” είναι η λεωφόρος Δωδώνης, η οποία και αποτελεί τον βασικό οδικό άξονα της πόλης. Στην λεωφόρο Δωδώνης συγκλίνουν οι βασικές οδικές αρτηρίες της πόλης, με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται καθημερινά το κέντρο με σημαντική απολήγουσα και διερχόμενη κυκλοφορία.

Το κτίριο της Νομαρχίας

Καθημερινά στο λεκανοπέδιο εκτελούνται πάνω από 120.000 μετακινήσεις με κυρίαρχο μέσο μεταφοράς το Ι.Χ. (90-93%). Ειδικότερα στην περιοχή του κέντρου της πόλης παρουσιάζονται τα παρακάτω χαρακτηριστικά: περιορισμένη κυκλοφοριακή ικανότητα του οδικού δικτύου και συνεχώς αυξανόμενος κυκλοφοριακός φόρτος. Κατά τις ώρες αιχμής, παρουσιάζεται με τάσεις αύξησης, κορεσμός και συμφόρηση με ταυτόχρονη μείωση της μέσης ταχύτητας κυκλοφορίας, σημαντική αύξηση του χρόνου διέλευσης, της ρύπανσης, του θορύβου και των καυσαερίων, καθυστερήσεις στους κόμβους.

Η έλλειψη δακτυλίων και εγκάρσιων αρτηριών, στο βασικό οδικό δίκτυο, οδηγεί στους διαμήκεις άξονες (λεωφόρος Δαδώνης) σημαντικό ποσοστό διερχόμενης κυκλοφορίας (30-35%) και δεν δίνει τη δυνατότητα επιλογής εναλλακτικών διαδρόμων αλλά υποχρεωτικής κίνησης στους διαμήκεις άξονες.

Το κεντρικό πολεοδομικό συγκρότημα έχει φτάσει στα όρια του κορεσμού, 4700 νόμιμα σταθμευμένα οχήματα και 1500 παράνομα, έχουν υπερκαλύψει κάθε μέτρο προσφερόμενου ελεύθερου οδοστρώματος και επεκτείνονται στην κάλυψη πεζοδρομίων, ακόμη και στις απομακρυσμένες ζώνες του κέντρου.

Μπροστά στο οξυμένο καθημερινά πρόβλημα, ο Δήμος χωρίς ξεκάθαρη στρατηγική προχώρησε στη δημιουργία του υπόγειου χώρου στάθμευσης κάτω από την κεντρική πλατεία της πόλης. Ο σταθμός αποτελείται από τρεις ορόφους και έχει χωρητικότητα 550 αυτοκινήτων.

Η δυνατότητα κατασκευής του παραπάνω έργου δόθηκε από το Σ.Τ.Ε. και ξεκίνησε το 2005. Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να αναφερθεί ότι η κατασκευή του parking στηρίχτηκε σε αρκετές παρανομίες και έγινε αντικείμενο μεγάλων αντιπαραθέσεων τόσο από την δημοτική αντιπολίτευση, όσο και από οργανώσεις των ίδιων των πολιτών. Οι παρανομίες που έγιναν αφορούσαν:

- την εκχώρηση κατασκευής,
- τις μελέτες εφαρμογής,
- το χρονοδιάγραμμα παράδοσης,
- τη χρηματοδότηση και τέλος
- την άδεια λειτουργίας.

Ξενία

Στα μέσα μετέλη της δεκαετίας του 1950 αποφασίστηκε από την Κυβέρνηση η κατασκευή ορισμένων “πρότυπων” ξενοδοχειακών μονάδων, με τον προφανή στόχο να προσφερθούν υψηλού επιπέδου ανέσεις στους επισκέπτες της χώρας εκείνης της εποχής, σε επιλεγμένους “τουριστικούς” τόπους, αλλά και να υποδειχθεί στους ιδιώτες επιχειρηματίες το επιθυμητό επίπεδο των νέων ξενοδοχειακών μονάδων που θα έπρεπε να κατασκευαστούν προκειμένου να αναπτυχθεί ο τουρισμός ως η νέα προσοδοφόρος οικονομική δραστηριότητα προς την οποία απέβλεπε το Κράτος.

Το επόμενο βήμα στην προσπάθεια για την ανάπτυξη προγράμματος κατασκευής προτύπων ξενοδοχειακών μονάδων ήταν η απόφαση για την συγκρότηση ενός κεντρικού οργάνου για την μελέτη και κατασκευή των μονάδων αυτών.

Αποφασίστηκε τότε η ανάπτυξη της Τεχνικής Υπηρεσίας ΕΟΤ με τη δημιουργία Τμημάτων Μελετών και Κατασκευών και η επάνδρωση των Τμημάτων αυτών με το κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τις απαιτήσεις του προγράμματος μελέτης και κατασκευής των «Ξενία» όπως είχε αποφασιστεί να ονομαστούν αυτά τα νέα ξενοδοχεία.

Το συνολικό πρόγραμμα των Ξενία που πραγματοποιήθηκε εκείνη την εποχή περιλαμβάνει σαράντα περίπου κτιριακά έργα, ήτοι ξενοδοχεία, μοτέλ, συνοριακούς σταθμούς, τουριστικά περίπτερα, και οργανωμένες ακτές.

Η υπόθεση του Ξενία Ιωαννίνων είναι κάτι που δεν προέκυψε ξαφνικά, αλλά εντάσσεται στη γενικότερη προσπάθεια “εκμετάλλευσης” αυτών των μονάδων, που ως κοινό τους χαρακτηριστικό είχαν -εκτός των άλλων- τη μοναδικότητα των οικοπέδων που έχουν χτιστεί.

Το συγκεκριμένο κτίριο, έργο του αρχιτέκτονα Φίλιππου Βώκου (1958), ακολουθούσε μια αυστηρή και λιτή λογική ένταξης στον αστικό ιστό. Το Ξενία αποτελούσε για το κέντρο των Ιωαννίνων σημαντικό χώρο πρασίνου αλλά παράλληλα και ένα χώρο που μπορούσε να απορροφά δραστηριότητες αναψυχής που δεν σχετίζονται με την κατανάλωση. Αποτελούσε μέρος ενός μεγαλύτερου συνόλου, που καταλαμβάνει μια πολύ μεγάλη έκταση και που έχει καθαρά δημόσιο χαρακτήρα χωρίς εμπορικές δραστηριότητες (Παιδικός Σταθμός του Δήμου, Εικαστικό Εργαστήρι, Φιλαρμονική, Ε.Ο.Τ.).

Το παλιό Ξενία

Οποιαδήποτε επέμβαση στο Ξενία θα έπρεπε να εξασφαλίσει τη διατήρηση της υπάρχουσας κατάστασης σε ότι αφορά τη δόμηση, την κάλυψη και το ύψος, καθώς το κέντρο των Ιωαννίνων και η συγκεκριμένη περιοχή δεν θα έπρεπε να επιβαρυνθεί με περισσότερες και πιο οχλούσες δραστηριότητες.

Όλα τα παραπάνω δεν ελήφθησαν υπόψη από τη δημοτική αρχή, η οποία παραχώρησε την εκμετάλλευση του χώρου του Ξενία σε ιδιωτικά συμφέροντα.

To Grand Serai Hotel

Η αρχική εισήγηση του ΣτΕ ήταν υπέρ της διατήρησης του κτιρίου, αλλά τελικά οδηγηθήκαμε στην κατεδάφιση του, με την πλειοψηφία του Συμβουλίου να δέχεται τις εισηγήσεις της Περιφερειακής Υπηρεσίας και του Κεντρικού Συμβουλίου Νεώτερων Μνημείων περί έλλειψης “αυτόνομης” αρχιτεκτονικής αξίας του Ξενία.

Το κατεδαφισθέν κτίριο είχε δομημένη επιφάνεια 4.800 τ.μ., 60 δωμάτια και 113 κλίνες, ενώ το “Grand Serai” όπως είναι το όνομα του νέου ξενοδοχείου, έχει ύψος 15 μέτρα, πέντε ορόφους και στα 10.000 τ.μ. που θα εκμεταλλεύεται για 35 χρόνια, φιλοξενεί 250 δωμάτια και 500 κλίνες.

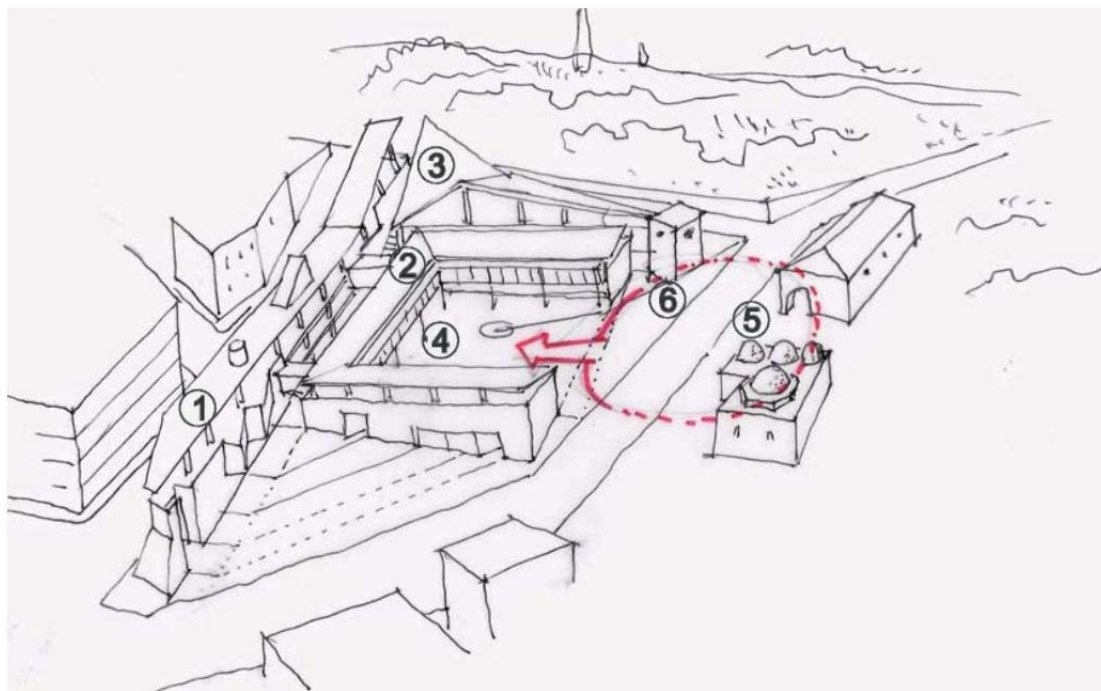
Πέρα από την κατεδάφιση του παλαιού Ξενία, συντελέστηκε και μια ακόμη καταστροφή, αυτή της κοπής πολλών δέντρων που περιελάμβανε ο χώρος και την υποβάθμιση της γύρω περιοχής (Κουραμπάς), η οποία αποτελεί ελεύθερο δημόσιο χώρο στο κέντρο της πόλης και εστία πρασίνου.

Το νέο Δημαρχιακό Μέγαρο

Το νέο δημαρχιακό μέγαρο σύμφωνα με τον πρόσφατο αρχιτεκτονικό διαγωνισμό πρόκειται να κατασκευαστεί στην δημοτική λαϊκή αγορά της Αγίας Μαρίνας. Η παραπάνω λαϊκή αγορά λειτουργεί πολλά χρόνια και αποτελεί τη μοναδική λαϊκή αγορά στην πόλη των Ιωαννίνων, όπου διατίθενται τα τοπικά προϊόντα σε στεγασμένους χώρους.

Ο χώρος της Λαϊκής Αγοράς της Αγίας Μαρίνας θα μπορούσε να ενταχθεί λειτουργικά στο σχέδιο ενοποίησης και ανάπλασης των κοινόχρηστων χώρων του κέντρου της πόλης και να διαμορφωθεί κατόπιν αρχιτεκτονικής μελέτης μαζί με το παρακείμενο πάρκο μπροστά από το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου, αποτελώντας μία πράσινη οάση μέσα στην πόλη για παιχνίδι, αναψυχή και διεξαγωγή υπαίθριων πολιτιστικών εκδηλώσεων, συνδυάζοντας ακόμη και την υπάρχουσα σήμερα λειτουργία (λαχαναγορά) με τη δημιουργία του πιο πάνω πάρκου.

Αντ’ αυτού προτείνεται η τσιμεντοποίηση ενός ακόμα κομματιού της πόλης. Μετά την καταστροφή της κεντρικής πλατείας και την δημιουργία του υπόγειο χώρου στάθμευσης, προτείνεται κάτω από την κεντρική πλατεία η κατασκευή του νέου Δημαρχείου, όπου ο κύριος όγκος του αναπτύσσεται, παράλληλα προς τους δυο δρόμους (Σολωμού και Αγ. Μαρίνας).

Σκίτσο του Νέου Δημαρχιακού Μεγάρου Δήμου Ιωαννιτών (1. Δημοτικές υπηρεσίες, 2. Ήπιο κτίριο-υποδοχέας των Δημοτικών Αρχών, 3. Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων, 5. γειτονικά ιστορικά κτίρια και 6. Το προτεινόμενο πυργοειδές κτίσμα του "ρολογιού").

Η χωροθέτηση του συγκεκριμένου Δημαρχιακού μεγάρου, είναι εντελώς λανθασμένη. Όπως προκύπτει και από το διαγωνισμό προτείνεται η κατασκευή ενός κτιρίου ίδιου μήκους με αυτό της Νομαρχίας, κι ενός ορόφου ψηλότερο. Επίσης προτείνεται και η δημιουργία παρκινγκ διακοσίων πενήντα αυτοκινήτων. Το παραπάνω θα επιβαρύνει επιπλέον το κυκλοφοριακό πρόβλημα του κέντρου της πόλης αφού βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με το υπόγειο παρκινγκ της κεντρικής πλατείας.

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι η πόλη και ιδιαίτερος το κεντρικό κομμάτι της, χτίζεται εντελώς αποσπασματικά, χωρίς να υπάρχει ένας γενικότερος προγραμματισμός, χωρίς να εντάσσεται σε κάποιο γενικότερο πλαίσιο.

Περίληψη-Συμπεράσματα

Ένας ιστορικός τόπος όπως η Ήπειρος, με μια διαρκή και μακράιωνη ιστορική παρουσία, έχει απασχολήσει τη σύγχρονη και την παλαιότερη ιστοριογραφία. Όπως φάνηκε και από την ανάλυση του ιστορικού πλαισίου στο 2ο Κεφάλαιο της μελέτης, τα Γιάννενα κατείχαν ιδιαίτερα σημαντική θέση στο γεωγραφικό χώρο επιρροής ήδη από τα αρχαία χρόνια.

Ο πρώτος οχυρωμένος οικισμός τοποθετείται από ιστορικούς, στη νοτιοανατολική ακρόπολη του Κάστρου, το Ίτς Καλέ (έσω κάστρο). Από το Κάστρο και περιμετρικά ξεκινά η πόλη να αναπτύσσεται. Έτσι η πόλη των Ιωαννίνων αποκτά πολεοδομική συγκρότηση οθωμανικού οικισμού κατά τη διάρκεια του 17ου αιώνα. Στο τέλος του 18ου αι. έχει διαμορφωθεί οριστικά ο χαρακτήρας της οθωμανικής πόλης (στρατιωτικό, διοικητικό και οικονομικό κέντρο).

Στις αρχές του 19ου αιώνα στην Ήπειρο, ο αστικός τρόπος ζωής και η αστική αρχιτεκτονική φτάνουν σε πλήρη ωριμότητα. Ειδικότερα για τον 19ο αιώνα γίνεται ιδιαίτερη μνεία καθώς την περίοδο αυτή συμβαίνουν σημαντικά οικονομικά φαινόμενα, με άμεση συνέπεια στην οργάνωση του αστικού χώρου. Την περίοδο του Αλή-Πασά αυτές φτάνουν στο απόγειο της οικονομικής και κοινωνικής προσφοράς τους, μετά το πρώτο μισό του αι. ακολουθεί η συρρίκνωση τους, ενώ στο δεύτερο μισό του αι. η αποσύνθεσή τους, με άμεσες επιπτώσεις στην κοινωνική και χωρική οργάνωση της πόλης.

Στο διάστημα αυτό γίνονται κάποιες προσπάθειες εκσυγχρονισμού του κοινωνικού σχηματισμού που ήδη θεσμικά είχαν καθιερωθεί στο 1ο μισό του αιώνα. Τα σοβαρά όμως εσωτερικά προβλήματα δημιουργούν μια αδράνεια της κοινωνίας στην αποδοχή αυτών των τάσεων εκσυγχρονισμού. Σ' αυτό το διάστημα αποδεικνύεται ότι κυριαρχεί οικονομικά η ελληνική κοινωνική υποδομή στο βασικό πόλο των Ιωαννίνων. Παράλληλα, γίνονται φανερές οι επιρροές από το νεοσύστατο ελληνικό κράτος, αλλά και τη δυτική Ευρώπη γενικότερα, στο πλαίσιο της βιομηχανικής επανάστασης.

Κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα τα Γιάννενα αντιμετωπίζουν, το φαινόμενο της ανταλλαγής πληθυσμών και της εισροής προσφύγων και μετέπειτα, τα αποτελέσματα του Β' παγκοσμίου πολέμου και του Εμφυλίου. Όπως και όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα δέχονται το μεγάλο κύμα της εσωτερικής μετανάστευσης, με συνέπεια τη μεγάλη συσσώρευση πληθυσμού και την ανάγκη για στέγαση, που επιχειρήθηκε να λυθεί χωρίς ιδιαίτερο πολεοδομικό και νομικό πλαίσιο με πρακτικές όπως αυτή της άναρχης και αυθαίρετης δόμησης και της αντιπαροχής.

Εάν υπολογιστεί ότι ο πληθυσμός της πόλης αναμένεται να αυξηθεί λόγω των αναπτυξιακών έργων που πραγματοποιούνται, τόσο σε τοπικό όσο και σε υπερτοπικό επίπεδο, το πρόβλημα θα εμφανιστεί εντονότερο, λαμβανομένου υπόψη το μικρό οικιστικό υπόθεμα που υπάρχει στην πόλη των Ιωαννίνων και την εντυπωσιακή θετική πληθυσμιακή μεταβολή των τελευταίων χρόνων. Επιπλέον πρέπει να σημειωθεί ότι σήμερα η πόλη συγκεντρώνει το 90% των κατοικιών στο σύνολο του Δήμου.

Στο σύγχρονο κέντρο της πόλης αναπτύσσονται επίσης και οι δημόσιες υπηρεσίες. Διακριτά κτίρια φιλοξενούν αυτές τις λειτουργίες και χώροι πρασίνου και πεζοδρόμια συνδυάζονται και δημιουργούν ελεύθερους χώρους, τοπόσημα για τους κατοίκους. Η αρχιτεκτονική των κτιρίων και η διαμόρφωση του χώρου σε μορφή πλατειών προσδίδουν έντονο δημόσιο χαρακτήρα στην περιοχή και δημιουργούν ιδανικούς χώρους για τέτοιες λειτουργίες.

Το ιστορικό κέντρο των Ιωαννίνων – χαρακτηρισμένο ως παραδοσιακός οικισμός από το 1989 – παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα που έχουν σχέση με την αλλοίωση του πολιτιστικού περιβάλλοντος ενώ το σύγχρονο κέντρο εμφανίζει δυσλειτουργίες εξαιτίας της συγκέντρωσης των λειτουργιών.

Τα προβλήματα λειτουργικού χαρακτήρα που υπάρχουν σήμερα στο κέντρο της πόλης και απαιτούν άμεση αντιμετώπιση, οφείλονται κυρίως στο ακανόνιστο ρυμοτομικό σχέδιο, στην ανεπάρκεια της κυκλοφοριακής οργάνωσης και στην συγκέντρωση υπερτοπικών λειτουργιών που προκαλούν κυκλοφοριακή φόρτιση (Στάδιο Ιωαννίνων, Σταθμός Υπεραστικών Λεωφορείων, Λαϊκή Αγορά). Η μη εγκεκριμένη δόμηση, η κυκλοφοριακή συμφόρηση, η επικράτηση προσωπικών συμφερόντων πάνω από το κοινό καλό, αποτελούν παράγοντες οι οποίοι έχουν βλάψει την ποιότητα του κέντρου της πόλης και έχουν αποτρέψει την ανάπτυξή της.

Τα παραπάνω προβλήματα εντείνονται αν αναλογιστεί κανείς την διαχείριση του δημόσιου χώρου από την τοπική αρχή στο κέντρο της πόλης. Ο τουρισμός είναι η μοναδική κατευθυντήρια γραμμή στην οργάνωση και ανάπτυξη της πόλης.

Μετά το 1960 η πόλη των Ιωαννίνων αλλάζει όψη, χωρίς βέβαια να απαιτούμενο πλαίσιο, πολεοδομικό, χωροταξικό και νομικό. Η πολιτική της αντιπαροχής και της κατεδάφισης εφαρμόστηκε χωρίς να υπάρχουν κάποιες πολιτικές οικιστικές, διατήρησης συνόλων, ιστορικών κέντρων, όπως έγινε για παράδειγμα σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις. Απ' την άλλη πλευρά η πολυκατοικία, ήταν το φυσικό επακόλουθο.

Η παραπάνω κατάσταση συνεχίζεται ακόμη και σήμερα. Η πόλη χτίζεται αποσπασματικά, χωρίς να υπάρχει ένας γενικότερος προγραμματισμός, χωρίς να έχει ενταχθεί σε κάποιο γενικότερο πλαίσιο. Βασικό πρόβλημα είναι η έλλειψη ενός σχεδίου, μιας στρατηγικής με βάση την οποία θα υπάρξει καθολική διαχείριση του περιβάλλοντος. Το Γενικό Πολεοδομικό σχέδιο δεν μπορεί να λύσει το πρόβλημα, ούτε να ανταποκριθεί στην αυξανόμενη πληθυσμιακή τάση.

Η πόλη των Ιωαννίνων εμφανίζει μια τυπική μορφή σύγχρονης ελληνικής πόλης. Αυτό σημαίνει ότι μεγάλα ύψη οικοδομών διαμόρφωσαν και συνεχίζουν να διαμορφώνουν ένα νέο αστικό τοπίο, το οποίο χαρακτηρίζεται από πυκνή και έντονη χρήση γης, ανατρέποντας τις ισορροπίες με το φυσικό περιβάλλον και περιορίζοντας σημαντικά τους ελεύθερους χώρους και το πράσινο.

ΠΗΓΕΣ

1. www.ioannina.gr
2. Δήμος Ιωαννιτών, Δ/ση Τεχνικών Υπηρεσιών
3. ΤΕΕ/Πρακτικά/Ξενία και πόλη

Βιβλιογραφία

1. Αραβαντινός Α., 1997: Πολεοδομικός σχεδιασμός, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα
2. Δημητριάδης Ε., 1993: Το Βιλαέτι των Ιωαννίνων κατά το 19ο αιώνα – Γιάννενα – Από την “Πόλη - Παζάρι” στην “Πόλη – Πρακτορείο”, *Ιστορική Χωρολογική – Πολεοδομική – Κτιριολογική Μελέτη*, Εκδ. Οίκος Αδερφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη
3. Δήμος Ιωαννιτών, Δ/ση Τεχνικών Υπηρεσιών, 2004: Μελέτη: «Διαμόρφωση πεζοδρόμων Μπότσαρη – Μουλαϊμίδου», Ιωάννινα
4. Δήμος Ιωαννιτών, Δ/ση Τεχνικών Υπηρεσιών, 2005: Μελέτη: «Βελτίωση – Διαμόρφωση και Ανάπλαση οδών Ιστορικού κέντρου πόλης Ιωαννίνων: Ανεξαρτησίας– Τσιριγώτη – Κάνιγγος», Ιωάννινα
5. Δήμος Ιωαννιτών, Πανελλήνιος Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός Ιδεών: Ενοποίηση και Ανάπλαση των κοινόχρηστων χώρων του κέντρου της πόλης των Ιωαννίνων, Α' Βραβείο
6. Δήμος Ιωαννιτών, Πανελλήνιος Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός Ιδεών: Νέο Δημαρχιακό Μέγαρο Δήμου Ιωαννιτών, Τεύχος Περιγραφικής Έκθεσης, Α' Βραβείο
7. Δοκουμετζίδης, κ.ά, 1996: «Μελέτη Κυκλοφοριακής Οργάνωσης και Στάθμευσης Πόλης Ιωαννίνων», Ιωάννινα
8. Κανετάκης, Γιάννης, Το Κάστρο: Συμβολή στην Πολεοδομική Ιστορία των Ιωαννίνων, Έκδοση Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, Αθήνα 1994
9. Κανετάκης, Γ. “ Το Κάστρο: Συμβολή στην Πολεοδομική Ιστορία των Ιωαννίνων”¹². Ηπειρωτικό Ημερολόγιο. Τόμος ΙΔ', Ιωάννινα 1992, σ. 37-56, Εκδ. Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών.
10. Περιφέρεια Ηπείρου, Δήμος Ιωαννιτών, 2005, Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Ιωαννιτών, Στάδιο Α': Ανάλυση, Ιωάννινα
11. Ρογκότη – Κυριοπούλου, Δ. “Γιάννινα”. Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική, Εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1988
13. ΤΕΕ/ ΤΗ, 1999: Πρακτικά Ημερίδας: «Κυκλοφοριακή Οργάνωση Πόλεως Ιωαννίνων – Προβλήματα - Μελέτες – Προοπτικές», Δήμος Ιωαννιτών
14. ΤΕΕ/ ΤΗ, 2004: Πρακτικά Ημερίδας: Ξενία και πόλη, Πολεοδομική, Αρχιτεκτονική, Αναπτυξιακή προσέγγιση.
15. Τσιούρης, Κ. “Η βυζαντινή οχύρωση των Ιωαννίνων”. Ηπειρωτικά Χρονικά, Τόμος 25, Ιωάννινα 1983, σ. 133-157
16. Υ.Χ.Ο.Π. , Ε.Π.Α. (82-84), “Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Ιωαννίνων”, Α', Β', Γ' Φάση

17. Υ.Χ.Ο.Π. , Ε.Π.Α. (82-84), “Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Ιωαννίνων”, Περίληψη
18. Χαρίσης, Β. “Ο πύργος των «Αγίων Αναργύρων» και ο πύργος του «Δημοτικού Μουσείου» στο κάστρο των Ιωαννίνων”. Ηπειρωτικό Ημερολόγιο. Τόμος ΚΑ', Ιωάννινα 2000-1, σ. 5-8, 26-27, Εκδ. Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών
19. Χαρίσης, Β. “Γιάννενα, ιχνογραφία του πρώτου βυζαντινού σχεδίου πόλης”. Ηπειρωτικό Ημερολόγιο, Ιωάννινα 1984, σ. 273-304, Εκδ. Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών
20. Χατζηιωσήφ, Χ. Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα, Οι Απαρχές 1900 – 1922, Α' Τόμος, Μέρος 1ο, Εκδ. Βιβλιόραμα, Αθήνα

